

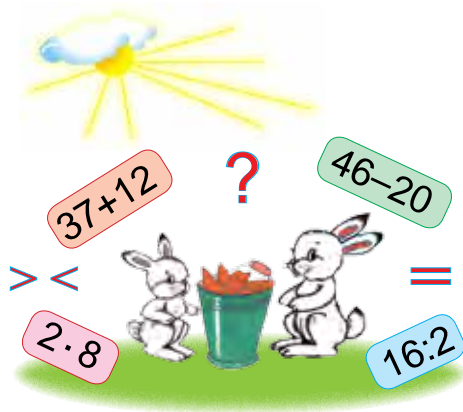
Н.АБДУРАХМОНОВА, Л.УРИНБОЕВА

МАТЕМАТИКА

Жалпы орта білім беретін мектептердің
2-сыныбына арналған оқулық

*Өңделген және қайта толықтырылған
төртінші басылымы*

*Өзбекстан Республикасы
Халыққа білім беру министрлігі бекіткен*

ТАШКЕНТ
«Yangiyo'l Poligraf Servis»
2018

УДК 51(075.2)

КБК 22.1

А14 **Абдурахмонова, Набия**

Математика-2: Жалпы орта білім беретін мектептердің 2-сыныбына арналған оқулық / Н. Абдурахмонова, Л. Уринбоева; жауапты редактор М. Жумаев. — Ташкент: Yangiyo'l Poligraf Servis, 2018. — 208 с.

ISBN 978-9943-5243-9-2

УДК 51(075.2)

КБК 22.1ya71

Жауапты редактор:

Маманазар Жумаев — Низами атындағы ТМПУ профессоры, педагогика ғылымдарының кандидаты.

Пікір жазғандар:

Ш. Исмоилов — ХББМ құзырындағы Мырза Ұлықбек атындағы МАФИПММЖБМ директоры, физика-математика пәндері кандидаты, доцент;

З. Жуманова — РБО Бастауыш білім беру бөлімі бастығы;

З. Хусенова — Ташкент қаласындағы Юнусабад ауданындағы 244-мектептің бастауыш сынып оқытушысы.

Шартты белгілер:

— мультимедиялық қосымша

— ауызша орындалатын жаттығулар

1, 2, 3 ... — жазбаша орындалатын жаттығулар

— үлкен, кіші, тең белгілерін қою

— бос торкөздерге керекті сандарды немесе белгілерді қою

— ойлап тап!

— үйге тапсырма

— сабақтың аяқталуы

Республикалық мақсатты кітап қоры қаржылары есебінен басылды.

ISBN 978-9943-5243-9-2

© «Yangiyo'l Poligraf Servis» MChJ, 2012-2018.

© Н. Абдурахмонова, Л. Уринбоева, 2012-2018.

1-СЫНЫПТА ӨТКЕН МАТЕРИАЛДАРДЫ ҚАЙТАЛАУ ЖӘНЕ ҚОРЫТЫНДЫЛАУ

ҚОСЫНДЫ МЕН АЙЫРМАНЫ ТАБУҒА ТИІСТІ ЖАЙ АМАЛДАР

- 1) 10, 12, 14, 16, 18, 20 сандарынан бұрын келетін көрші сандарды ата;
2) 11, 13, 15, 17, 19 сандарынан кейін келетін көрші сандарды ата.

2. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

6

?, 4 артық

3. Екінші сыныпта 32 оқушы бар. Олардың 12-сі қыз бала, ал қалғандары ер бала. Сыныпта неше ер бала бар?

4. $20 + 20$ | $80 - 40$ | $50 + 10$ | $60 + 40$
 $40 - 10$ | $30 + 20$ | $70 - 20$ | $90 - 50$

5. Барлық пішіндер бір сөзбен қалай аталады?

1)

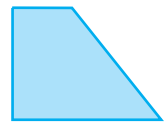
2)

3)

4)

6. Таңертең дүкенге 29 литр сүт әкелінді. Түске дейін 20 литр сүт сатылды. Дүкенде неше литр сүт қалды?

7.

$37 - 7$

$20 + 8$

$40 + 9$

$16 - 6$

$58 - 50$

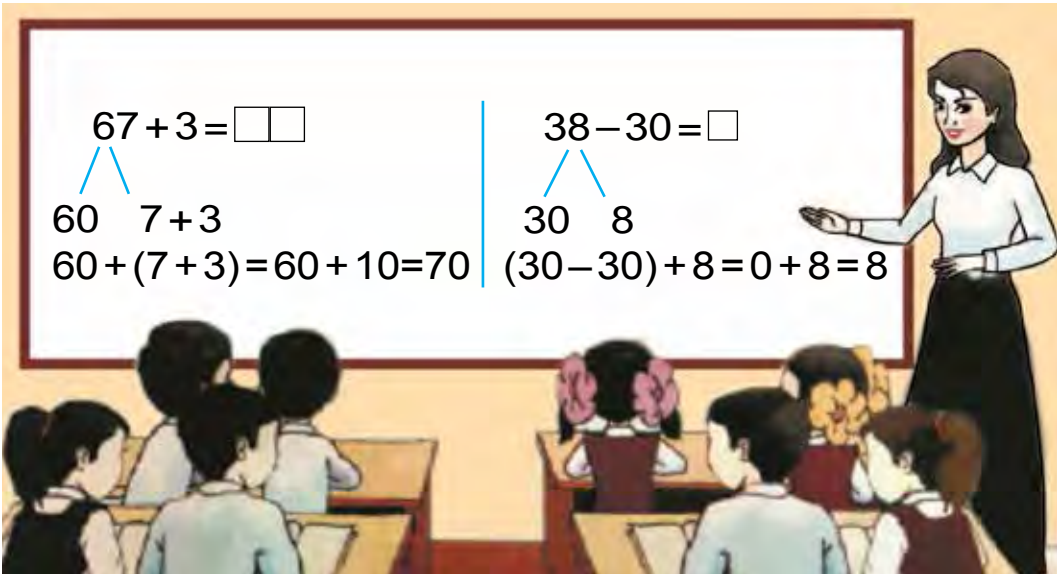
$30 + 10$

$94 - 90$

$62 - 40$

1.

2. Хайуанат бағына бірінші сыныптан 27 оқушы, ал екінші сыныптан одан 3 оқушы артық барды. Хайуанат бағына екінші сыныптан неше оқушы барған?

3. Үлгі бойынша орында: $65 = 60 + 5$.

$57 = 50 + \square$

$32 = 30 + \square$

$78 = 70 + \square$

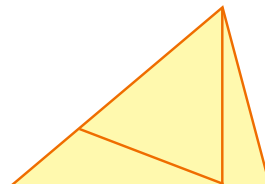
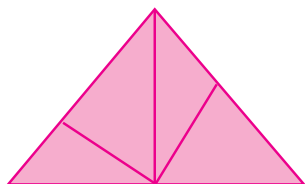
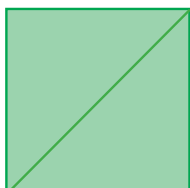
$45 = 40 + \square$

$96 = 90 + \square$

$29 = 20 + \square$

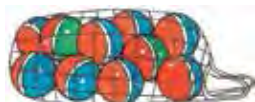
4. Әрбір пішінде неше үшбұрыш бар?

5. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

Бар еді

Тағы сатып алынды

10

және

7

?

6. Сандардың қосындысын тап:

26 мен 4; 38 бен 2; 57 мен 3; 69 бен 1.

7. $47 + 3$

$68 - 60$

$36 + 4$

$87 + 3$

$54 + 4$

$26 - 20$

$77 - 7$

$58 + 2$

МӘНІ БІРДЕЙ БОЛҒАН АМАЛДАР

1. Кестеден жауабы бірдей болған амалдарды тап:

$60 + 40$	$90 - 50$	$50 + 46$	$57 - 22$
$70 - 30$	$63 + 23$	$90 - 20$	$42 + 28$
$20 + 15$	$30 + 24$	$76 + 24$	$90 - 36$

2. Ағаш шебері 38 тақтаны жону керек еді. Ол бір күнде 30 тақтаны жонғаны анықталды. Шебер тағы да неше тақтаны жону керек?

3. Амалдарды үлгі бойынша орында:

$$\textcircled{40} + \textcircled{6} = \textcircled{46}$$

$$\textcircled{59} - \textcircled{\quad} = \textcircled{50}$$

$$\textcircled{\quad} - \textcircled{7} = \textcircled{20}$$

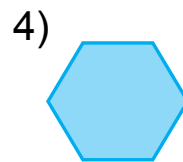
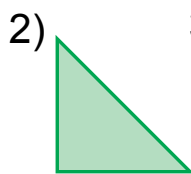
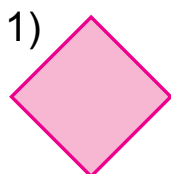
$$\textcircled{60} + \textcircled{\quad} = \textcircled{63}$$

$$\textcircled{48} + \textcircled{2} = \textcircled{\quad}$$

$$\textcircled{\quad} - \textcircled{7} = \textcircled{30}$$

4. Суретте бейнеленген әрбір пішіннің атын айт. Әрбір пішіннің неше қабырғасы бар?

5. Сурет бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

Бар еді	Сатылды	Қалды
 18 кг әнжір	10 кг әнжір	? кг

6. Үш санның қосындысы 96. Бірінші сан 42, екінші сан 24. Үшінші санды тап.

7. $70 - 30$
 $50 + 40$

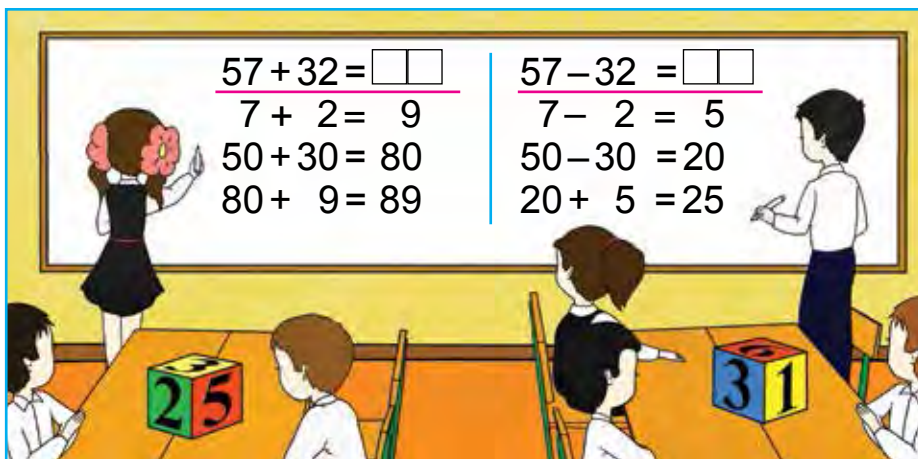
$19 + 10$
 $29 - 20$

$58 + 2$
 $36 + 4$

$47 + 3$
 $24 + 6$

1.

2. Кестеден жауабы бірдей амалдарды тап:

$47 - 22$	$20 + 20$	$44 + 15$	$60 + 40$
$83 + 17$	$38 - 30$	$68 - 43$	$58 - 50$
$90 - 50$	$67 + 3$	$37 + 22$	$38 + 32$

3. Өншілер байқауына 37 қыз және 22 ер бала қатысты. Өншілер байқауына жалпы неше бала қатысқан?

4. Бір орамда 18 м атлас бар еді. Одан 8 м атлас қырқып алынды. Орамда неше метр атлас қалды?

5. 70 пен 30-дың, 60 пен 20-ның қосындысын және айырмасын тап.

6. $37 + 12$	$67 + 22$	$57 - 32$	$25 + 14$
$37 - 12$	$67 - 22$	$57 + 32$	$25 - 14$
$28 + 11$	$46 + 13$	$76 - 22$	$36 + 13$

1. Қайсы тәсіл қолайлы?

$$96 - 44 = \square\square$$

$$6 - 4 = 2$$

$$90 - 40 = 50$$

$$50 + 2 = 52$$

$$96 - 44 = 52$$

$$96 - 44 = \square\square$$

$$96 - 40 = 56$$

$$56 - 4 = 52$$

$$96 - 44 = 52$$

2. Анар салынған жәшік 12 кг, жүзім салынғаны одан 2 кг жеңіл. Жүзім салынған жәшік неше килограмм?

12 кг

?, 2 кг-ға жеңіл

3. $87 + 12$

$38 - 24$

$26 + 13$

$90 - 50$

$70 + 30$

$50 - 20$

$25 + 12$

$29 - 13$

$40 + 28$

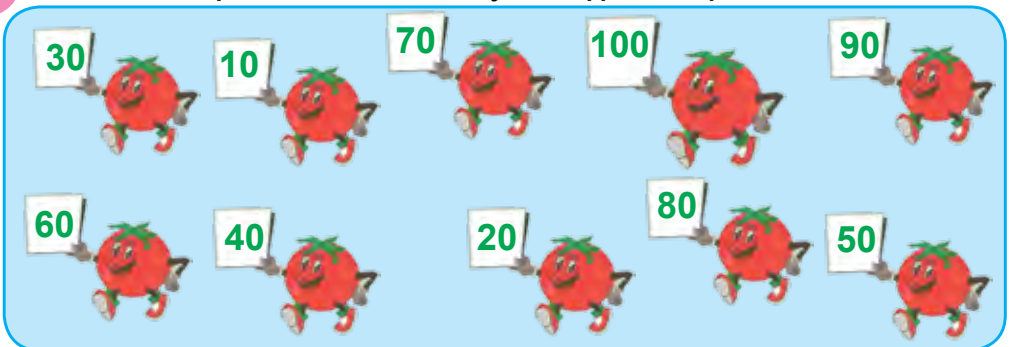
$58 - 32$

$46 + 21$

$46 - 24$

?

4. Сандардың тізбектелуін дұрыс орында.

5. Сандардың айырмасын тап:

38 бен 30; 80 мен 50; 47 мен 22; 59 бен 36.

6. Берілген сандардан алдын және кейін келетін сандарды жаз:

□ 29 □

□ 60 □

□ 99 □

7. $78 - 70$
 $39 - 30$

$89 + 1$
 $28 + 2$

$(54 - 34) + 20$
 $(60 + 23) - 80$

ҚОСУДЫ ТЕКСЕРУ

1.

$6 + 4 = 10$
 $10 - 6 = 4$
 $10 - 4 = 6$

Қосуды тексеру үшін қосындыдан қосылғыштардың біреуін азайту керек. Егер айырмада екінші қосылғыш шықса, жауабы дұрыс болады.

$48 + 2 = 50$

Тексеру: $50 - 2 = 48$

2. Амалдарды шеш және нәтижесінің дұрыстығын тексер:

$34 + 12$
 $26 + 13$

$41 + 27$
 $27 + 11$

$62 + 3$
 $57 + 3$

$56 + 22$
 $44 + 32$

3. Есептерді шеш:

1) Жылыжайда 60 ақ және 40 қызыл раушангүл ашылған еді. Жылыжайда барлығы неше раушангүл ашылған?

2) Жылыжайда 100 раушангүл ашылған еді. Сатып алушы 60 раушангүлді сатып алды. Неше раушангүл қалды?

4.

Қосылғыш	60	32	24	50	26	14	57
Қосылғыш	40	8	13	5	32	6	32
Қосынды							

5. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

6. 60 пен 40, 50 мен 30, 40 пен 20-ның қосындысын және осы сандардың айырмасын тап.

7. $47 + 3$ $60 + 30$ $36 + 4$ $54 + 6$
 $58 - 8$ $39 - 30$ $27 - 7$ $63 - 3$

АЗАЙТУДЫ ТЕКСЕРУ

1.

$$16 - 4 = 12$$

$$12 + 4 = 16$$

Азайтуды тексеру үшін айырмаға азайтқышты қосу керек. Егер қосындыда азайғыш шықса, онда жауабы дұрыс болады.

$$67 - 6 = 61$$

$$\text{Тексеру: } 61 + 6 = 67$$

2. Амалдарды шеш және нәтиженің дұрыстығын тексер:

$58 - 25$ $35 - 4$ $88 - 7$ $75 - 3$

3. Есептерді шеш:

1) Бір орамда 90 м мата бар еді. Көйлек тігу үшін 50 м мата қырқып алынды. Орамда неше метр мата қалды?

2) Бір орамнан 50 метр мата қырқып алынғаннан кейін 40 м мата қалды. Алғашында орамда неше метр мата болған?

4.

Азайғыш	90	80	38	57	96	70	49
Азайтқыш	50	30	30	32	44	10	24
Айырма							

5. Бір бағанға қосу амалымен, екінші бағанға азайту амалымен берілген өрнектерді жаз. Олардың мәнін тап.

$50 + 30$, $90 - 40$, $57 + 3$, $28 - 20$, $57 + 12$, $76 - 34$.

6. $66 - 44$ | $96 - 36$ | $58 + 22$ | $74 + 23$
 $55 + 20$ | $87 - 47$ | $57 - 32$ | $74 - 23$

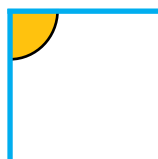
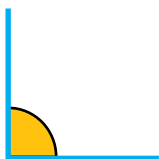

ТІК БҰРЫШ.

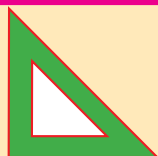
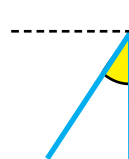
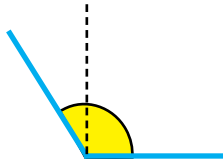
ТІК БҰРЫШ БОЛМАҒАН БҰРЫШ

1. Тік бұрыштар.

Тік бұрыштан үлкен және кіші бұрыштар.

Бір бұрышы тік бұрыш, қалған екі бұрышы тік бұрыш болмаған үшбұрыш пішініндегі сызғыш үшбұрышты сызғыш деп аталады.

Үшбұрышты сызғыштың көмегімен көпбұрыштардағы тік бұрыштарды анықта.

1)

2)

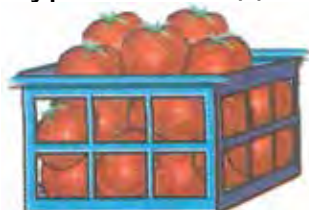
3)

4)

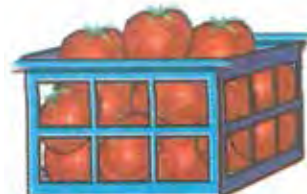
2. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

16 кг

Тұздалды - 20 кг

және

14 кг

Қалды - ? кг

3. Амалдарды түсіндіріп шеш.

$$\textcircled{70} + \textcircled{\quad} = \textcircled{76}$$

$$\textcircled{59} - \textcircled{\quad} = \textcircled{59}$$

$$\textcircled{\quad} - \textcircled{5} = \textcircled{40}$$

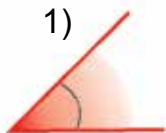
$$\textcircled{\quad} + \textcircled{4} = \textcircled{24}$$

$$\textcircled{\quad} + \textcircled{8} = \textcircled{38}$$

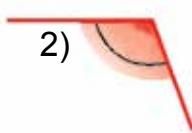
$$\textcircled{62} - \textcircled{\quad} = \textcircled{60}$$

4. Үшбұрышты сызғыштың көмегімен бұрыштардың түрлерін анықта.

1)

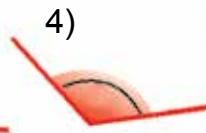
2)

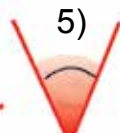
3)

4)

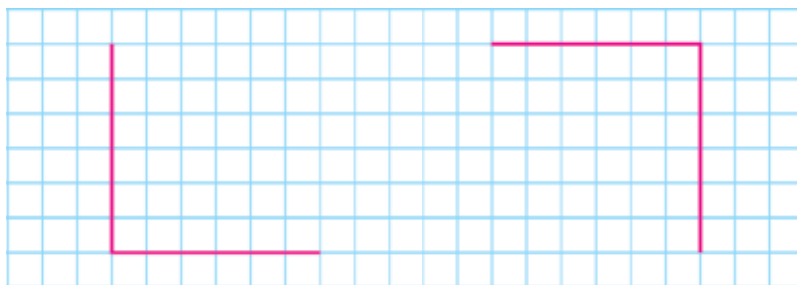

5)

- 1) тік бұрыштан кіші бұрыштардың рет санын жаз;
- 2) тік бұрыштан үлкен бұрыштардың рет санын жаз.

5. Дәптеріңе мынадай тік бұрыштарды сыз:

6. Асханаға 18 шайнек, 20 пиала әкелінді. Асханаға барлығы неше ыдыс әкелінген?

7. $40+25$ $52-30$ $57+32$ $80-50$
 $68-60$ $30+12$ $96-44$ $50+30$

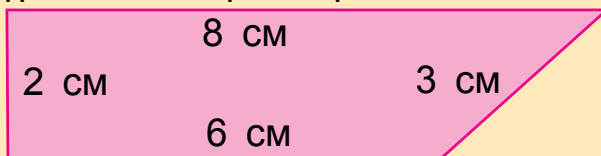
КӨПБҰРЫШТЫҢ ПЕРИМЕТРІ

1. Бұл төртбұрыштардың барлық бұрыштары тік бұрыш:

Көпбұрыштардың барлық қабырғаларының ұзындығының қосындысы оның периметрі. Төрт бұрыштың периметрін тап:

$$8+3+6+2=19 \text{ (cm)}$$

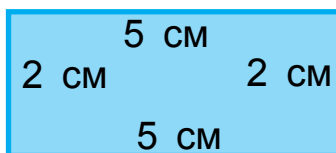
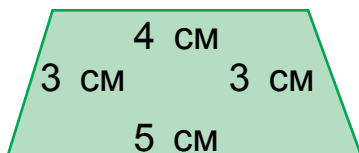
2. $46 + 20$ $74 - 30$ $67 + 10$ $59 - 50$
 $50 + 35$ $60 + 20$ $57 - 32$ $36 - 24$

3. Қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

1-себетте — 8 кг
 2-себетте — 10 кг   )? кг

4. Әрбір пішіннің периметрін тап:

5. $90 - 50 \square 40$ $60 + 40 \square 50$ $57 + 3 \square 70$
 $38 + 20 \square 70$ $48 + 20 \square 30$ $53 + 7 \square 60$

6. Бір орамда 48 м, екінші орамда одан 8 м кем жібек мата бар. Екі орамда неше метр жібек мата бар?

7. $43 + 30$ $64 - 20$ $57 + 3$ $28 - 8$
 $43 - 30$ $64 + 20$ $57 - 7$ $20 + 8$

1.

+ = 100									
	60		57		50		75		83
		30		26		48		68	

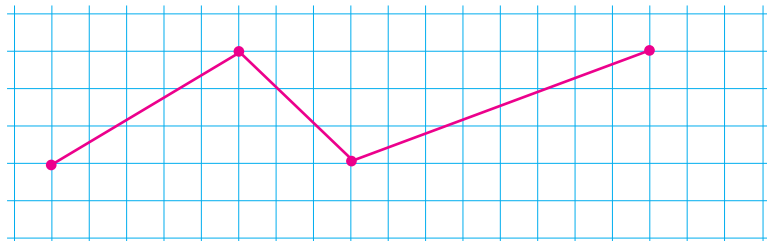
2. Теңдіктер дұрыс болатындай етіп сан қой:

$70 + \square = 76$ $44 - \square = 40$ $30 + \square = 39$
 $28 - \square = 20$ $90 + \square = 90$ $67 - \square = 60$

3. 4, 5, 9 сандарының көмегімен 9 екі таңбалы санды жазуға болады: 44, 45, 49, 54, 55, 59, 94, 95, 99.

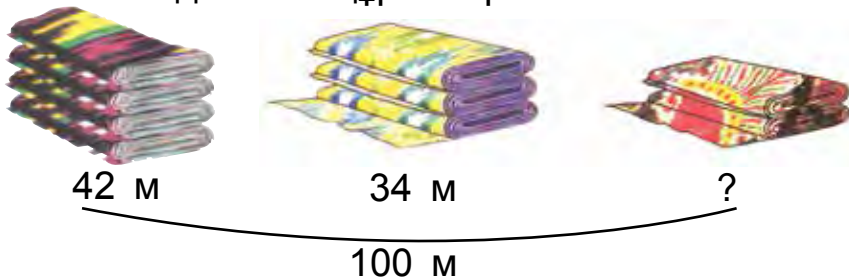
3, 7, 8 сандарының көмегімен пайда болатын барлық екі таңбалы сандарды жаз.

4. 1) Дәптеріңе төмендегі сынық сызықты сыз:

2) сынық сызықта неше буын бар екенін анықта;
3) барлық буын ұзындықтарының қосындысын тап.

5. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

6. Трактордың багында жұмыс басталғанда 48 литр жанармай бар еді, жұмыстың соңында 8 литр жанармай қалды. Неше литр жанармай жұмсалған?

7. $(40 + 10) + 6$ $(16 + 14) + 7$ $83 + 10$
 $(30 - 20) + 9$ $(70 - 30) + 5$ $25 + 25$
 $(20 + 20) + 5$ $(50 - 30) + 4$ $67 + 20$

$$45 + 23 = 68$$

$$64 + 26 = 90$$

$$57 - 26 = 31$$

$$52 - 24 = 28$$

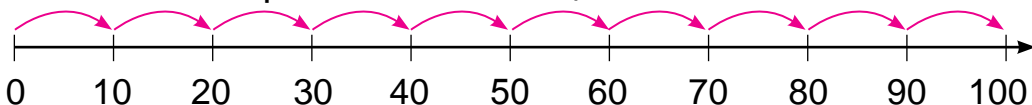

САНДАР МЕН ЕСЕПТЕУЛЕР. 100 ІШІНДЕ ОНДЫҚТАН ӨТІП ҚОСУ ЖӘНЕ АЗАЙТУ

САНДАР ӨСІ МЕН ОНЫҢ МОДЕЛЬДЕРІ

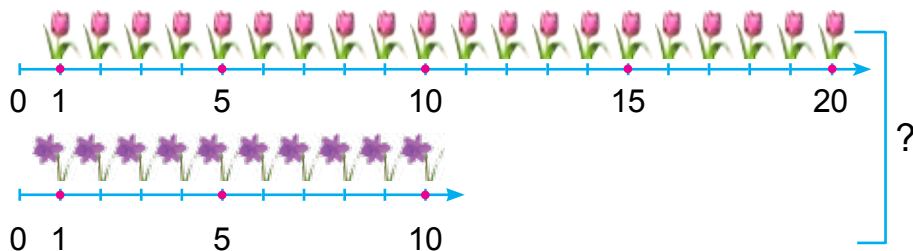
1. Әрбір санның атын және өз орнын айт. Әрбір бөлік аралығы неге тең?

2. Бір бағанға сандардың қосындысын, екінші бағанға сандардың айырмасын жаз. Бұл сандық өрнектердің мәнін тап:

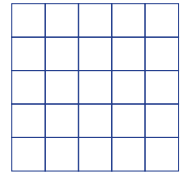
$$58 - 40 \quad | \quad 57 + 3 \quad | \quad 78 - 6 \quad | \quad 40 + 14 \quad | \quad 70 + 23 \quad | \quad 20 - 3$$

3. Схема бойынша есеп құрастыр. Есепті амалдар бойынша орында.

4. Бос торкөздердің ішіне 1-ден 5-ке дейінгі сандарды орналастырғанда, әрбір қатар мен баған бойынша бұл сандар бір реттен қатыссын.

5. $75 \text{ дм} - 25 \text{ дм}$ $55 \text{ см} + 35 \text{ см}$
 $45 \text{ см} + 35 \text{ см}$ $52 \text{ дм} - 24 \text{ дм}$

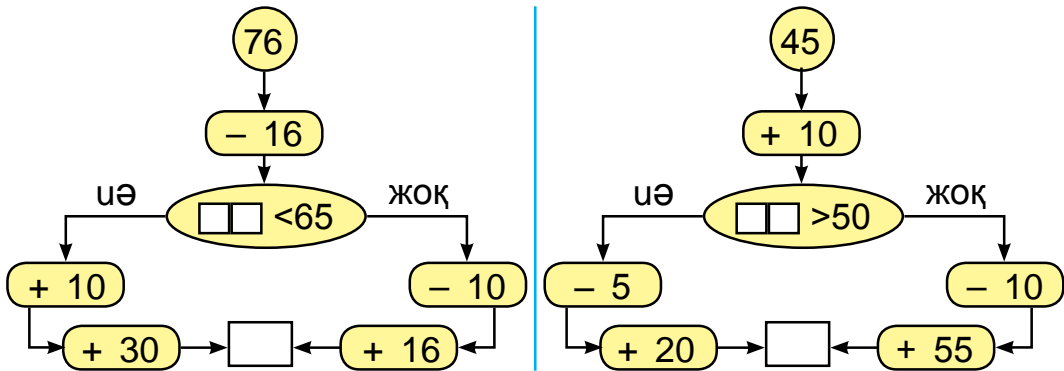

6. Мектеп спорт жарысы үшін 49 спорт киімі сатып алынды. Оның 20-сы бастауыш сынып оқушылары үшін ажыратылды. Жоғары сынып оқушылары үшін қанша спорт киімі қалды?

7. $37 + 2$ $78 - 4$ $26 + 4$ $60 - 3$
 $37 + 20$ $78 - 40$ $26 + 40$ $60 - 30$

1. Жауабы 100 шығуы үшін қай жақтан жүру керек? Есептеуді дұрыс орында.

2. Дүкенде күн бойы 24 балалар велосипеді және одан 10 ересектер велосипеді аз сатылды. Ересектер велосипеді балалар велосипедіне қарағанда

нешеу аз сатылды? Балалар велосипеді ересектер велосипедіне қарағанда нешеуге көп сатылған?

3. $16 + 4$ | $17 + 12$ | $48 - 15$ | $47 + 3$
 $28 + 2$ | $29 - 13$ | $25 + 14$ | $26 - 6$

4. Сұрақ белгісі қойылған нүктелерге тиісті сандарды қой:

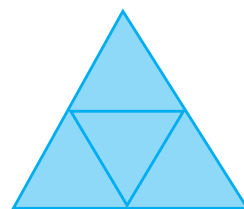
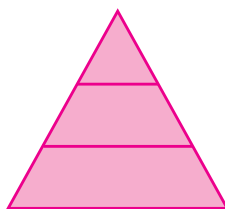
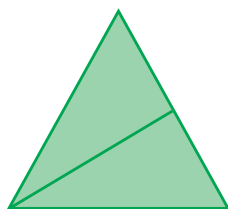

5. Түстерге қарап амалдардың жауабын тап:

$25 + 6$	$96 - 6$	$42 + 9$	$18 - 9$
$67 + 8$	$84 + 7$	$68 - 8$	$59 + 6$
$59 - 9$	$38 + 5$	$39 + 4$	$16 - 8$

6. Әрбір пішінде неше үшбұрыш бар?

7. Үй құрылысында 37 кірпіш теруші, олардан 7 кісі кем сырлаушы жұмыс істеді. Үй құрылысында барлығы неше жұмысшы істеген?

8. $47 + 23 \square 80 - 30$ | $57 - 26 \square 42 - 15$
 $32 - 12 \square 50 + 20$ | $64 + 25 \square 75 + 24$
 $45 + 14 \square 50 - 20$ | $34 + 25 \square 57 + 13$

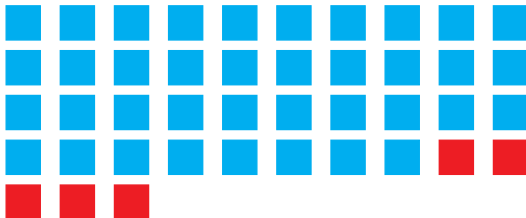
100 ІШІНДЕ САНДАРДЫ ТАҢБАДАН ӨТІП ҚОСУ ТӘСІЛДЕРІ

1.

$$38 + 5 = \square\square$$

5 санын қалай қосқаныңды суреттен пайдаланып түсіндір:

$$38 + 5 = \square\square$$

$$38 + 5 = 38 + 2 + 3 = (38 + 2) + 3 = 40 + 3 = 43$$

2. Амалдарды түсіндіріп шеш:

$$57 + 8 = 57 + 3 + 5 = (57 + 3) + 5 = 60 + 5 = 65$$

$$29 + 4 = \begin{array}{l} 3 \quad 5 \\ 1 \quad 3 \end{array}$$

$$64 + 7 = \begin{array}{l} 6 \quad 1 \end{array}$$

$$48 + 9 = \begin{array}{l} 2 \quad 7 \end{array}$$

$$35 + 6 = \begin{array}{l} 5 \quad 1 \end{array}$$

3. Мектеп бағында 38 түп алма ағашы бар еді. Тағы 4 түп анар мен 5 түп алша көшеттері егілді. Мектеп бағында барлығы неше мәуелі көшет егілген?

4. Үлгі бойынша орында: $26 = 20 + 6$.

$$54 = 50 + \square$$

$$65 = \square\square + \square$$

$$89 = \square\square + \square$$

$$78 = 70 + \square$$

$$29 = \square\square + \square$$

$$37 = \square\square + \square$$

5. Қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

Бар еді — 39 үстел

Алып келді — 4 үстел

) ? үстел

6.	$45 + 7$		$34 + 7$		$57 + 5$		$16 + 7$
	$29 + 9$		$59 + 6$		$86 + 5$		$65 + 8$

1. Амалдарды түсіндіріп шеш:

$$29+6=\underline{29+1}+5=(29+1)+5=30+5=35$$

$46+4=\square\square$

$58+2=\square\square$

$67+3=\square\square$

$46+7=\square\square$

$58+7=\square\square$

$67+5=\square\square$

2. Дүкенге 59 екі және үш дөңгелекті велосипед алып келінді. Үш дөңгелекті велосипед 29 болса, неше екі дөңгелекті велосипед алып келінген?

3. Амалдардың белгілерін теңдіктер дұрыс болатындай етіп қой:

$30\square7=37$

$53\square3=50$

$70\square9=79$

$20\square6=26$

$47\square7=40$

$96\square6=90$

$80\square8=88$

$60\square1=61$

$85\square5=80$

4. Екі кесінді сыз: Бірінің ұзындығы 8 см, екіншісі одан 3 см ұзын болсын. Екінші кесіндінің ұзындығы қанша?

$40 \text{ см} + 20 \text{ см}$

$50 \text{ дм} - 10 \text{ дм}$

$20 \text{ дм} + 20 \text{ дм}$

$70 \text{ см} - 30 \text{ см}$

6. Жылыжайда 39 раушангүл ашылған еді. Кешке тағы да 6 раушангүл ашылды. Жылыжайда барлығы неше раушангүл ашылған?

$35+7$

$28+7$

$45+0$

$75-5$

$38+5$

$69+3$

$54-0$

$29+6$

1. Амалдардың шешімін түсіндір:

$$37 + 48 = \square\square$$

$$37 + 53 = \square\square$$

$$37 + 48 = \square\square$$

$$37 + 53 = \square\square$$

$$\begin{array}{r} \swarrow \quad \swarrow \\ 30 \ 7 \quad 40 \ 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \swarrow \quad \swarrow \\ 30 \ 7 \quad 50 \ 3 \end{array}$$

$$30 + 40 = 70$$

$$30 + 50 = 80$$

$$7 + 8 = 15$$

$$7 + 3 = 10$$

$$70 + 15 = 85$$

$$80 + 10 = 90$$

немесе

$$37 + 48 = (30 + 7) + (40 + 8) = (30 + 40) + (7 + 8) = 70 + 15 = 85$$

Екі таңбалы санды екі таңбалы санға қосқанда ондықтар ондыққа, бірліктер бірлікке қосылады.

2. Жоғары сынып оқушылары 27 әңгіме және 38 өлең кітаптарды жөндейді. Оқушылар барлығы болып неше кітап жөндеген?

3. Сандарды таңба бірліктерінің қосындысы түрінде өрнекте.

$$37 = 30 + 7$$

$$87 = 80 + \square$$

$$15 = 10 + \square$$

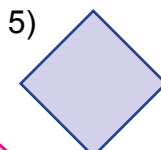
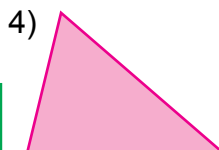
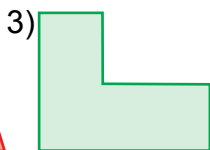
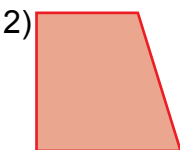
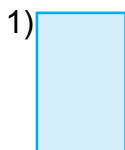
$$48 = 40 + \square$$

$$13 = 10 + \square$$

$$38 = 30 + \square$$

4. Берілген пішіндердің арасынан тік төртбұрыштарды тап және олардың цифрларын айт.

5. Қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

1-бидонда — 17 л май
 2-бидонда — 28 л май) ? литр май

6. Ойыншық жасайтын шеберхана жұмысшылары бір аптада 37 қуыршақ, 53 қонжық жасады. Шеберхана жұмысшылары бір аптада барлығы неше ойыншық жасаған?

7. $27 + 18$ | $42 - 5$ | $32 + 16$ | $27 + 33$
 $45 - 23$ | $38 + 5$ | $43 + 20$ | $47 + 28$

ЖАЙ ЖӘНЕ ҚҰРАМДЫ ЕСЕПТЕРДІ ШЕШУ

1. Асханаға 57 үлкен, 43 кішкентай шайнек алып келінді. Асханаға барлығы неше шайнек алып келінген?

2. Амалдың шешілуін түсіндір:

$$87 + 13 = \square \square \square$$

$$80 + 10 = 90$$

$$7 + 3 = 10$$

$$90 + 10 = 100 \quad \text{немесе}$$

$$87 + 13 = (80 + 10) + (7 + 3) = 90 + 10 = 100$$

$$\begin{array}{c} \diagdown \quad \diagup \\ 80 \quad 7 \quad 10 \quad 3 \end{array}$$

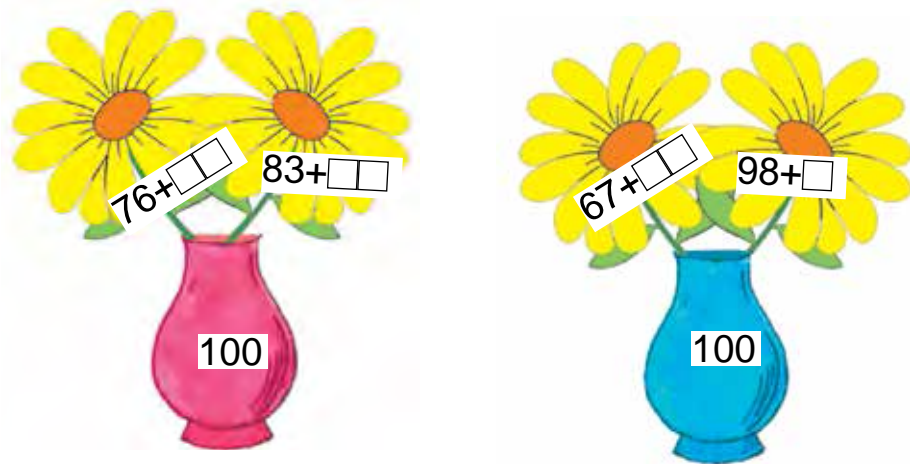
3. $76 + 24$ | $57 - 26$ | $67 + 33$ | $63 - 24$
 $52 + 48$ | $45 + 23$ | $78 + 22$ | $53 + 37$

4. Қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

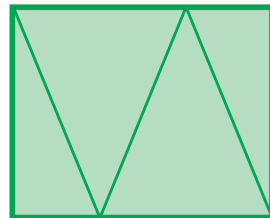
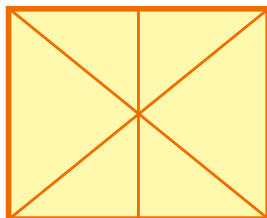
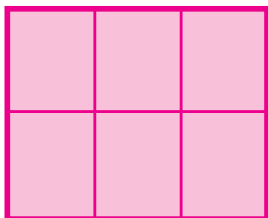
Бидай — 47 қап
 Арпа — 43 қап) ? қап дән

5. Амалдарды үлгі негізінде шеш:

Үлгі: $76 + 24 = 100$.

6. Қандай пішіндерді көріп тұрсың? Дәптеріңе сыз және оны боя.

7. Салыстыр:

$37+63 \square 99$

$47+28 \square 90$

$17+43 \square 60$

$83+17 \square 100$

$67+13 \square 87$

$26+14 \square 37$

8. Шеберхана үшін 24 сүргі, 26 қол ара сатып алынды. Шеберхана үшін барлығы болып неше жұмыс құралдары сатып алынды?

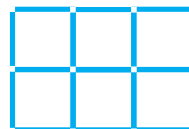

1. Кітапханада 18 «Билимдон» журналы бар еді. Кітапханашы бірнеше журналды оқушыларға оқуға бергеннен кейін 8 журнал қалды. Кітапханашы оқушыларға неше журнал берген?
2. Кесте негізінде берілген амалдарды шеш.

$38 + 5$	$87 + 13$	$57 + 8$	$17 + 6$
$37 + 48$	$67 + 33$	$48 + 9$	$28 + 5$
$76 + 24$	$53 + 22$	$29 + 4$	$37 + 8$

3. Теңдіктер дұрыс болатындай етіп сандарды қой:
 $57 + \square = 65$ $64 + \square = 71$ $46 + \square = 53$
 $35 + \square = 41$ $29 + \square = 33$ $28 + \square = 35$
4. Бірінші пішіндегі 3 шыбықтың орнын өзгертенде 4 квадрат пайда болсын. Екінші пішіндегі 3 шыбықты өзгертенде 4 квадрат пайда болсын.

5. Нафиса 28 жаста. Ағасы одан 6 жас үлкен. Ағасы неше жаста?

6. 64, 27, 68, 74 сандарын үлгіде көрсетілгендей қосындымен алмастыр: $57 = 50 + 7$.

7. $67 + 3$ $47 + 5$ $45 - 5$ $17 + 6$
 $46 + 7$ $35 + 8$ $54 - 4$ $24 + 7$

1. Кесте негізінде есептерді құрастыр және оны шеш:

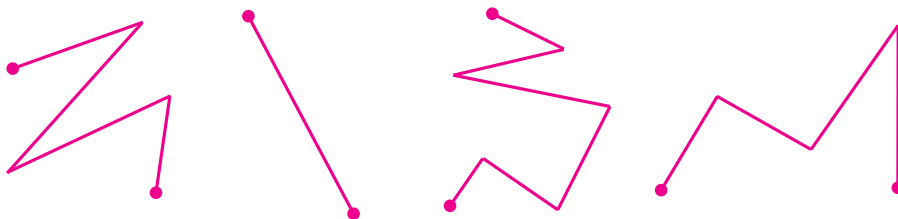
Қосылғыш	67	57	38	37	87	37	43
Қосылғыш	3	32	5	48	13	53	27
Қосынды							

2. «Neksiya» автомобилінің багына 42 литр, «Spark» автомобилінің багына одан 5 литр кем бензин құйылды. «Spark» автомобилінің багына неше литр бензин құйылған?

3. $75 \text{ см} + 25 \text{ см}$ | $64 \text{ дм} + 26 \text{ дм}$
 $90 \text{ дм} - 53 \text{ дм}$ | $90 \text{ см} - 37 \text{ см}$

4. Бұл сызықтардың қайсысын сынық сызық деп айтуға болады?

5. $29 + 6$ | $74 - 9$ | $28 + 7$ | $63 - 7$
 $42 - 6$ | $54 + 7$ | $67 - 8$ | $14 + 8$

6. Бір бөлік халва 17 кг, екінші бөлік одан 8 кг кем. Екінші бөлік халва неше килограмм?

7. $58 - 4$ | $47 + 2$ | $60 - 3$ | $36 + 4$
 $58 - 40$ | $47 + 20$ | $60 - 30$ | $36 + 40$

ЕКІ ТАҢБАЛЫ САҢДАРДЫҢ ОНДЫҚ ҚҰРАМЫ. САҢДАРДЫ ҚОСУДЫҢ БАҒАН ТӘСІЛІ

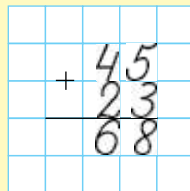
1. Есептің шешілуін түсіндір: $45 + 23 = \square\square$

Онд.	Бірл.
4	5
+	2
2	3
6	8

$$45 + 23 = (40 + 20) + (5 + 3) = 60 + 8 = 68$$

Есеп баған түрінде жазып, шешіледі.

1. Ондықтар ондықтардың астына, бірліктер бірліктердің астына жазылады.
2. Алдымен бірліктер бірліктерге қосылады.
 $5 \text{ бірл.} + 3 \text{ бірл.} = 8 \text{ бірл.}$
8 бірліктердің астына жазылады.
3. Соң ондықтар ондықтарға қосылады.
 $4 \text{ онд.} + 2 \text{ онд.} = 6 \text{ онд.}$
6 ондықтардың астына жазылады.
4. Жауабы: 45 пен 23-тің қосындысы 68-ге тең.

2. Амалдарды түсіндіріп шеш:

$$\begin{array}{r} 55 \\ + 14 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 45 \\ + 23 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 62 \\ + 27 \\ \hline \end{array}$$

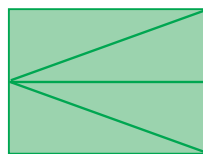
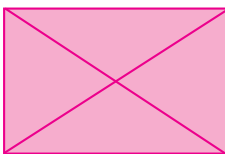
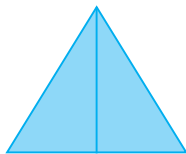
$$\begin{array}{r} 73 \\ + 25 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 53 \\ + 42 \\ \hline \end{array}$$

3. Жас табиғаттанушылар жылыжайда бір түптен 35 дана, екінші түптен 13 дана лимон жинады. Жас табиғаттанушылар екі түптен неше дана лимон жинады?

4. Әрбір пішінде нешеуден үшбұрыш бар?

5. Қысқа жазу негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

$$\begin{array}{l} 1\text{-орамда} \text{ --- } 25 \text{ м} \\ 2\text{-орамда} \text{ --- } 15 \text{ м} \\ 3\text{-орамда} \text{ --- } ? \text{ м} \end{array} \quad \left. \vphantom{\begin{array}{l} 1\text{-орамда} \\ 2\text{-орамда} \\ 3\text{-орамда} \end{array}} \right\} 48 \text{ метр арқан}$$

6. Түсіп қалдырылған тақ сандарды жаз:
19, 21, ..., ..., 27, ..., 31.

7.

$$\begin{array}{r} + 43 \\ + 16 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 32 \\ + 27 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 54 \\ + 33 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 67 \\ + 12 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 82 \\ + 13 \\ \hline \end{array}$$

1. Амалдың шешілуін түсіндір: $29 + 32 = \square\square$

Онд.	Бірл.
2	9
+	3
3	2
6	1

$$29 + 32 = (20 + 30) + (9 + 2) = 50 + 11 = 61$$

Амал баған түрінде жазылып, шешіледі.

1. Ондықтар ондықтардың астына, бірліктер бірліктердің астына жазылады.

2. Бірліктер бірліктерге қосылады.

$$9 \text{ бірл.} + 2 \text{ бірл.} = 11 \text{ бірл.}$$

$$11 \text{ бірл.} \text{ --- бұл } 1 \text{ онд. және } 1 \text{ бірл.}$$

Бірліктердің астына 1-ді жазып, 1 ондықты ондықтарға қосып жазу үшін есте сақталады.

3. Ондықтар ондықтарға қосылады.

$$2 \text{ онд.} + 3 \text{ онд.} = 5 \text{ онд.}$$

$$5 \text{ онд.} + 1 \text{ онд.} = 6 \text{ онд.}$$

Ондықтардың астына 6 жазылады.

4. Жауабы: 29 бен 32-нің қосындысы 61-ге тең.

				2	9
				+	3
				3	2
				6	1

2. Амалды түсіндіріп шеш:

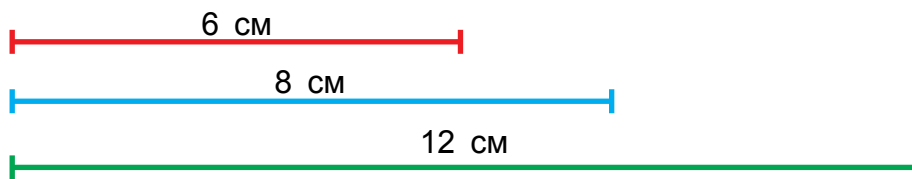
$$\begin{array}{r} + 74 \\ + 19 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 69 \\ + 23 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 87 \\ + 13 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 59 \\ + 17 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 42 \\ + 23 \\ \hline \end{array}$$

27

3. Мектептегі музыка үйірмесіне 53 шақты, сурет өнері үйірмесіне 37 шақты оқушы қатысуда. Екі үйірмеге барлығы неше оқушы қатысуда?

4. Бірінші кесінді екінші кесіндіден неше сантиметр қысқа? Үшінші кесінді екінші кесіндіден неше сантиметр ұзын?

5. Кесте негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

Сатып алынды	Жұмсалды	Қалды
 ? кг пияз	таңертең — 26 кг кешке — 22 кг	20 кг

Шешуі: 1) $26 + 22 = 48$ 2) $48 + 20 = 68$.

6. Бір үйде 29 кг орамжапырақ, одан 9 кг кем қияр, қиярдан 12 кг артық қызанақ тұздалды. Неше килограмм қызанақ тұздалған?

7. Амалдарды шеш:

$$\begin{array}{r} 59 \\ + 12 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 28 \\ + 23 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 55 \\ + 38 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 47 \\ + 34 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 49 \\ + 32 \\ \hline \end{array}$$

1. Амалдың шешілуін түсіндір: $64 + 26 = \square\square$

Онд.	Бірл.
6	4
+	2 6
9	0

$$64 + 26 = (60 + 20) + (4 + 6) = 80 + 10 = 90$$

Амал баған түрінде жазылып, шешіледі.

1. Ондықтар ондықтардың астына, бірліктер бірліктердің астына жазылады.

2. Бірліктер бірліктерге қосылады.

$$4 \text{ бірл.} + 6 \text{ бірл.} = 10 \text{ бірл.}$$

Бірліктердің астына 0-ді жазып, 1 ондықты ондықтарға қосып жазу үшін есте сақталады.

3. Ондық ондыққа қосылады.

$$6 \text{ онд.} + 2 \text{ онд.} = 8 \text{ онд.}$$

$$8 \text{ онд.} + 1 \text{ онд.} = 9 \text{ онд.}$$

Ондықтардың астына 9 жазылады.

4. Жауабы: 64 пен 26-ның қосындысы 90-ға тең.

			6	4	
			+	2	6
				9	0

2. Амалдырды түсіндіріп шеш:

$$\begin{array}{r} 77 \\ + 13 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 54 \\ + 36 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 47 \\ + 16 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 74 \\ + 16 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 68 \\ + 27 \\ \hline \end{array}$$

3. Бір айда тауықтарға 34 кг, қаздарға 26 кг дән беріледі. Бір айда барлығы қанша дән жұмсалған?

4. Амалдарды шеш:

$$64 + \square\square$$

$$26 + \square\square$$

90

$$58 + \square\square$$

$$77 + \square\square$$

29

$$87 + \square\square$$

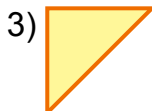
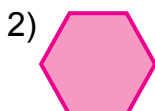
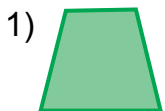
$$46 + \square\square$$

100

$$59 + \square\square$$

$$75 + \square\square$$

5. Пішіндердің аттарын жаз.

6. Жыл бойында бір ауылда 29, екінші ауылда 22 жаңа үйлер құрылды. Екі ауылда бір жылда барлығы болып қанша жаңа үй құрылған?

7. Амалдарды баған түрінде жаз және амалдарды орында:

$72 + 21$

$90 - 58$

$53 + 37$

$46 + 24$

$69 - 27$

$56 + 34$

$48 - 16$

$87 - 66$

1. Амалдың шешілуін түсіндір: $75 + 15 = \square\square$

Онд.	Бірл.
7	5
+	5
1	5
<hr/>	
9	0

$$75 + 15 = (70 + 10) + (5 + 5) = 80 + 10 = 90$$

Амал баған түрінде жазылып, шешіледі.

1. Ондықтар ондықтардың астына, бірліктер бірліктердің астына жазылады.

2. Бірліктер бірліктерге қосылады.

$5 \text{ бірл.} + 5 \text{ бірл.} = 10 \text{ бірл.}$

10 бірл. — бұл 1 онд. және 0 бірл.

Бірліктердің астына 0-ді жазып, 1 ондықты ондықтарға қосып жазылуы есте сақталады.

3. Ондық ондыққа қосылады.

$7 \text{ онд.} + 1 \text{ онд.} = 8 \text{ онд.}$

$8 \text{ онд.} + 1 \text{ онд.} = 9 \text{ онд.}$

Ондықтардың астына 9 жазылады.

		7	5
		+	15
		<hr/>	
		9	0

4. Жауабы: 75 пен 15-тің қосындысы 90-ға тең.

$$\begin{array}{r} 2. \quad 65 \\ + 25 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 50 \\ + 40 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 45 \\ + 45 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 84 \\ + 12 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 55 \\ + 35 \\ \hline \end{array}$$

3. Үш буыннан құралған сынық сызық сыз: Бірінші буынның ұзындығы 3 см, екіншісі 2 см, үшіншісі 4 см болсын. Бірінші буын екінші буыннан неше сантиметр ұзын, екінші буын үшінші буыннан неше сантиметр қысқа?

4. Амалдардың белгілерін теңдіктер дұрыс болатындай етіп қой:

$32 \square 29 = 61$

$45 \square 23 = 68$

$87 \square 13 = 100$

$57 \square 26 = 31$

$42 \square 12 = 27$

$37 \square 53 = 90$

5. Кесте негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

Бар еді	Келтірілді	Болды
 20 литр бензин	 Тағы 20 литр бензин	? литр

6. Амалдарды үлгі бойынша орында: $35 = 30 + 5$

$42 = \square + \square$

$68 = \square + \square$

$47 = \square + \square$

$56 = \square + \square$

$24 = \square + \square$

$59 = \square + \square$

7. Жиһаз дүкеніне 25 үстел, 15 шкаф әкелді. Дүкенге барлығы қанша жиһаз әкелген?

$$8. \quad \begin{array}{r} 58 \\ + 32 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 69 \\ + 29 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 67 \\ + 23 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 60 \\ + 40 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 47 \\ + 43 \\ \hline \end{array}$$

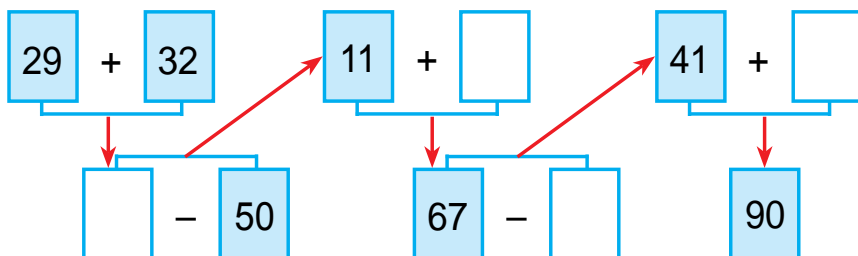
ҮЛГІ БОЙЫНША ТІЗБЕКТІЛІКТІ ЖАЛҒАСТЫРУ

1. Амалдарды үлгі бойынша орында:

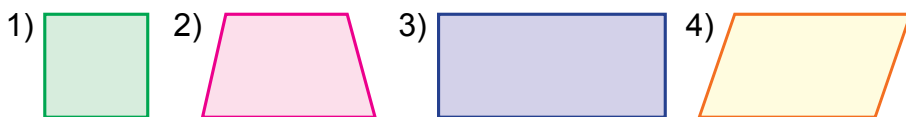
$$100 - 37 = (100 - 30) - 7 = 70 - 7 = 63$$

$\begin{array}{c} \swarrow \quad \searrow \\ 30 \quad 7 \end{array}$	$100 - 57$	$100 - 62$	$100 - 46$	$100 - 87$
	$100 - 28$	$100 - 26$	$100 - 64$	$100 - 78$

2. Наубайханада 100 дана пәтір нан және күлше нан жабылды. Олардың 78-і пәтір нан. Наубайханада қанша күлше нан жабылған?
3. Амалдарды түсіндіріп шеш:

4. Әрбір пішіннің нешеден қабырғасы және бұрыштары бар?

5. Дүкенге сату үшін 37 жұп аяқкиім әкелінді. Бір күнде 15 жұп аяқкиім сатылды. Дүкенде тағы қанша жұп аяқкиім қалды?

6. $42 + 8 + 9$ | $90 - 50$ | $100 - 27$ | $100 - 24$
 $76 + 4 + 3$ | $57 + 32$ | $100 - 39$ | $100 - 56$

1. Амалдарды үлгі бойынша орында: $22 = 11 + 11$

$44 = 22 + \square\square$ $64 = 32 + \square\square$ $88 = 44 + \square\square$

$48 = 24 + \square\square$ $66 = 33 + \square\square$ $90 = 45 + \square\square$

2. Диірменге бір күнде 23 қап бидай және сонша қап жүгері әкелінді. Диірменге барлығы неше қап дән келтірілді?

3. Сөзжұмбақты шешсең сүйікті өлкеміздің атын біліп аласың.

$48-32$ **Е** $90-40$ **Е** $42+27$ **Т** $54+33$ **Ө** $87+13$ **Н**

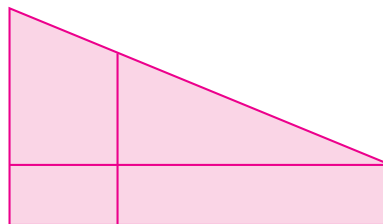
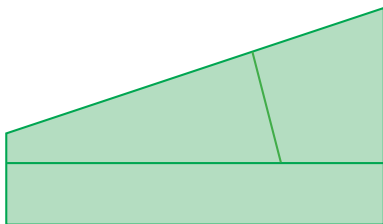
$75-23$ **К** $28+31$ **С** $53+42$ **Б** $88-27$ **А** $56+42$ **З**

16	50	52	59	61	69	87	95	98	100

4. Екі көрші қосылғышты олардың қосындысымен алмастырып, қолайлы тәсілмен есепте.

$5 + 14 + 6$ | $8 + 9 + 1$ | $10 + 80 + 9$
 $3 + 12 + 8$ | $7 + 8 + 2$ | $50 + 30 + 5$

5. Пішіндерді салыстыр.

6. Мектеп асханасына 50 кг ұн әкелінді. 4 кг ұннан самса, 6 кг ұннан тәтті күлше пісірілді. Асханада неше килограмм ұн қалды?

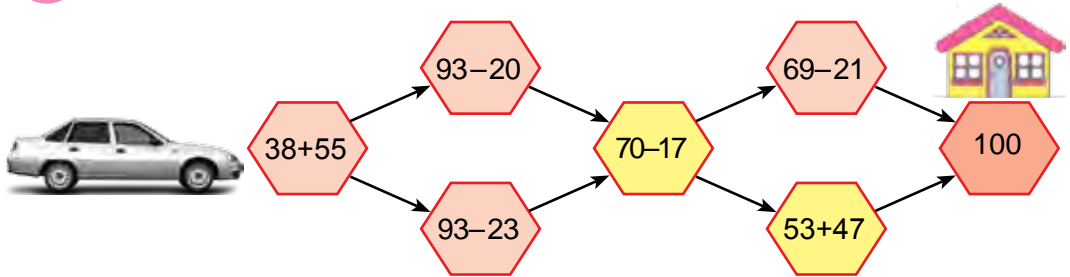
7. $50 \text{ см} + 20 \text{ см}$ | $70 \text{ дм} - 30 \text{ дм}$
 $40 \text{ дм} - 10 \text{ дм}$ | $60 \text{ см} + 40 \text{ см}$

КҮНДЕЛІКТІ ӨМІРДЕ КЕЗДЕСЕТІН КООРДИНАТОРЛАР СИСТЕМАСЫНЫҢ МОДЕЛЬДЕРІ

1. Мекен жайға жетіп бару үшін қайсы жол дұрыс?

2. Дүкенге сату үшін 42 шаңғы мен шана әкелінді. Олардан 24-і шаңғы еді. Дүкенге неше шана алып келінген?

3. Ойла, ізде, тап!

Жас көрермендер театрында

4-қатар	31	32	33	34		36	37	38	39	40
3-қатар	21		23	24	25	26	27	28	29	30
2-қатар	11	12	13	14	15	16		18	19	20
1-қатар	1	2	3		5	6	7	8		10

$$4. \quad \begin{array}{l} 55 \text{ см} + 25 \text{ см} \\ 64 \text{ дм} - 32 \text{ дм} \end{array} \quad \left| \quad \begin{array}{l} 48 \text{ дм} - 26 \text{ дм} \\ 49 \text{ см} + 21 \text{ см} \end{array} \right.$$

5. Қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:
 1- фермада – 30 сиыр
 2- фермада ? 14 сиыр кем) ?

6. Амалдарды түсіндіріп шеш:

$$\begin{array}{l} \textcircled{29} + \textcircled{\quad} = \textcircled{35} \\ \textcircled{42} - \textcircled{\quad} = \textcircled{37} \\ \textcircled{\quad} + \textcircled{23} = \textcircled{68} \end{array} \quad \begin{array}{l} \textcircled{\quad} - \textcircled{26} = \textcircled{31} \\ \textcircled{31} + \textcircled{\quad} = \textcircled{61} \\ \textcircled{\quad} - \textcircled{24} = \textcircled{26} \end{array}$$

7. Екі кесінді сыз. Бірінің ұзындығы 12 см, екіншісі одан 4 см қысқа болсын. Екінші кесіндінің ұзындығы қанша?

8.
$$\begin{array}{r} 65 \\ + 25 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 55 \\ + 35 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 76 \\ + 24 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 37 \\ + 53 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 78 \\ + 17 \\ \hline \end{array}$$

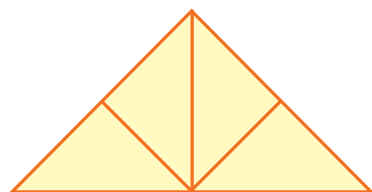
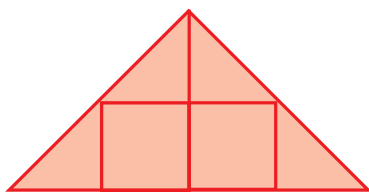

1. Жас көрермендер театрына бірінші автобуста 35 оқушы, ал екінші автобуста одан 5 оқушы кем барды. Жас көрермендер театрына барлығы неше оқушы барған?
2. Амалдардың жауабын өсу тәртібімен жаз:

3. Қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:
 Шахмат үйірмесінде — 27 оқушы
 Шашка үйірмесінде — ?, үш есе көп оқушы

4. Әрбір пішінде нешеуден үшбұрыш бар?

5. Амалдарды ыңғайлы тәсілмен шеш.
1) 50 мен 7-нің қосындысынан 26-ны азайт.
2) 40 пен 5-тің қосындысына 5-ті қос.

6. Кітап 18 бетті еді. Саидбек осы кітаптың 9 бетін оқып болды. Ол тағы неше бет оқуы керек?

7.	$62 + 8$	$56 - 36$	$57 + 3$	$46 + 4$
	$97 + 3$	$87 - 46$	$38 + 2$	$24 + 6$

1. Амалдардың жауабын тап.

$$65 + 25$$

$$32 - 5$$

$$48 + 5$$

$$57 - 26$$

2. Ташкентке ұшып келген бір ұшақта 50 саяхатшы, екінші ұшақта одан 4 саяхатшы кем ұшып келді. Екінші ұшақта қанша саяхатшы келген.

3.	$\begin{array}{r} + 37 \\ + 48 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} + 65 \\ + 27 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} + 39 \\ + 37 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} + 76 \\ + 14 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} + 53 \\ + 42 \\ \hline \end{array}$
----	---	---	---	---	---

4. Хайуанаттар бағында екі аквариумда балықтар бар. Олардың біреуінде 20 балық, екіншісінде бірінші аквариумдағыдан 5 балық кем. Екінші аквариумда неше балық бар?

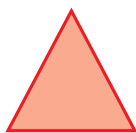
?

5. Амалдарды түсіндіріп шеш:

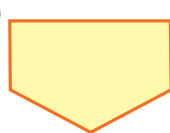
$$\begin{array}{r}
 61 + 9 = \square\square \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 29 + 32 = \square\square \qquad 70 - 40 = \square\square \\
 \swarrow \quad \searrow \qquad \swarrow \quad \searrow \\
 43 - 14 = \square\square \qquad 30 + 48 = \square\square \\
 \swarrow \quad \searrow \qquad \swarrow \quad \searrow \\
 38 + 5 = \square\square \qquad 78 - 40 = \square\square
 \end{array}$$

6. Әр көпбұрыштың нешеден қабырғасы, нешеден бұрышы, нешеден ұшы бар?

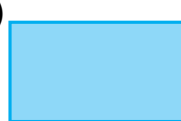
1)

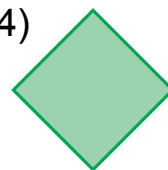
2)

3)

4)

7. Түсіріп қалдырылған жұп сандарды жаз:
18, 20, ..., ..., 26, ..., 30.

8. Амалдарды баған түрінде жазып, амалдарды орында:

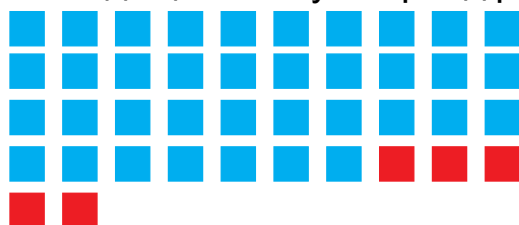
$32 + 48$	$56 + 31$	$32 + 29$	$21 + 52$
$36 + 64$	$61 + 28$	$57 + 26$	$36 + 21$

100 ІШІНДЕ САНДАРДЫ ТАҢБАДАН ӨТІП АЙЫРУДЫҢ ЖАЗБА ӘДІСІ

1.

Амалдың шешілуін түсіндір:

$$42 - 5 = \square \square$$

$$42 - 5 = \square \square$$

$$\begin{array}{l} \swarrow \searrow \\ 2 \quad 3 \end{array}$$

$$42 - 5 = \underline{42 - 2} - 3 = (42 - 2) - 3 = 40 - 3 = 37$$

2. Амалдарды түсіндіріп шеш:

$$57 - 9 = \underline{57 - 7} - 2 = (57 - 7) - 2 = 50 - 2 = 48$$

$$\begin{array}{l} \swarrow \searrow \\ 7 \quad 2 \end{array}$$

$$65 - 7$$

$$\begin{array}{l} \swarrow \searrow \\ 5 \quad 2 \end{array}$$

$$87 - 9$$

$$\begin{array}{l} \swarrow \searrow \\ 7 \quad 2 \end{array}$$

$$42 - 6$$

$$\begin{array}{l} \swarrow \searrow \\ 2 \quad 4 \end{array}$$

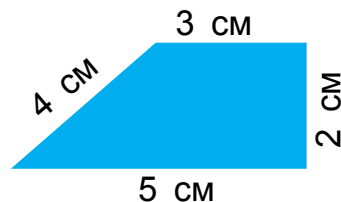
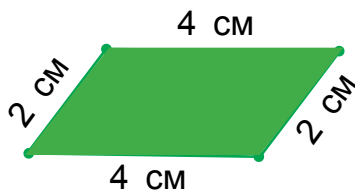
$$97 - 8$$

$$\begin{array}{l} \swarrow \searrow \\ 7 \quad 1 \end{array}$$

3. Кітап сөресінің бірінші қатарында 37, ал екінші қатарында одан 3 кітап артық жайғасты. Сөренің екі қатарында барлығы неше кітап жайғасқан?

4. Пішіндердің нешеуден қабырғалары бар? Олардың атын айт. Өрбір пішіннің периметрін тап:

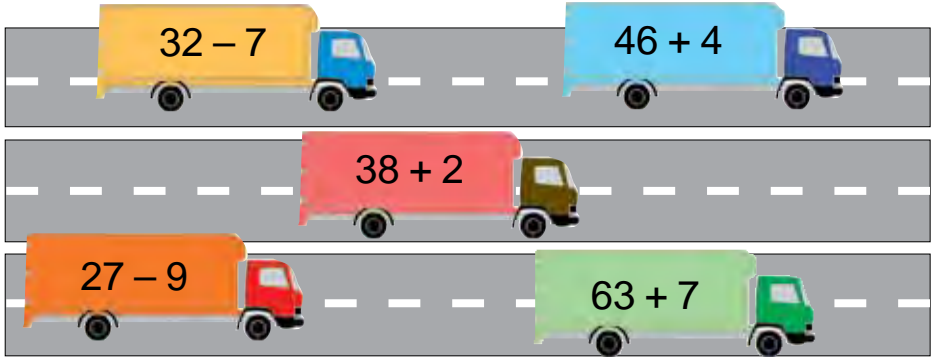

5. $89 \text{ см} \square 8 \text{ дм } 9 \text{ см}$
 $62 \text{ см} \square 6 \text{ дм } 2 \text{ см}$

$57 \text{ см} \square 5 \text{ дм } 7 \text{ см}$
 $43 \text{ дм} \square 4 \text{ дм } 3 \text{ см}$

6. Амалдарды түсіндіріп шеш:

7. 63, 72, 86, 47 сандарын үлгіде көрсетілгендей қосындымен алмастыр: $59 = 50 + 9$

8. Теңдік дұрыс болатындай сан қой:

$48 + \square = 53$

$85 - \square = 80$

$59 - \square = 50$

$39 + \square = 46$

$63 - \square = 60$

$23 - \square = 20$

$53 + \square = 62$

$79 - \square = 70$

$98 - \square = 90$

1. Амалдың шешімін түсіндір: $42 - 15 = \square\square$

$42 - 15 = (42 - 10) - 5 = 32 - 5 = 27$

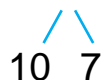
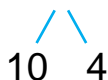

2. Амалдарды ыңғайлы тәсілмен шеш:

$52 - 14$

$32 - 17$

$63 - 26$

3. Саяхатқа екінші сыныптан 39 оқушы, ал үшінші сыныптан 9 оқушы аз барды. Саяхатқа үшінші сыныптан неше оқушы барған?
4. Сурет бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

17 кг алма

11 кг кем

5. Тиісті жерлерге жақшаларды қойғанда нәтижеде дұрыс теңдік пайда болсын:

$$80 - 50 + 10 = 20$$

$$100 - 40 + 50 = 10$$

$$40 - 10 + 20 = 10$$

$$90 - 40 + 20 = 30$$

6. Дәптеріңе сыз және тік бұрышты анықта:

1)

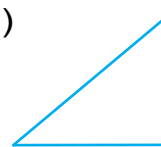
2)

3)

4)

7. Тігіншілер бір күнде 32 катушка ақ жіп, одан 15 катушка қара жіп кем істетті. Бір күнде барлығы неше катушка жіп істетілген?

8. $38 + 5$

$37 + 33$

$52 - 25$

$32 - 15$

$42 - 5$

$37 + 43$

$87 + 13$

$90 - 50$

САНДАРДЫ АЗАЙТУДЫҢ БАҒАН ТӘСІЛІ

1. Амалдың шешілуін түсіндір: $57 - 26 = \square\square$

Онд.	Бірл.
5	7
2	6
3	1

$$57 - 26 = (57 - 20) - 6 = 37 - 6 = 31$$

Амал баған түрінде жазылып, шешіледі.

1. Ондықтар ондықтардың астына, бірліктер бірліктердің астына жазылады.

2. Бірліктерден бірліктер азайтылады.

$$7 \text{ бірл.} - 6 \text{ бірл.} = 1 \text{ бірл.}$$

1 бірліктердің астына жазылады.

3. Ондықтардан ондықтар азайтылады.

$$5 \text{ онд.} - 2 \text{ онд.} = 3 \text{ онд.}$$

3 ондықтардың астына жазылады.

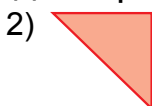
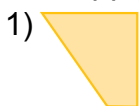
4. Жауабы: 57 мен 26-ның айырмасы 31-ге тең.

						5	7
						-	26
							31

2.
$$\begin{array}{r} 47 \\ -16 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 75 \\ -32 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 42 \\ +14 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 87 \\ -13 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 62 \\ +16 \\ \hline \end{array}$$

3. Жүгіру жарысына 37 оқушы, ұзындыққа секіру жарысына одан 16 оқушы кем қатысты. Ұзындыққа секіру жарасына неше оқушы қатысқан?

4. Пішіндерді дәптеріңе сыз және атын жаз.

5. Базарға сату үшін 47 жәшік алма мен одан 13 жәшік кем шабдалы алып келінді. Базарға неше жәшік шабдалы алып келінген?

6.
$$\begin{array}{r} 67 \\ -46 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 57 \\ -35 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 96 \\ -82 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 48 \\ -32 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 77 \\ -65 \\ \hline \end{array}$$

1. Амалдың шешілуін түсіндір: $50 - 24 = \square\square$

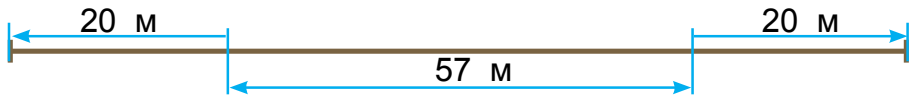
$$50 - 24 = (50 - 20) - 4 = 30 - 4 = 26$$

1. Бірліктерден бірліктер азайтылады.
0-ден 4-ті азайтуға болмайды. 5 ондықтан 1 ондық алынады (ұмытып кетпеу үшін 5 цифрының үстіне нүкте қойылады).
1 ондық = 10 бірлік
10 бірл. – 4 бірл. = 6 бірл.
Бірліктердің астына 6 жазылады.
2. Ондықтардан ондықтар азайтылады.
5 ондық бар еді, одан бірліктерді азайту үшін 1 ондықты алдық. 4 ондық қалды.
4 онд. – 2 онд. = 2 онд.
Ондықтардың астына 2 жазылады.
3. Жауабы: 50 мен 24-тің айырмасы 26-ға тең.

.	5	0
-	2	4
	2	6

2.
$$\begin{array}{r} 70 \\ - 34 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 45 \\ + 23 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 80 \\ - 54 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 75 \\ + 15 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 30 \\ - 14 \\ \hline \end{array}$$

3. Акбар мен Әнуар арасындағы қашықтық 57 м. Олардың әрбірі қарама-қарсы жаққа қарай 20 м-ден жүгіргеннен соң, олардың арасындағы қашықтық қанша болады?

4.

Азайғыш	30	40	60	70	50	80	90
Азайтқыш	16	15	27	36	34	56	48
Айырма							

5. Амалдарды үлгіде көрсетілгендей етіп шеш:

$$14 - 6 \square 12 - 8$$

$$8 > 4$$

$$14 - 6 > 12 - 8$$

$$38 + 5 \square 67 + 3 \quad 42 - 5 \square 42 - 15 \quad 25 + 13 \square 58 - 15$$

6. Дүкенде 80 сурет дәптер бар еді. Күн бойына 36 сурет дәптер сатылды. Дүкенде неше сурет дәптер қалған?

7. Жақшаларды қойғаныңда теңдік дұрыс болсын.

$$40 - 9 + 11 = 20$$

$$40 - 6 + 2 = 32$$

$$40 - 9 + 11 = 42$$

$$60 - 20 + 7 = 33$$

1. Амалдың шешілуін түсіндір: $52 - 24 = \square \square$

Онд.	Бірл.
5	2
2	4
2	8

$$52 - 24 = (52 - 20) - 4 = 32 - 4 = 28$$

Амал баған түрінде жазылып, азайтылады.

- Бірліктерден бірліктер азайтылады.
2 бірліктен 4 бірлікті азайтуға болмайды.
5 ондықтан 1 ондық алынады (ұмытып кетпеу үшін 5 цифрының үстіне нүкте қойылады).
1 ондық және 2 бірлік – бұл 12 бірлік
12 бірл. – 4 бірл. = 8 бірл.
Бірліктердің астына 8 жазылады.
- Ондықтардан ондық азайтылады.
5 ондық еді, бірліктерді азайту үшін 1 ондықты алдық. 4 ондық қалды.
4 онд. – 2 онд. = 2 онд. Ондықтардың астына 2 жазылады.
- Жауабы: 52 мен 24-тің айырмасы 28-ге тең.

.	5	2	
-	2	4	
	2	8	

$$\begin{array}{r} 2. \quad - 63 \\ \quad - 45 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 47 \\ \quad + 35 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} - 72 \\ \quad - 27 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 32 \\ \quad + 24 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} - 80 \\ \quad - 59 \\ \hline \end{array}$$

3. Кесте негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

Бар еді	Сатылды	Қалды
 50 қап күріш	түске дейін — 25 қап түстен кейін — 20 қап	? қап

4. $80 + 15 \square 80 + 11$ $30 - 7 \square 20 + 3$
 $52 - 24 \square 50 - 24$ $27 - 3 \square 27 + 3$

5. Әр бір пішіннің қабырғаларының ұзындығын өлше:

6. Амалдарды түсіндіріп шеш:

$$\begin{array}{l} 14 + 14 = \square\square \\ 68 - 54 = \square\square \\ 42 + 26 = \square\square \\ 79 - 37 = \square\square \end{array} \quad \begin{array}{l} 28 - 15 = \square\square \\ 13 - 0 = \square\square \\ 13 + 29 = \square\square \end{array}$$

7. Бір шаруашылықта бидай ору үшін 22, екінші шаруашылықта одан 14 комбайн кем істеді. Екінші шаруашылықта неше комбайн істеген?

8. Амалдарды баған түрінде жазып, амалдарды орында:

$$\begin{array}{r} 32 - 14 \\ 60 - 34 \end{array} \quad \begin{array}{r} 64 - 12 \\ 55 + 35 \end{array} \quad \begin{array}{r} 52 - 34 \\ 48 + 22 \end{array} \quad \begin{array}{r} 40 - 4 \\ 20 - 6 \end{array}$$

АЙЫРМАНЫ ТАБУҒА ТИІСТІ ҚҰРАМДЫ ЕСЕПТЕР

1. Дүкенде 54 жұп әйелдер аяқкиімі, одан 7 жұп ерлер аяқкиімі кем сатылды. Неше жұп ерлер аяқкиімі сатылған?

2. Кесте негізінде берілген амалдарды шеш:

Азайғыш	58	77	64	52	50	70	63
Азайтқыш	32	13	26	24	24	34	45
Айырма							

3. $43 + 8$ $18 - 9$ $32 - 7$ $54 - 8$
 $64 - 7$ $16 - 9$ $13 - 7$ $73 - 9$

4. Керекті жерге жақшаларды қойғаныңда дұрыс теңдік пайда болсын:

$$80 - 50 + 10 = 20$$

$$100 - 40 + 50 = 10$$

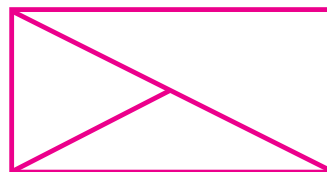
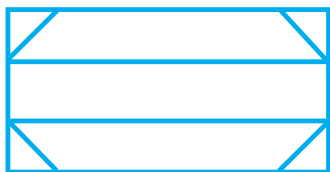
$$40 - 10 + 20 = 10$$

$$90 - 40 + 20 = 30$$

$$50 - 7 + 3 = 40$$

$$50 - 22 + 8 = 20$$

5. Қалыптардағы үшбұрыштардың санын анықта?

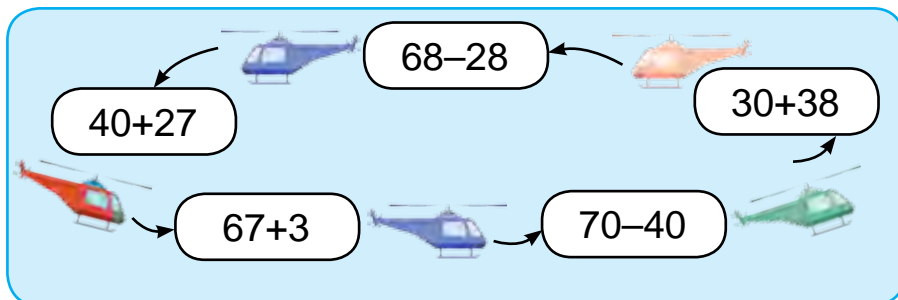

6. Қоймада 42 қап жүгері бар еді. Түске дейін 5 қап, түстен кейін 4 қап жүгері дүкенге жөнетілді. Қоймада неше қап жүгері қалды?

7. $42 - 2$ $57 - 7$ $27 + 2$ $38 + 2$
 $42 - 7$ $57 - 9$ $27 + 20$ $38 + 20$

1. Амалдарды баған түрінде жазып, есепте:
 $40 - 6$ | $50 - 4$ | $80 - 8$ | $27 + 3$

2. Амалдарды түсіндіріп шеш:

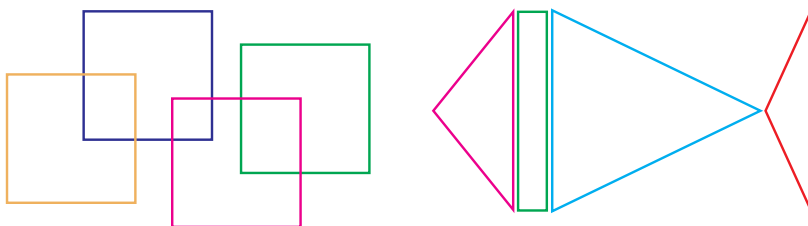
3. Метроның бір вагонында 98 жолаушы бар. Олардың 48-і ер адам, қалғаны әйелдер. Осы вагонда неше әйел отыр?

4. Амалдарды баған түрінде жазып, есепте:.

$$\begin{array}{|l|l|l|l|} \hline 20 - 3 & 24 + 6 & 75 + 15 & 90 - 8 \\ \hline 36 + 4 & 40 - 6 & 55 + 25 & 80 - 9 \\ \hline \end{array}$$

5. 1-пішінде неше төртбұрыш, 2-пішінде неше үшбұрыш және төртбұрыш бар?

6. Қауынның ауырлығы 8 кг, ал қарбыздың ауырлығы одан 3 кг кем. Қарбыздың ауырлығы қанша?

7. $(34 + 14) - 5$ | $(40 - 30) + 8$ | $(30 - 20) + 20$
 $(28 - 18) + 9$ | $(60 + 20) + 2$ | $(70 - 10) + 30$

УАҚЫТ БІРЛІКТЕРІ: САҒАТ, МИНУТ. УАҚЫТ, ҚАШЫҚТЫҚ ПЕН ЖЫЛДАМДЫҚТЫ ТАБУҒА ТИІСТІ ЖАЙ ЕСЕПТЕР

1.

Сағаттың үлкен тілі минутты көрсетеді. Ол бір сызықтан екінші сызыққа дейін 1 минутта өтеді. Сағаттың кіші тілі сағаттың неше болғанын көрсетеді. Ол бір цифрдан екіншісіне дейін 1 сағатта өтеді.

1 сағат = 60 минут.

- 1) Сағат қай уақытты көрсетіп тұр?
- 2) Сағаттың үлкен тілі қай цифрды көрсетіп тұр?
- 3) Сағаттың кіші тілі қай цифрды көрсетіп тұр?

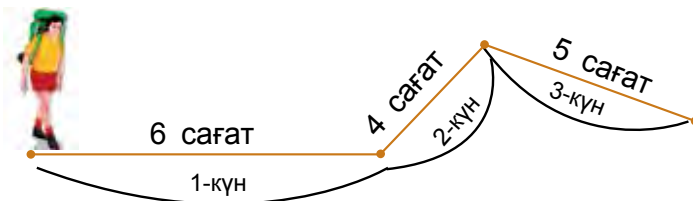
2. Амалдарды үлгі бойынша орында:

$$100 - 6 = 90 + (10 - 6) = 90 + 4 = 94$$

$$\begin{array}{r} \diagdown \quad \diagup \\ 90 \quad 10 \end{array}$$

$$100 - 7 \quad | \quad 100 - 4 \quad | \quad 100 - 9 \quad | \quad 100 - 8$$

3. Саяхатшы үш күнде қанша уақыт жол жүрген?

4. Дүкенде 100 дана шаңсорғыш бар еді. Күн бойына 9 шаңсорғыш сатылды. Дүкенде тағы неше шаңсорғыш қалды?

5. Велосипедшілер бәйгесінде Азиз белгіленген жерге 35 минутта, ал Абдулазиз 40 минутта жетіп келді. Азиз Абдулазизден неше минут алдын жетіп келген? Абдулазиз Азизден неше минут кейін жетіп келген?

6. $100 - 5$ | $83 + 17$ | $80 + 20$ | $40 + 60$
 $100 - 3$ | $90 + 10$ | $50 + 50$ | $70 + 30$

1. 1) Сағат қайсы уақытта көрсетіп тұрғанын айт:

- 2) Әрбір сағат 10 минуттан кейін қандай уақытты көрсететінін айт.

2. $\begin{array}{r} 60 \\ - 24 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 32 \\ + 27 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 73 \\ - 45 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 58 \\ + 32 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 80 \\ - 54 \\ \hline \end{array}$

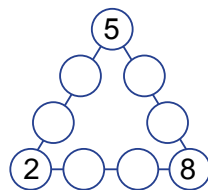
3. Аспаздық жарысында Насиба берілген тапсырманы 20 минутта, ал Гүлсара 25 минутта орындады. Насиба бұл тапсырманы Гүлсарадан неше минут алдын орындаған? Гүлсара бұл тапсырманы Насибадан неше минут кейін орындаған?

4. Амалдарды қолайлы тәсілмен есепте:

$40 + 30 + 9$ | $50 + 20 + 7$ | $30 + 20 + 8$
 $20 + 20 + 4$ | $80 - 40 + 5$ | $90 - 70 + 2$

5. 1-ден 9-ға дейінгі болған 6 санды бос шеңбердің ішіне орналастырғанда әрбір қатар шеңберлерінің ішіндегі 4 сан қосындысы 20-ға тең болсын.

6. $45 + 32$ | $87 - 42$ | $53 + 15$ | $52 - 26$
 $96 - 74$ | $62 + 31$ | $79 - 38$ | $25 + 25$

7. Автобуста 30 жолаушы бара жатыр еді. Бекетте тағы 4 әйел мен 7 ер кісі шықты. Автобустағы жолаушылар нешеу болды?

1. Сағаттың моделінде сағат 1-ді, сағат 4-ті, сағат 7-ні көрсет. Соң сол уақыттан 5 минут, 15 минут, 20 минут, 3 минут өткенін көрсет.
2. Нәзира мектептен нан дүкеніне дейін 15 минут, ал нан дүкенінен мектепке дейін 8 минут жол жүрді. Нәзира үйден мектепке дейін қанша уақытта жетіп келген?

3. $27 + 18$ | $42 - 5$ | $42 + 17$ | $57 - 26$
 $54 - 13$ | $28 + 5$ | $34 + 20$ | $64 - 23$

4. Қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

Аспалы сағат - 18
 Қол сағат - ? кем) ? неше сағат

5. Сағат екі жарымды, он бес минут кем алтыны, сегізден отыз минут өткенін басқаша қалай айтуға болады?

6. Саяхатшылар поезда 3 сағат, ал машинада поезға қарағанда 4 сағат артық жол жүрді. Саяхатшылар барлығы неше сағат жол жүрген?

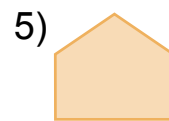
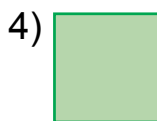
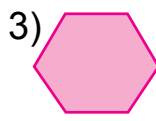
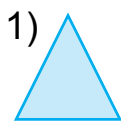

7. $6 \text{ дм } 5 \text{ см} \square 65 \text{ см}$ | $75 \text{ см} \square 7 \text{ дм } 5 \text{ см}$
 $7 \text{ дм } 2 \text{ см} \square 72 \text{ см}$ | $34 \text{ см} \square 3 \text{ дм } 4 \text{ см}$

ҚАРАПАЙЫМ ПІШІНДЕРДІ КҮРДЕЛІ ПІШІНДЕРГЕ АЙНАЛДЫРУ ЖӘНЕ КЕРІСІНШЕ

1. Әр бір пішіннің нешеден қабырғасы және бұрышы бар? Пішіндердің атын жаз.

2. Сондай сандарды қойғанда теңдік дұрыс болсын:

$38 + \square = 43$

$42 - \square = 27$

$75 + \square = 90$

$42 - \square = 37$

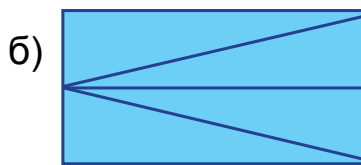
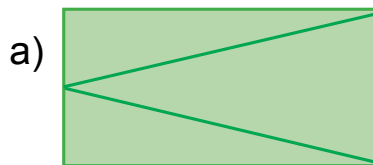
$45 + \square = 68$

$50 - \square = 26$

3. Жаңа құрылған ғимараттың бірінші қабатында 26, екінші қабатында 28 бөлме бар. Екінші қабатында біріншісіне қарағанда неше бөлме көп?

4. Әр пішінде нешеден үшбұрыш бар?

5. Сандарды таңба бірліктерінің қосындысы түрінде өрнекте: $29 = 20 + 9$.

$53 = 50 + \square$

$42 = 40 + \square$

$32 = 30 + \square$

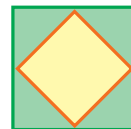
$87 = 80 + \square$

$15 = 10 + \square$

$57 = 50 + \square$

6. Қырқып алынған 4 үшбұрыштан 2 квадрат жаса.

7. Оқушылар мектептен демалыс саябағына бару мен қайтуға 40 минут жұмсады, бақтың өзінде балалар 20 минут серуендеді. Бұл серуенге барлығы қанша уақыт кеткен?

ТІК ТӨРТБҰРЫШТЫҢ ҚАРАМА-ҚАРСЫ ҚАБЫРҒАЛАРЫНЫҢ МӘНДЕРІ

1.

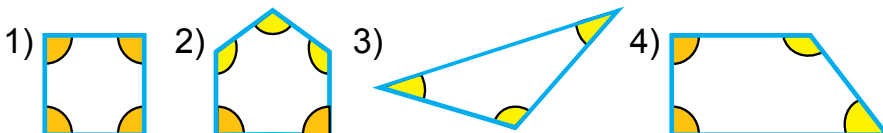
Барлық бұрыштары тік болған төртбұрыш **тік төртбұрыш** деп аталады.

Тік төртбұрыштың қарама-қарсы қабырғалары бір-біріне тең болады.

Тік төртбұрыштың төрт ұшы төрт бұрышы, төрт қабырғасы бар.

2. $9 + 7$ | $7 + 5$ | $36 + 4 - 10$ | $29 + 1 + 7$
 $8 + 6$ | $6 + 6$ | $57 + 3 - 20$ | $48 + 2 + 9$

3. Көпбұрыштардағы тік, одан үлкен және кіші бұрыштарды анықта:

4. Хауызда 9 үйрек жүзіп жүр еді. Тағы бірнеше үйрек келіп қосылғаннан кейін хауыздағы үйректер 14 болды. Неше үйрек келіп қосылған?
5. Амалдардың белгісін теңдіктер дұрыс болатындай етіп қой:

$40 \square 5 = 45$

$59 \square 9 = 50$

$80 \square 3 = 83$

$27 \square 7 = 20$

$60 \square 4 = 64$

$39 \square 9 = 30$

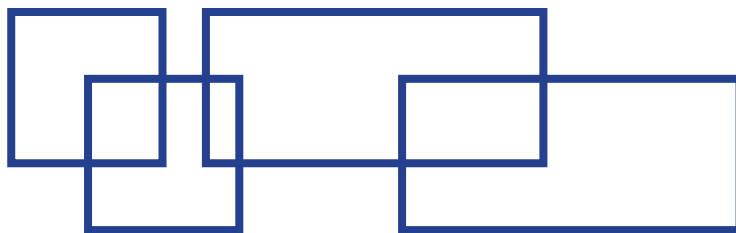

6. 1) 19, 29, 39, 49, 59, 69, 79, 89, 99 сандарынан кейін келетін көрші сандарды жаз;
2) 90, 80, 70, 60, 50, 40, 30, 20, 10 сандарынан алдын келетін керші сандарды жаз.

7. $8 + 8$ | $9 - 7$ | $37 + 3 - 5$ | $22 + 8 + 4$
 $9 + 5$ | $7 + 6$ | $46 + 4 - 2$ | $57 + 3 + 5$

1. Сызбада неше квадрат, неше тік төртбұрыш бар? Дәптеріңе сыз және оны боя.

2. Төмендегі теңдік дұрыс болатындай етіп бос орынға сан қой.

$40 + \square = 42$

$38 - \square = 30$

$50 + \square = 53$

$29 - \square = 20$

$60 + \square = 63$

$37 - \square = 30$

3. Бір айна түзетуші 19 терезеге, екіншісі 13 терезеге айна қойды. Бірінші айна түзетуші екіншісіне қарағанда неше терезеге артық айна қойған?

4. Амалдарды баған түрінде жазып, есепте:

$52 - 24$	$48 + 32$	$56 - 31$	$29 + 32$
$67 + 23$	$69 - 29$	$48 + 22$	$84 - 63$

5. Әр бір пішінде нешеден санақ таяқшасы істетілген?

6. Түсіп қалған сандарды орнына қой. $64 = 32 + 32$:

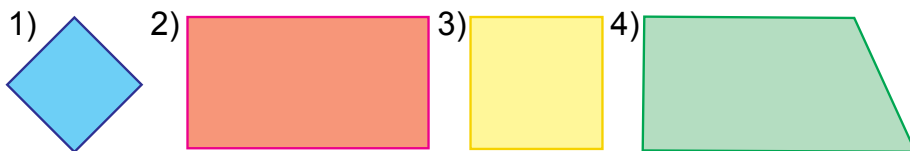
$48 = 24 + \square\square$	$26 = \square\square + 13$	$68 = \square\square + 34$
$96 = 48 + \square\square$	$22 = \square\square + 11$	$50 = \square\square + 25$

КВАДРАТ

1. Әр пішіннің атын айт:

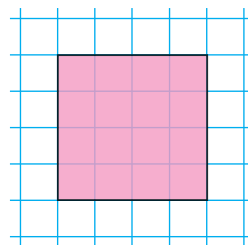

Бұл пішін – квадрат.

Барлық қабығалары бір-біріне тең тік төртбұрыш **квадрат** деп аталады.

Квадраттың төрт ұшы, төрт бұрышы, төрт қабырғасы бар.

2. Осындай квадрат сыз және периметрін тап:

3. $39+1$ $86-34$ $9+4$
 $56-6$ $42+8$ $8+3$
 $23+7$ $74+6$ $7+5$

4. Цирктегі тамашаға 9 ат пен 8 күшік қатысты. Тамашаға барлығы неше үй жануары қатысқан?

5. Амалдарды қолайлы тәсілмен есепте:

1) $1+2+3+4+5+6+7+8+9$;

Үлгі: $1+9=10$

2) $2+4+6+8+10+12+14+16+18$;

Үлгі: $2+18=20$

6. Фермер қожалығында таңертең бір сиырдан 16 л, екінші сиырдан оған қарағанда 4 л артық сүт сауып алынды. Екі сиырдан неше литр сүт сауылған?

7. $40+27$ $76+13$ $38-30$ $(8+7)-5$
 $57+22$ $22+13$ $29-20$ $(9+8)+3$
 $23+17$ $64-21$ $16+14$ $(7+7)-4$

1. Бір тарапы 4 см болған квадрат сыз. Екі тік төртбұрыш пайда болатындай бір кеспе өткіз.

2. Амалдарды түсіндіріп шеш:

$$\begin{array}{r} 54 \\ + 16 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 83 \\ - 42 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 32 \\ + 29 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 78 \\ - 23 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 64 \\ + 25 \\ \hline \end{array}$$

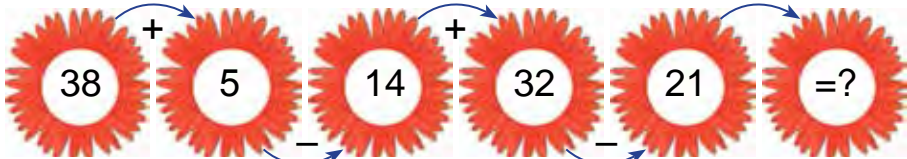
3. Үш ыдыста 100 литр бензин бар. Бірінші ыдыста 40 литр, екінші ыдыста 35 литр бензин болса, үшінші ыдыста неше литр бензин бар?

4. Қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:
Бар еді	— 20 кг бехі
Сатылды	— 10 кг бехі
Қалды	— ? кг бехі

5. Ойлап тап!

6. Нәтиже берілген санға тең болатындай етіп жақшаларды қой:

$$50 + 30 + 9 = 89 \quad | \quad 8 + 2 + 40 = 50 \quad | \quad 70 - 30 + 6 = 46$$

7. Азық-түлік дүкеніне 29 қорап конфет және печенье әкелінді. Конфет 20 қорап болса, неше қорап печенье әкелінген?

ҚОСУ ЖӘНЕ АЗАЙТУ АМАЛДАРЫНЫҢ ҚҰРАМДЫ БӨЛІКТЕРІ МЕН НӘТИЖЕЛЕРІ АРАСЫНДАҒЫ ӨЗАРА БАЙЛАНЫС

1. Амалдарды түсіндіріп шеш:

$$80 - (20 + 30) \quad | \quad (60 + 40) - 50 \quad | \quad (43 + 27) + 9$$

$$70 - (30 + 30) \quad | \quad (60 - 40) + 40 \quad | \quad (96 - 34) + 8$$

Үлгі:		$(50 + 30) - 20 = 60$	
$+ 50$	$- 80$		
30	20		
80	60		

2. Теңдік дұрыс болатындай етіп қой:

$28 - \square = 20$

$34 + \square = 40$

$75 - \square = 70$

$67 + \square = 70$

$89 - \square = 80$

$83 + \square = 90$

$43 + \square = 50$

$98 - \square = 90$

$38 + \square = 40$

3. Қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

1) Бар еді — 58 кг картоп

Істетілді — 18 кг картоп

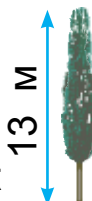
Қалды — ? кг картоп

2) Бар еді — 58 кг картоп

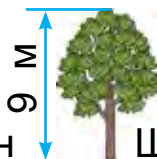
Істетілді — ? кг картоп

Қалды — 40 кг картоп

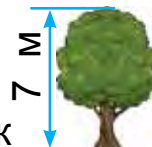
4. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

Терек

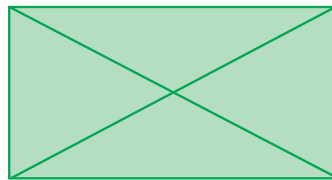
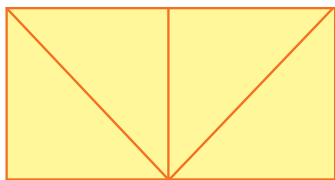
Қайын

Шекілдек

Терек қайыннан неше метр биік? Шекілдек қайыннан неше метр аласа? Қайын шекілдектен неше метр биік?

5. Пішіндерді дәптеріңе сыз және боя:

6. Балалар шыршаға 28 қызыл және 24 көк шар ілді. Ілінген қызыл шарлар көк шарлардан қанша көп?

7. Амалдарды тексеру жолымен шеш:

$$\begin{array}{r} 57 \\ + 23 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 84 \\ - 32 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 36 \\ + 24 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 95 \\ - 64 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 64 \\ + 36 \\ \hline \end{array}$$

1. Бір орам матадан костюмге 30 м, шалбарға 24 м, жейде тігуге костюм мен шалбарға қанша мата кеткен болса, содан 34 м мата кем жұмсалды. Жейде тігу үшін қанша мата жұмсалған?

Мәселені жоспар бойынша шеш:

- 1) Костюм мен шалбарға қанша мата кеткен?

$$30 + 24 = \square\square \text{ (метр мата)}$$

- 2) Жейде тігу үшін қанша мата кеткен?

$$54 - 34 = \square\square \text{ (метр мата)}$$

2. Кестеден жауабы бірдей амалдарды тап:

$57 + 8$	$50 - 24$	$14 + 12$	$98 - 33$
$89 - 54$	$29 + 9$	$67 - 29$	$40 + 38$
$28 + 24$	$87 - 9$	$28 + 6$	$78 - 26$

3. Амалдарды үлгіде көрсетілгендей етіп орында:

$$57 + 24 - 35 = 46$$

$$\begin{array}{r} 57 \\ + 24 \\ \hline 81 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 81 \\ - 35 \\ \hline 46 \end{array}$$

$$47 + 12 - 25$$

$$68 - 12 + 10$$

$$90 - 55 + 14$$

$$80 - 37 + 17$$

$$68 + 13 - 35$$

$$57 + 13 - 23$$

4. $42 - 15 \square 57 - 26$ $53 + 37 \square 80 - 30$
 $29 + 32 \square 90 - 50$ $64 + 25 \square 47 - 26$

5. Бір бағанға сандардың қосындысын, екінші бағанға сандардың айырмасын жаз. Бұл санды өрнектердің мәнін тап.

$75 + 15, 64 + 26, 88 - 27, 57 - 26, 32 + 29, 50 - 24.$

6. Орамда 42 м сым бар еді. Бір жұмыс күнінде сымнан бірнеше метр қырқып алынды және орамда 14 м сым қалды. Орамнан неше метр сым қырқып алынған?

7. Амалдарды шеш:

$$\begin{array}{r} 48 \\ + 32 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 79 \\ - 37 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 53 \\ + 27 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 46 \\ - 35 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 59 \\ + 21 \\ \hline \end{array}$$

САНДЫ ӨРНЕКТЕР. ТЕҢДЕУЛЕР. ГЕОМЕТРИЯЛЫҚ ҚАЛЫПТАР ЖӘНЕ ҮЛКЕНДІКТЕР

1.

$$35 + 4$$

$$48 - 5$$

Бұлар **санды өрнектер** немесе **өрнектер** деп аталады. Өрнекте көрсетілген амалдардың нәтижесі **өрнектің мәні** деп аталады.

$35 + 4 = 39$ – 35 пен 4 санының қосындысы 39-ға тең.

$35 + 4$ – **өрнек**, 39 **өрнектің мәні**.

2. Өрнектерді есепте:

36 мен 4, 48 мен 30, 37 мен 48 сандарының қосындысы;

42 мен 2, 57 мен 50, 95 пен 5 сандарының айырмасы.

3. Баққа 70 түп көшет отырғызылды. Олардан 40 түбі шие, 20 түбі құрма, ал қалғандары

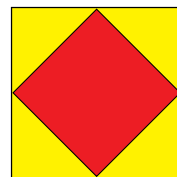
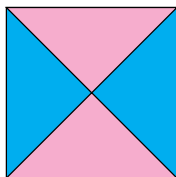
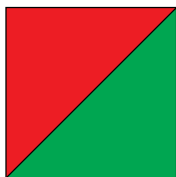
алша көшеті. Баққа неше түп алша көшеті отырғызылған?

4. Кесте негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

Бар еді	Жұмсалды	Қалды
  8 кг және 6 кг	5 кг	? кг

$8+6$, $8-6$, $(8+6)-5$ өрнектердің мәнін есептеп нені табуға болады?

5. Пішіндерді дәптеріңе сыз. Әр қайсы пішінде нешеден үшбұрыш және нешеден квадрат бар?

6. Амалдарды шеш:

$58 - 4$	$47 + 2$	$60 - 3$	$36 + 4$
$58 - 40$	$47 + 20$	$60 - 30$	$36 + 40$

7. Бірінші ұжымшар 15 жаңа трактор, ал екіншісі одан 4 трактор көп сатып алды. Екінші ұжымшар қанша жаңа трактор сатып алған?

1. Кесте негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

Бар еді	Жұмсалды	Қалды
 30 кг картоп	таңертең — 4 кг түстікте — 5 кг	? кг

2. Есепте:

1) 10 санынан 7 мен 2 сандарының қосындысын азайт:

$$10 - (7 + 2)$$

Жақшалы өрнектерде алдымен жақша ішіндегі амалдар орындалады.

2) $10 - 7 - 2$ көрінісіндегі амалдарды шешуде амалдар бірінен соң бірі орындалады: $10 - 7 - 2 = 1$.

3. Түсіндіріп шеш:

$$\begin{array}{l|l|l} 10 - (5 + 3) & 10 - (6 + 3) & 9 - (4 + 2) \\ 10 - 5 - 3 & 10 - 6 - 3 & 9 - 4 - 2 \end{array}$$

4. Әнуарда 10 жаңғақ бар еді. Ол 7 жаңғағын інісіне берді, 2 жаңғақты жеді. Әнуарда неше жаңғақ қалды?

I тәсіл.

1) $7 + 2 = \square$ жаңғақ желінді.

2) $10 - 9 = \square$ жаңғақ қалды.

II тәсіл.

$10 - 7 - 2 = 3 - 2 = 1$ жаңғақ қалды.

Жауабы: Әнуарда 1 жаңғақ қалды.

5. Амалдарды түсіндіріп шеш:

$$20 - (6 + 3) \quad | \quad 40 - (7 + 2) \quad | \quad 50 - (5 + 4)$$

6. Балабақшаның асханасында 20 кг күріш бар еді. Таңертең 4 кг, түстікте де сонша күріш істетілді. Неше килограмм күріш қалған?

$$\begin{array}{l|l|l|l} 7. \quad 19 + 1 & 26 + 4 & 45 + 3 & (9 + 6) + 5 \\ 56 + 3 & 87 + 3 & 38 + 2 & (8 + 9) + 3 \end{array}$$

БІРНЕШЕ ТЕҢ (БІРДЕЙ) ҚОСЫЛҒЫШТАРДЫҢ ҚОСЫНДЫСЫ. САННЫҢ БІРНЕШЕ ТЕҢ ҚОСЫЛҒЫШТАР ҚОСЫНДЫСЫ ТҮРІНДЕ ӨРНЕКТЕУ

1. Әрбір санды екі бірдей қосылғыштың қосындысына алмастыр:

Үлгі: $8 = 4 + 4$

$10 = 5 + 5$

$14 = 7 + 7$

$18 = 9 + 9$

$12 = 6 + 6$

$16 = 8 + 8$

$20 = 10 + 10$

2. Үш қорада 70 қой бар. Бірінші қорада 30 қой, екінші қорада 20 қой бар. Үшінші қорада неше қой бар?

Шешуі: 1) $30 + 20 = \square\square$ 1 және 2-қорадағы қой;

2) $70 - 50 = \square\square$ 3-қорадағы қой.

3. Түсіп қалған сандарды орнына қой: $28 = 14 + 14$.

$64 = 32 + \square\square$

$88 = 44 + \square\square$

$26 = 13 + \square\square$

$48 = 24 + \square\square$

$66 = 33 + \square\square$

$44 = 22 + \square\square$

4. Кесте негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

Бар еді	Істетілді	Қалды
 <p>25 кг және 22 кг</p>	27 кг шеге	? кг

5. Екі көрші қосылғышты олардың қосындысымен ауыстырып, қолайлы тәсілмен есепте:

$$\begin{array}{|l|l|l|} \hline 7+8+2 & 2+14+6 & 40+20+6 \\ \hline 6+9+1 & 13+7+4 & 30+50+8 \\ \hline \end{array}$$

6. «Afrosiyob» поездінің вагонында 72 жолаушы бар. Олардың 34-і ер адам, қалғаны әйелдер. Осы вагонда неше әйел отыр?

7. $(90-30)+10$ | $80-(20+30)$ | $(80-40)-40$
 $(40+40)-20$ | $70-(30+30)$ | $(60-20)+10$

ЖАЙ ЖӘНЕ ҚҰРАМДЫ ЕСЕПТЕРДІ ШЕШУ

1. Кәрім 5, ағасы 7, атасы 13 балық аулады. Атасы Кәрімнен неше балық артық аулаған?
Төмендегі өрнектер нені білдіреді?

$$7+5 \quad | \quad 7-5 \quad | \quad 13-7 \quad | \quad 13-5 \quad | \quad 5+7+13$$

2. Кестеден жауабы бірдей амалдарды тап:

$45+23$	$90-64$	$64+26$	$42-15$
$50-24$	$75+15$	$87+13$	$76+24$
$27+3$	$38-8$	$39+29$	$62-35$

3. Қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

1-машинада — 56 қап пияз
 2-машинада — ?, 16 қап пияз кем) ? қап

4. $75 \text{ см} + 25 \text{ см}$ | $67 \text{ дм} - 26 \text{ дм}$
 $89 \text{ дм} - 39 \text{ дм}$ | $45 \text{ см} + 35 \text{ см}$

5. Неше жұп шайнек бар? Шайнектің барлығы нешеу?

6. Дүкенде 8 жәшік апельсин және 7 жәшік лимон бар еді. Бірнеше жәшік құрма әкелінгеннен соң, барлығы 25 жәшік жеміс болды. Неше жәшік құрма әкелінген?

7. Амалдарды шеш:

$$(34 + 14) - 5$$

$$(40 - 30) + 8$$

$$20 + (30 - 20)$$

$$(28 - 18) + 9$$

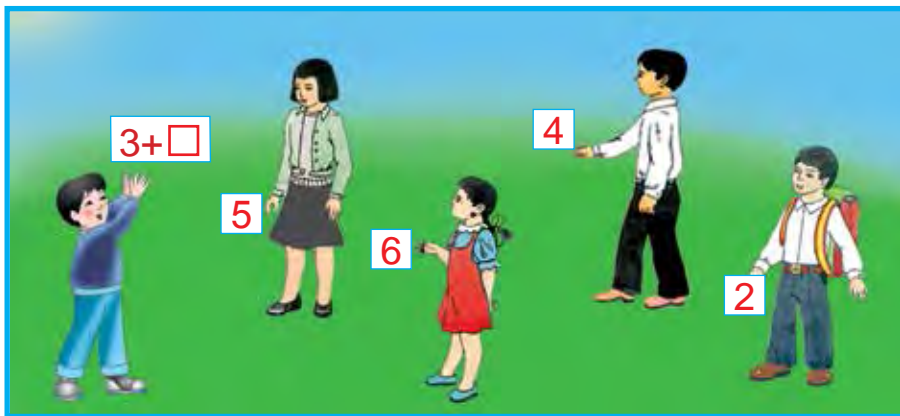
$$(60 + 20) + 2$$

$$60 - (20 + 10)$$

ӘРІПТІ ӨРНЕКТЕР

1.

Бабыр көрсетіп тұрған өрнектегі бос торкез орнына Нафиса, Гүлбахар, Әнуар мен Ұлықбектер қолындағы цифрларды қойып өрнек құрастыр және олардың мәндерін тап. Мәселен: $3 + 5 = 8$.

«Торкөзге» басқа сандарды қой және пайда болған өрнектердің мәнін есепте:

$$\square + 8$$

$$\square + 9$$

$$15 - \square$$

$$\square + 16$$

Математикада «торкөздің» орнына кіші латын әріптері қойылады. Олардың оқылуы мен жазылуы төмендегідей:

Мысалы, **a** әрпі «**a**» деп, **b** әрпі «**be**» деп, **k** әрпі «**ka**» деп оқылады.

Демек, $a = 9$, $a = 8$ болса, $a + 7$ яки $7 + a$ өрнектің мәнін былай табуға болады:

$$9 + 7 = 16 \text{ яки } 7 + 9 = 16; 8 + 7 = 15 \text{ немесе } 7 + 8 = 15.$$

Егер $a = 6$, $a = 12$ болса, $a + 8$ өрнектің мәнін тап.
Үлгі: $6 + 8 = 14$; $12 + 8 = 20$.

2.

Әкелінді	Жөнделді
43 машина	1-күн — 20 машина 2-күн — 12 машина

Тағы неше машина жөнделуі керек?

Шешуі:

1) $20 + 12 = \square\square$ жөнделген машина.

2) $43 - 32 = \square\square$ жөнделуі тиіс болған машина.

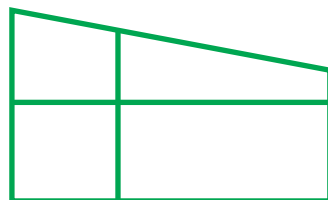
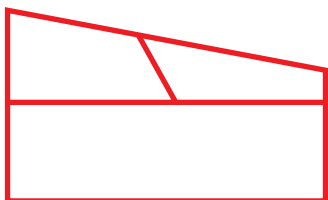
3. $18 + 5$ | $17 + 28$ | $32 - 15$ | $87 + 13$
 $32 - 5$ | $17 + 43$ | $52 - 25$ | $76 + 24$

4. Өрнектер құрастыр және олардың мәнін тап:
 76 мен 4, 37 мен 53, 28 бен 5 сандарының қосындысы;
 42 мен 5, 32 мен 15, 38 бен 30 сандарының айырмасы.

5. Неше пішін бар екендігін тап:

6. Мектептегі кестелеу үйірмесіне 58, ал музыка үйірмесіне 32 оқушы қатысуда. Екі үйірмеге барлығы неше оқушы қатысуда?

7. $77 - 65$
 $32 + 14$

$23 + 45$
 $86 - 34$

$84 - 72$
 $61 + 15$

1. Амалдарды түсіндіріп шеш:

$a + 49$ $91 - b$ көрінісіндегі өрнектерді құрастыр.

1)

8		
2	+	49
4		
6		

$8 + 49 = \square\square$

$2 + 49 = \square\square$

$4 + 49 = \square\square$

$6 + 49 = \square\square$

2)

91		6
91	-	4
91		3
91		9

$91 - 6 = \square\square$

$91 - 4 = \square\square$

$91 - 3 = \square\square$

$91 - 9 = \square\square$

2.

a	38	46	27	28	39	37	49
$a + 7$							

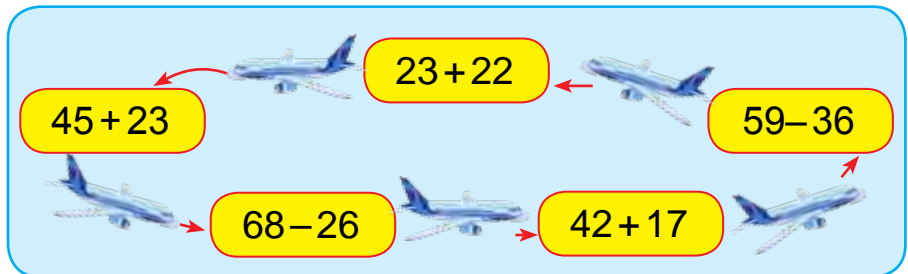
Үлгі: $38 + 7 = 38 + (2 + 5) = (38 + 2) + 5 = 45$

b	47	35	28	24	43	52	13
$56 - b$							

3. Көшенің оң жағында 35 үй бар, сол жағында одан 7 үй аз. Көшенің сол жағында неше үй бар? Есептің сұрағын өзгерткенде ол екі амалмен шешілетін болсын.
4. 1) $a = 14$, $a = 8$, $a = 47$ болса, $a + 8$ өрнектің мәнін тап;
2) $b = 13$, $b = 18$, $b = 44$ болса, $b - 6$ өрнектің мәнін тап.

5. Амалдарды түсіндіріп шеш:

6. Өрнектер құрастыр және олардың мәнін тап:
1) 32 мен 14, 57 мен 23, 61 мен 15 сандарының қосындысы;
2) 78 бен 36, 86 мен 34, 89 бен 64 сандарының айырмасы.

7. Қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

1) Торкөз дәптер – 32

Бір сызықты дәптер – ?, 14 кем

2) Торкөз дәптер – 32

Бір сызықты дәптер – ?, 14 кем) ? дәптер

8. Жүзу жарысында 48, ал ұзындыққа секіру жарысында 18 оқушы қатысуда. Екі жарысқа барлығы неше оқушы қатысуда?

ГЕОМЕТРИЯЛЫҚ ПІШІНДЕРДІ БЕЛГІЛЕУ

1. Ұзындығы 6 см, 8 см екі кесінді сыз және оларды әріптермен белгіле.

A $\overline{\hspace{2cm}}$ 6 см B

C $\overline{\hspace{3cm}}$ 8 см D

Олардың біреуін AB , екіншісін CD әріптерімен белгілегенде оның ұшындағы нүктелерді A және B , C және D деп белгілеуге болады. Содан соң AB кесінді 6 см-ге, CD кесінді 8 см-ге тең деп оқылады.

Кез келген кесінді екі бас әріппен белгіленеді.

2. Тапсырманы орында:

а) жеке 3 үшбұрыш жасауға неше таяқша керек?

ә) жеке 2 квадрат жасауға неше таяқша керек?

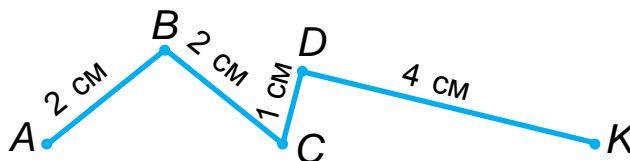
3. Амалдарды баған түрінде жаз, амалдарды орында:

$52 + 37$	$79 - 28$	$33 + 16$
$95 - 52$	$76 + 24$	$57 - 36$

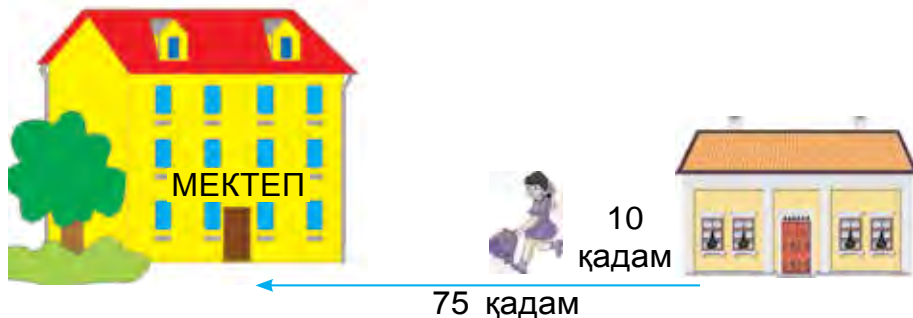
4. Берілген сынық сызықтардың:
- 1) неше кесіндіден құралғанын анықта және ұзындығын тап;
  - 2) әрбір кесіндінің басы мен соңын әріптермен белгіле.

Үлгі:

5. Үйден мектепке дейін 75 қадам. Гүлназа мектепке қарап 10 қадам жүргеннен кейін кітабы үйінде қалып қойғанын білді. Кітабын алып, мектепке қайтып кетті. Гүлназа барлығы неше қадам жол жүрген?

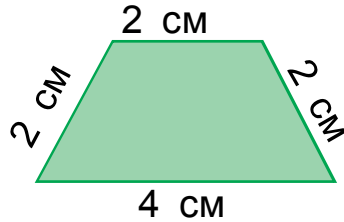
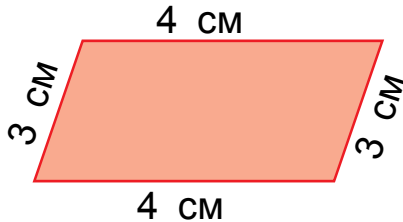

6. $72 + 25$ $25 + 75$ $87 + 13$ $87 - 13$
 $64 + 26$ $26 + 64$ $68 - 17$ $68 + 17$

7. Әр бір пішіннің периметрін тап:

8. Есепте:

$$30 \text{ см} + 24 \text{ см}$$

$$80 \text{ дм} - 54 \text{ дм}$$

$$60 \text{ дм} - 20 \text{ дм}$$

$$50 \text{ см} + 20 \text{ см}$$

ТЕҢДЕУ. ТЕҢДІКТЕРДІ ТАҢДАУ ӘДІСІМЕН ШЕШУ

1. $27 + x = 27$ көріністегі теңдеуді шеш.

x (икс) әрпімен табылуы керек болған белгісіз сан белгіленеді.

$27 + x = 27$ — **бұл теңдеу.**

Теңдеу төмендегідей шешіледі: теңдік дұрыс болуы үшін x -тің орнына қандай санды қою керек екенін біліп алу керек. Бұл сан 0, өйткені 27-ге 0-ді қосқанда 27 шығады. Сонда теңдік дұрыс болғанын білуге болады.

Теңдеудің шешілуі былай жазылады:

$$\underline{27 + x = 27}$$

Тексеру:

$$x = 27 - 27$$

$$27 + 0 = 27$$

$$x = 0$$

$$27 = 27$$

2. а) Қосындыдан белгілі болған қосылғышты айырғанда белгісіз қосылғыш пайда болғанын түсіндір:

$$7 + 8 = 15$$

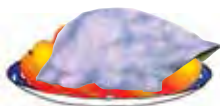
$$15 - 7 = 8$$

$$15 - 8 = 7$$

ә) Белгісіз қосылғышты тап:

$$\square + 3 = 10$$

$$9 + \square = 14$$

$$x + 7 = 12$$

3. Теңдеулерді шеш және нәтижені тексер:

$$35 + x = 70$$

$$14 + x = 24$$

$$25 + x = 50$$

4. Кестеден жауабы бірдей болған амалдарды тап:

$87 + 13$	$78 + 22$	$48 + 32$	$35 + 25$
$75 + 15$	$90 - 10$	$67 + 33$	$20 + 20$
$53 + 37$	$64 + 26$	$90 - 50$	$78 - 18$

5. Суретті пайдаланып: $4 + 7$, $4 + 10$, $7 - 4$, $10 - 4$, $10 - 7$ өрнектер бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

4 кг

7 кг

10 кг

70

6. Автомобиль зауыты бірінші күні 47 машина, екінші күні 3 машина артық істеп шығарды. Зауыт екі күнде неше машина істеп шығарған?

7. $50 - 23 + 17$ $37 + 23 - 30$ $87 - 64 + 23$
 $40 - 18 + 12$ $55 + 14 - 29$ $95 - 52 + 13$

1. Теңдеудің шешілуін түсіндір: $x + 56 = 70$

$$x + 56 = 70$$

$$x = 70 - 56$$

$$x = 14$$

Тексеру:

$$14 + 56 = 70$$

$$70 = 70$$

Қосылғыштардың біреуі белгісіз болса, қосындыдан белгілі қосылғышты азайту керек.

Үлгі: $37 + x = 47$

$$x = 47 - 37$$

$$x = 10$$

Тексеру:

$$37 + 10 = 47$$

$$47 = 47$$

2. Теңдеулерді шеш және нәтижені тексер:

$$x + 8 = 12$$

$$46 + x = 90$$

$$x + 9 = 29$$

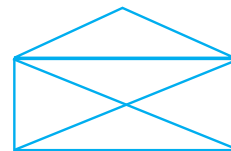
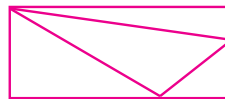
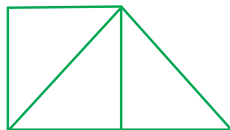

3. Кесте негізінде өрнек құрастыр және оларды шеш:

Қосылғыш	47		35	24	56		64
Қосылғыш		26		31		32	
Қосынды	74	60	70		80	61	90

4. Пішіндердің әрқайсысында неше үшбұрыш, неше төртбұрыш бар?

5. Өрнектер құрастыр және олардың мәнін тап:

a	40	35	27	51	62	19	72
$a + 8$							

6. Бағбан бір түп құрмадан 40 кг, екінші түп құрмадан бірнеше килограмм өнім алғаннан кейін өнім 87 кг болды. Бағбан екінші түп құрмадан неше килограмм құрма алған?

7. Амалдарды шеш:

$$\begin{array}{r} + 35 \\ + 13 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 50 \\ - 16 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 63 \\ + 27 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 47 \\ - 16 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 32 \\ + 29 \\ \hline \end{array}$$

1. Теңдеудің шешілуін түсіндір: $69 - x = 23$

$$\underline{69 - x = 23}$$

$$x = 69 - 23$$

$$x = 46$$

Тексеру:

$$69 - 46 = 23$$

$$23 = 23$$

Азайтқыш белгісіз болса, азайғыштан айырманы азайту керек.

Үлгі: $57 - x = 17$

$$x = 57 - 17$$

$$x = 40$$

Тексеру:

$$57 - 40 = 17$$

$$17 = 17$$

2. Автопаркте 49 автобус бар еді. Олардан бірнешеуі белгіленген бағыттар бойынша жолға шығып кеткеннен кейін, 17 автобус қалды. Автопарктен неше автобус бағыт бойынша жолға шығып кеткен?

3. Кесте негізінде амал құрастыр және оны шеш:

Азайғыш	45		59		70	69	54
Азайтқыш		24		12	56	17	
Айырма	40	41	43	17			27

4. Теңдеулерді шеш және нәтижені тексер:

$$68 - x = 37 \qquad 49 - x = 23 \qquad 76 - x = 42$$

5. Қысқа жазу негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

Бар еді — 58 дәптер

Сатылды — x дәптер

Қалды — 27 дәптер

6. Егер $b=7$, $b=3$, $b=9$ болса, $90-b$ өрнектің мәнін тап.

7.
$$\begin{array}{r} + 48 \\ + 32 \end{array} \qquad \begin{array}{r} - 65 \\ - 14 \end{array} \qquad \begin{array}{r} + 37 \\ + 23 \end{array} \qquad \begin{array}{r} - 79 \\ - 55 \end{array} \qquad \begin{array}{r} + 29 \\ + 12 \end{array}$$

1. Теңдеудің шешілуін түсіндір: $x-24=41$

$$\underline{x - 24 = 41}$$

$$x = 41 + 24$$

$$x = 65$$

Тексеру:

$$65 - 24 = 41$$

$$41 = 41$$

Азайғыш белгісіз болса, оны табу үшін айырмаға азайтқышты қосу керек.

2. Теңдеулерді шеш:

$$x - 7 = 12$$

$$x - 8 = 9$$

$$x - 9 = 50$$

3. Дүкенге сату үшін бірнеше теледидар әкелінді. Кешке дейін 14 теледидар сатылғаннан кейін 31 теледидар қалды. Дүкенге алғаш неше теледидар әкелінген?

4. Амалдарды үлгі бойынша орында: $24 = 12 + 12$.

$22 = 11 + \square\square$

$48 = 24 + \square\square$

$66 = 33 + \square\square$

$44 = 22 + \square\square$

$64 = 32 + \square\square$

$88 = 44 + \square\square$

5. Сурет бойынша теңдеу құрастыр және оны шеш:

? кг

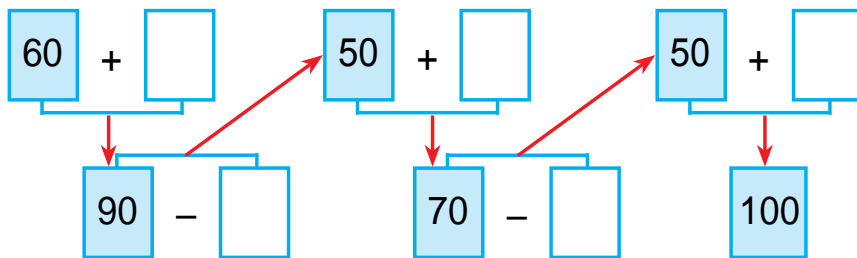
18 кг

14 кг

52 кг

6. Амалдарды түсіндіріп шеш:

7. Екі қапта барлығы болып 38 кг қызылша бар. Егер бірінші қапта 21 кг қызылша болса, екінші қапта неше килограмм қызылша бар?

8. Теңдеулерді шеш және нәтижені тексер:

$x - 14 = 31$

$x - 21 = 42$

$56 - x = 43$

$69 - x = 43$

$28 + x = 59$

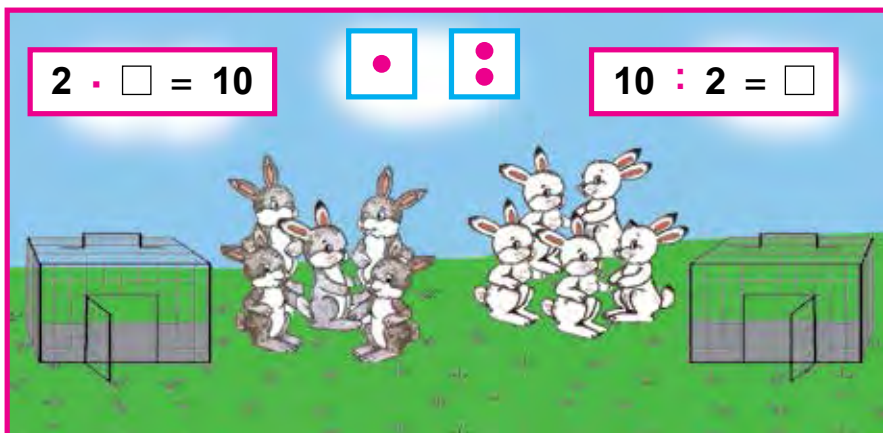
$x - 15 = 25$

КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ БӨЛУ. ГЕОМЕТРИЯЛЫҚ ПІШІНДЕР МЕН ҮЛКЕНДІКТЕР

КӨБЕЙТУ. КӨБЕЙТУДІҢ МАҒЫНАСЫ

1. Алмалардың барлығы нешеу?

$$2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 10$$

$$2 \cdot 5 = 10$$

2-уден 5 рет алынса, 10 пайда болады немесе 2-ні 5-ке көбейтсе, 10 болады.

Бірдей қосылғыштардың қосындысы **көбейту** деп аталады. Бірдей қосылғыштар қосындысы $2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 10$ көбейтінді түрінде былай жазылады: $2 \cdot 5 = 10$

Нүкте ($\cdot$) **көбейту белгісі**.

Бұл амал былай оқылады:

Екеуден бес рет алынса, он пайда болады немесе екіні беске көбейкенде он пайда болады.

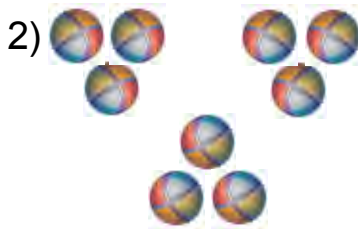

2. 1) 5-уден 5-рет алынса, 25 пайда болады немесе 5-ті 5-ке көбейтсе, 25 шығады:

$$5 + 5 + 5 + 5 + 5 = 25$$

$$5 \cdot 5 = 25$$

$$3 + 3 + 3 = \square$$

$$3 \cdot 3 = \square$$

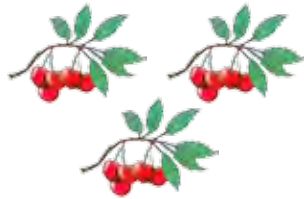

$$4 + 4 + 4 + 4 = \square \square$$

$$4 \cdot 4 = \square \square$$

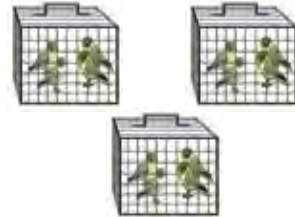

3. Қосу амалының амалдарын көбейту амалының амалдарымен ауыстыр:

$$5 + 5 + 5 = \square \square$$

$$\square \cdot \square = \square \square$$

$$4 + 4 + 4 = 12$$

$$4 \cdot 3 = \square \square$$

$$6 + 6 + 6 + 6 = 24$$

$$6 \cdot 4 = \square \square$$

$$7 + 7 = \square \square$$

$$7 \cdot 2 = \square \square$$

4. Көбейту амалының амалдарын қосу амалдарымен ауыстыр:

$$2 \cdot 4 = 8$$

$$2 + 2 + 2 + 2 = \square$$

$$6 \cdot 3 = \square \square$$

$$6 + 6 + 6 = \square \square$$

5. Бір гүлшоқта 5 гүл, екінші гүлшоқта одан 3 есе артық гүл бар. Екінші гүлшоқта неше гүл бар?

6. Қосу амалының амалдарын көбейту амалының амалдарымен ауыстыр.

Үлгі: $7 + 7 + 7 = 7 \cdot 3$

$$7 + 7 + 7$$

$$8 + 8 + 8$$

$$9 + 9 + 9$$

7. $18 - 9$ | $9 + 9$ | $13 + 5$ | $(60 + 6) - 4$

$13 - 4$ | $8 + 7$ | $15 + 4$ | $(50 + 8) + 2$

1. Сурет негізінде көбейтуге тиісті амал құрастыр және оны қосумен алмастыр:

1)

$$5 \cdot 4 = \square \square$$

$$5 + 5 + 5 + 5 = \square \square$$

2)

$$5 \cdot 5 = 5 + 5 + 5 + 5 + 5$$

2. Көбейтуге тиісті амалдарды қосуға тиісті амалдарға алмастыр:

Үлгі: $8 \cdot 3 = 8 + 8 + 8$

$8 \cdot 3$ | $5 \cdot 7$ | $4 \cdot 3$ | $5 \cdot 6$

3. Амалдарды үлгі негізінде шеш:

$$50 - (25 + 15) \quad | \quad (37 + 48) - 30$$

$$(48 + 19) - 36 \quad | \quad (37 + 53) - 40$$

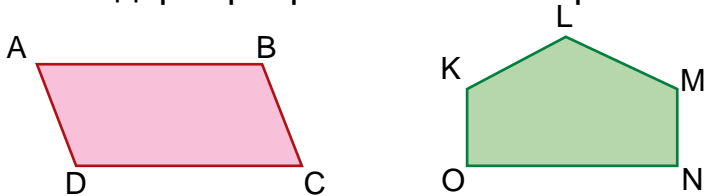
$$(45 + 27) - 31 = 41$$

$$\begin{array}{r} + 45 \\ 27 \\ \hline 72 \end{array} \quad \begin{array}{r} 72 \\ - 31 \\ \hline 41 \end{array}$$

4. Мектеп бағына отырғызу үшін 43 түп раушангүл, 23 түп лалагүл әкелінді. Мектеп бағына отырғызу үшін барлығы неше түп гүл әкелінген?
5. Әрбір аквариумда 4-еуден балық бар. 4 аквариумда неше балық бар?

6. Мына пішіндер бір-бірінен несімен ерекшеленеді?

7. Барлық шөже нешеу? Шешімін қосу және көбейту арқылы орында:

$$8. \quad \begin{array}{l} 52 - 2 \\ 52 - 20 \end{array} \quad | \quad \begin{array}{l} 30 + 5 \\ 30 + 50 \end{array} \quad | \quad \begin{array}{l} 57 + 23 \\ 40 + 27 \end{array} \quad | \quad \begin{array}{l} 68 + 20 \\ 18 + 12 \end{array}$$

КӨБЕЙТУ АМАЛЫ КОМПОНЕНТТЕРІНІҢ АТАЛУЫ

1. Сурет негізінде амал құрастыр және оны шеш:

$$5 \cdot 3 = \square \square$$

Көбейтудің мүшелерін есте сақта:

$$5 \cdot 3 = 15$$

**Бірінші
көбейткіш**

**Екінші
көбейткіш**

Көбейтінді

Көбейттірудің мүшелері оның компоненттері болады.

5 пен 3-тің көбейтіндісі 15-ке тең.

Көбейтілетін сандар **көбейткіштер** деп аталады. Көбейтуден пайда болған сан **көбейтінді** деп аталады.

2. Амалдарды шеш:

$8 \cdot 2$

$9 \cdot 3$

$6 \cdot 4$

$3 \cdot 3$

3. Көбейтуге тиісті амалдарды қосуға тиісті амалдарымен ауыстыр.

Үлгі: $6 \cdot 5 = 6 + 6 + 6 + 6 + 6$

$4 \cdot 3$

$7 \cdot 2$

$5 \cdot 4$

$3 \cdot 5$

4. Есептерді шеш:

1) Әрбір автомобильде 5-тен жолаушы болса, екі автомобильде неше жолаушы болады?

2) Әрбір вазада 6-удан анар болса, төрт вазада неше анар болады?

5. Амалдарды үлгі бойынша орында: $3 \cdot 7 = 21$.

$2 \cdot 6 = \square \square$

$5 \cdot 5 = \square \square$

$6 \cdot 3 = \square \square$

$2 \cdot 8 = \square \square$

$4 \cdot 3 = \square \square$

$7 \cdot 2 = \square \square$

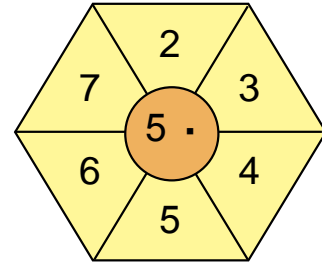
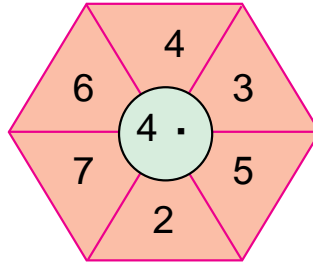
$2 \cdot 7 = \square \square$

$4 \cdot 5 = \square \square$

$6 \cdot 5 = \square \square$

6. Есепте:

7. 1) Бірінші көбейткіш 4, екінші көбейткіш 3. Көбейтіндіні тап;

2) 8 бен 2, 9 бен 3, 5 пен 4 сандарының көбейтіндісін жаз және есепте.

8. Амалдарды баған түрінде жазып, нәтижені есепте:

$$72+21$$

$$56-25$$

$$43+27$$

$$49-27$$

$$68-30$$

$$58+21$$

$$96-36$$

$$35+14$$

ӘРБІР АМАЛ КОМПОНЕНТТЕРІ МЕН НӘТИЖЕЛЕРІ АРАСЫНДА ӨЗАРА БАЙЛАНЫСТАР

1. Қосу амалының амалдарын көбейту амалының амалдарымен ауыстыр:

$$\text{Үлгі: } 2+2+2+2+2=2 \cdot 5=10$$

$$3+3+3+3+3$$

$$5+5+5$$

$$6+6+6+6$$

2. Амалдарды үлгіге қарап шеш:

$$\underline{58+23-55} = \square \square$$

$$\begin{array}{r} + 58 \\ 23 \\ \hline 81 \end{array}$$

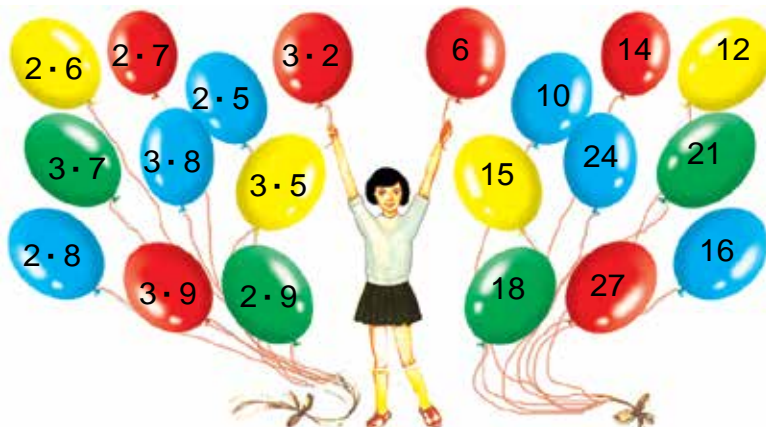
$$\begin{array}{r} - 81 \\ 55 \\ \hline 26 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 60+17-51 \\ 87-64+23 \\ 27+23-30 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 46-16+15 \\ 77+13-29 \\ 74+26-40 \end{array}$$

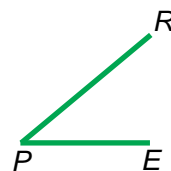
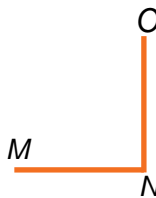
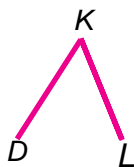
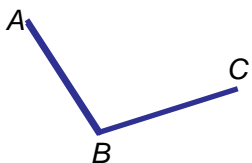
3. Амалдардың жауабын тап:

4. Сынып бөлмесінің 3 терезесі бар. Әрбір терезеде 3-уден гүлтүбек тұр. Терезелердегі гүлтүбектердің барлығы нешеу?

5. Тікбұрышты тап:

6. Автобуста 37 жолаушы бар еді. Бекетте 4 жолаушы түсіп, 7 жолаушы шықты. Автобустағы жолаушылардың жалпы саны нешеу болды?

7. $70 - 46 + 27$
 $50 - 13 + 18$

$97 - 64 + 19$
 $40 - 13 + 27$

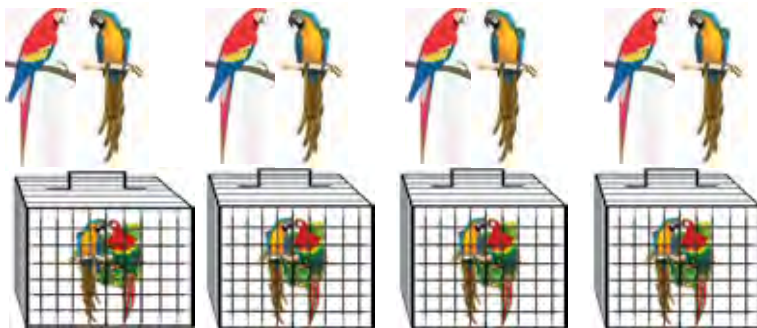
$72 - 34 + 17$
 $35 + 15 - 26$

БӨЛУ. БӨЛУ АМАЛЫНЫҢ МАҒЫНАСЫ

1. 1) 8 тотықұсты 4 қапасаға теңдей етіп салды. Әрбір қапасаға нешеуден тотықұс салынған?

Шешуі: $8 : 4 = 2$ -уден тотықұс.

Жауабы: Әрбір қапасаға 2-уден тотықұс салынған.

- 2) 8 тотықұсты әр қапасаға 2-уден салды. Неше қапас керек болған?

Шешуі: $8 : 2 = 4$ қапас.

Жауабы: 8 тотықұс үшін 4 қапас керек.

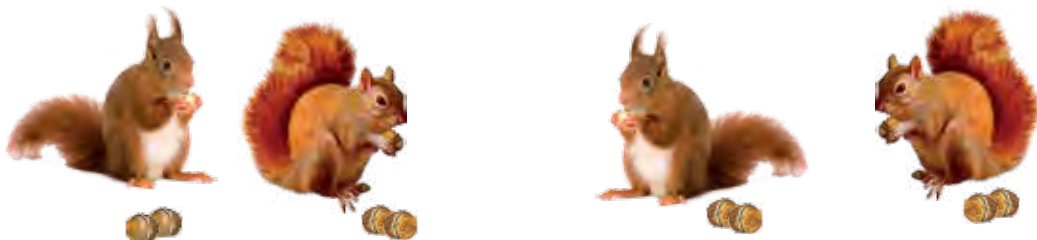
Заттарды теңдей бөліктерге ажырату **бөлу** деп аталады. Қос нүкте (:) — **бөлудің белгісі**.

$10 : 5 = 2$ санды өрнегін былай оқимыз:

10 мен 5-тің бөліндісі 2-ге тең.

2. Есептерді шеш және оларды салыстыр:
- 1) 10 конфетті 5-уден тәрелкелерге салды. Барлығы неше тәрелке керек болған?
  - 2) 10 конфетті 2 тәрелкеге теңдей етіп салды. Әрбір тәрелкеге нешеден конфет салынған?

3. Суреттерді пайдаланып, амалдарды шеш:
Хайуанат бағындағы 4 тиіннің әрбіріне 2-уден жаңғақ берілді. Тиіндерге барлығы неше жаңғақ берілген?

4. Амалдардың шешуін түсіндір.

$6:2 = \square$

$8:2 = \square$

$10:2 = \square$

$6:3 = \square$

$8:4 = \square$

$10:5 = \square$

5. Кестеден жауабы бірдей амалдарды тап:

$90 - 50$	$57 + 32$	$87 + 13$	$52 - 24$
$67 + 3$	$36 + 4$	$50 + 39$	$38 + 32$
$75 - 50$	$55 - 30$	$64 - 36$	$76 + 24$

6. Екі бала анхорда шомылуда. Жағаға шығу үшін балалардың бірі 20 м жүзуі керек, екінші бала оған қарағанда 7 м кем жүзуі керек. Екінші бала жағаға шығу үшін неше метр жүзуі керек?

7. $37 - 17 + 40$

$75 + 15 - 21$

$45 - 25 + 32$

$65 - 42 + 18$

$58 + 22 - 13$

$89 + 11 - 50$

1. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

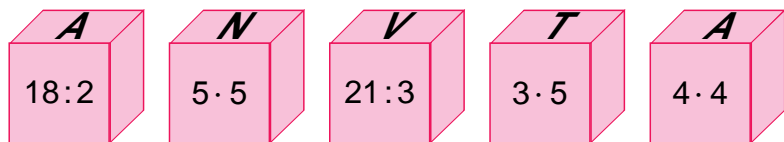

$$10 : 2 = \square \text{ құлпынай.}$$

Бөлудегі сандар мен өрнектердің атын есте сақта:

12	:	3	=	4
Бөлінгіш		Бөлгіш		Бөлінді

2. $12 : 2 = \square$ $8 : 4 = \square$ $15 : 5 = \square$
 $15 : 3 = \square$ $6 : 3 = \square$ $18 : 2 = \square$
3. Санақ таяқшаларын пайдаланып, бөліндіні тап:
1) бөлінгіш 9, бөлгіш 3, бөліндіні тап;
2) бөлінгіш 14, бөлгіш 2, бөліндіні тап.
4. Амалдардың жауабын өсу тәртібімен жаз. Қандай сөз пайда болды?

5. Қосуды мүмкін болған орындарда көбейтумен ауыстырып орында:

$12 + 12 + 15$	$3 + 3 + 3 + 3$	$4 + 4 + 4$
$7 + 7 + 7$	$5 + 5 + 5 + 5$	$6 + 6 + 6$

6. Мектеп спорт үйірмесіне 12 қол добын әкелді. Оларды үш топ қатысушыларына теңдей бөліп берді. Әрбір топқа нешеуден қол добы берілген?

7. Амалдарды шеш:

$$\begin{array}{r} 72 \\ - 55 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 54 \\ + 13 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 67 \\ - 35 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 36 \\ + 25 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 60 \\ - 29 \\ \hline \end{array}$$

ТЕҢ БӨЛІКТЕРГЕ БӨЛУ. ЖИНАҚТЫҢ БӨЛІГІ

1. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

2. 10 гүлді 5-уден гүлтүбекке бөліп салды. Бұл гүлдер үшін неше гүлтүбек керек болған?

3. $2 \cdot 2 = \square$ $3 \cdot 2 = \square$ $4 \cdot 2 = \square$ $5 \cdot 2 = \square$
 $4 : 2 = \square$ $6 : 3 = \square$ $8 : 4 = \square$ $10 : 5 = \square$

4. Мектептің жанды табиғат бұрышына 10 тотықұс әкелінді. Оларды қапастарға 5-уден салды. Бұл тотықұстар үшін неше қапас керек болған?

5.

Азайғыш	60	38	59	67	42	31
Азайтқыш	34	30	26	16	15	14
Айырма						

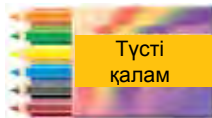
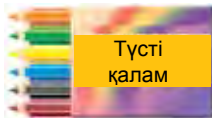
6. Асханада 18 л мақта майы бар еді. Оны екі бидонға тең етіп құйылды. Әрбір бидонға неше литр мақта майы құйылған?

$$7. \begin{array}{l} 30 - (17 + 3) \\ 20 + (9 + 8) \end{array} \quad | \quad \begin{array}{l} (62 - 41) + 9 \\ (54 + 29) - 3 \end{array} \quad | \quad \begin{array}{l} 90 - (47 + 3) \\ (35 + 35) - 8 \end{array}$$

КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ БӨЛУ АМАЛЫМЕН ШЕШІЛЕТІН ЕСЕПТЕР

1. Бір қорапшада 6 қалам бар. Төрт осындай қорапшада неше қалам бар?

Есепті әуелі қосу амалымен шеш, кейін қосу амалының амалын көбейту амалының амалымен ауыстыр.

2. Торкөздердің ішіне амалдарды қойғанда жазулар дұрыс болатындай етіп орналастыр.

$$\begin{array}{l} 38 \square 16 = 22 \\ 39 \square 31 = 70 \end{array} \quad | \quad \begin{array}{l} 42 \square 25 = 67 \\ 69 \square 46 = 23 \end{array} \quad | \quad \begin{array}{l} 76 \square 24 = 100 \\ 83 \square 17 = 100 \end{array}$$

3. Гүл дүкеніне 90 түп гүл көшеті әкелінді. Түске дейін 40 түп, түстен кейін 30 түп көшет сатылды. Сату үшін тағы неше түп гүл көшеті қалған?

$$4. \begin{array}{l} 10 : 5 = \square \\ 8 : 2 = \square \end{array} \quad \begin{array}{l} 9 : 3 = \square \\ 6 : 2 = \square \end{array} \quad \begin{array}{l} 12 : 6 = \square \\ 14 : 7 = \square \end{array}$$

5. Есептердің шешуі мен жауаптарын салыстыр:
 1) 6 редиска бар еді. Редисканы теңдей 3-ке бөліп, байлап шықты. Әрбір байламда неше редиска бар?

Шешуі: $6 : 3 = 2$ редиска

Жауабы: Әрбір байламда 2-ден редиска бар.

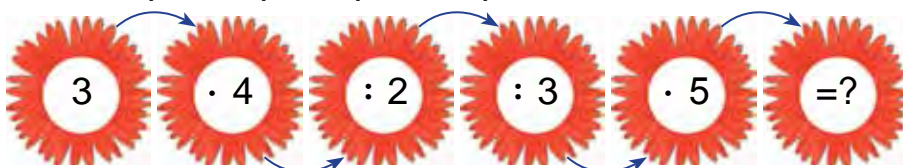
- 2) 6 редиска бар еді. Редискаларды теңдей 3-ке бөліп байлады. Неше байлам редиска болды?

Шешуі: $6 : 3 = 2$ байлам редиска

Жауабы: 2 байлам редиска бар.

6. Амалдарды түсіндіре отырып шеш:

7. Мейрамға 20 шар сатып алынды. Шарлар теңдей 2 бөлікке бөліп байланды. Әрбір байламда нешеуден шар бар?

8. Амалдарды шеш:

$$70 - (79 - 70)$$

$$21 + (34 - 30)$$

$$40 + (11 + 9)$$

$$35 - (7 + 6)$$

$$(24 + 34) - 8$$

$$(28 - 18) + 9$$

- 1) 14 кг лимон бар еді. Оларды 2 себетке теңдей бөліп салды. Әрбір себетке неше килограмнан лимон салынған?
2) 18 шоколадты тәрелкелерге 6-удан теңдей бөліп салынды. Неше тәрелкеге шоколад салынған?

$$2. \quad \begin{array}{|c|c|c|} \hline 10:2=\square & 14:2=\square & 8:2=\square \\ \hline 10:5=\square & 14:7=\square & 8:4=\square \\ \hline \end{array}$$

3. Раушан гүлдің барлығы нешеу? Шешуін қосу және көбейту арқылы орында:

4. Теңдеуді шеш:

$$27 - x = 15$$

$$x - 15 = 25$$

$$17 + x = 39$$

5. Кестеден жауабы бірдей амалдарды тап:

6 · 3	8 : 4	21 : 3	12 : 4
12 : 3	2 · 2	18 : 3	15 : 5
2 · 3	14 : 7	14 : 2	9 · 2

6. Амалдардың белгілерін теңдіктер дұрыс болатындай етіп қой:

$$22 \square 22 = 44$$

$$33 \square 33 = 66$$

$$44 \square 44 = 88$$

$$75 \square 25 = 50$$

$$50 \square 25 = 25$$

$$88 \square 34 = 54$$

7. Бір үйде 15 күрке бар еді. Оларды 3 құсқораға теңдей бөліп жайғастырды. Әрбір құсқораға нешеуден күрке қойылған?

КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ БӨЛУ АМАЛДАРЫ АРАСЫНДАҒЫ БАЙЛАНЫС

1. Сурет негізінде берілген есептерді шеш:

$$2 \cdot 4 = 8$$

$$8 : 2 = 4$$

$$3 \cdot 4 = 12$$

$$12 : 3 = 4$$

2. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

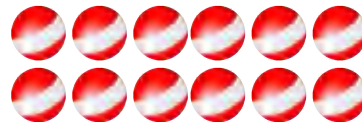
$$3 \cdot 2 = 6$$

$$6 : 3 = \square$$

$$5 \cdot 2 = 10$$

$$10 : 5 = \square$$

$$6 \cdot 2 = \square \square$$

$$12 : 6 = \square$$

3. 1) 3 ыдыста 2-уден құрма бар. Құрманың барлығы нешеу?

2) 2 ыдыста 3-уден құрма бар. Құрманың барлығы нешеу?

4. Көбейтіндіні қосындылармен алмастыр:

Үлгі: $6 \cdot 4 = 6 + 6 + 6 + 6 = 24$

$$4 \cdot 5 = \square \square$$

$$6 \cdot 8 = \square \square$$

$$7 \cdot 2 = \square \square$$

$$9 \cdot 3 = \square \square$$

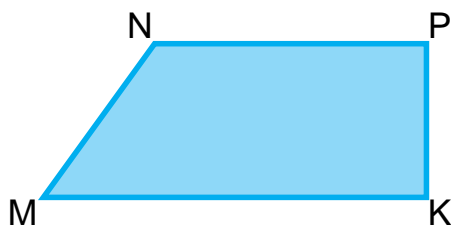
$$3 \cdot 5 = \square \square$$

$$2 \cdot 6 = \square \square$$

$$3 \cdot 7 = \square \square$$

$$5 \cdot 6 = \square \square$$

5. Төмендегі пішіндердің периметрін өлшеп тап:

6. Алқаптан бір машинада 37 қап, екінші машинада біріншідегіге қарағанда 8 қап көп, ал үшінші машинада екіншідегіден 5 қап аз картоп әкетілді. Үшінші машинада неше қап картоп әкетілген?

7. Амалдарды баған түрінде жаз және шеш:

$$89 - 57$$

$$49 + 17$$

$$58 - 25$$

$$75 + 15$$

$$64 - 33$$

$$26 + 26$$

ЕСЕПТЕРДІ КЕСТЕ ТӘСІЛІНДЕ ШЕШУ

1. 1) Тігінші қыздарға арнап 6 көйлек тікті. Әрбір көйлекке 2 м-ден атлас мата жұмсалды. Тігінші барлығы қанша мата жұмсаған?

	Бір көйлекке жұмсалған мата	Көйлектердің саны	Барлық көйлекке жұмсалған мата
	2 м	6	?
	?	6	12 м
	2 м	?	12 м

- 2) Өзара кері екі есеп құрастыр және оны шеш.

2. Есептерді түсіндіріп шеш:

$$\begin{array}{r} 52 \\ + 29 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 73 \\ - 21 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 48 \\ + 37 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 87 \\ - 56 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 32 \\ + 46 \\ \hline \end{array}$$

3. Есептердің шешімдерін салыстыр:

1) 18 дәптер 3 оқушыға теңдей бөліп берілді. Әрбір оқушы нешеуден дәптер алған?

2) 18 дәптер оқушыларға 3-уден бөліп берілді. Неше оқушы дәптер алған?

4. Амалдардың белгілерін теңдіктер дұрыс болатындай етіп шеш:

$30 \square 17 = 47$

$48 \square 26 = 22$

$86 \square 86 = 0$

$75 \square 24 = 51$

$57 \square 31 = 88$

$29 \square 0 = 29$

5. Кесте бойынша өрнектер құрастыр және оларды шеш:

Қосылғыш	67	55	19	38	53	84
Қосылғыш	3	14	21	5	27	16
Қосынды						

6. Дүкенде 48 люстра бар еді. Түске дейін 20, түстен кейін 16 люстра сатылды. Дүкенде неше люстра қалды?

7. Есептерді шеш:

$$\begin{array}{r} 88 \\ - 53 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 61 \\ + 24 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 56 \\ - 23 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 34 \\ + 15 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 95 \\ - 24 \\ \hline \end{array}$$

8. Шырша ағашының биіктігі 9 м, теректің биіктігін одан 5 м ұзын. Теректің биіктігін тап?

БЕЛГІСІЗ КӨБЕЙТКІШТІ ТАБУ

1. 1) $6 \cdot 3 = 18$

$$18 : 6 = 3$$

$$18 : 3 = 6$$

6 мен 3 – көбейткіш; 18 – бұл көбейтінді.

2) $2 \cdot 4 = 8$

$$8 : 2 = 4$$

$$8 : 4 = 2$$

Екі санның көбейтіндісін көбейткіштердің біріне бөлсе, екінші көбейткіш шығады.

2. $3 \cdot 6 = 18$

$$18 : 3 = \square$$

$$18 : 6 = \square$$

$$3 \cdot 4 = 12$$

$$12 : 3 = \square$$

$$12 : 4 = \square$$

$$8 \cdot 2 = 16$$

$$16 : 8 = \square$$

$$16 : 2 = \square$$

Бірінші көбейткіш қалай пайда болды?

Екінші көбейткіш қалай пайда болды?

3. Есептердің шешімін салыстыр:

1) Бидондардың әрбіріне 6 кг-нан бал құйылған.

2 бидонға қанша бал құйылған?

2) Бидонның біріне 6 кг, екіншісіне 2 кг бал құйылған. Екі бидонда неше кг бал бар?

Неліктен алғашқы есеп көбейту амалымен, ал екінші есеп қосу амалымен шешілуін түсіндір.

4. Түсіп қалған сандарды орнына қойып жаз:

$$8 \cdot 3 = 3 \cdot 8$$

$$7 \cdot 2 = 2 \cdot \square$$

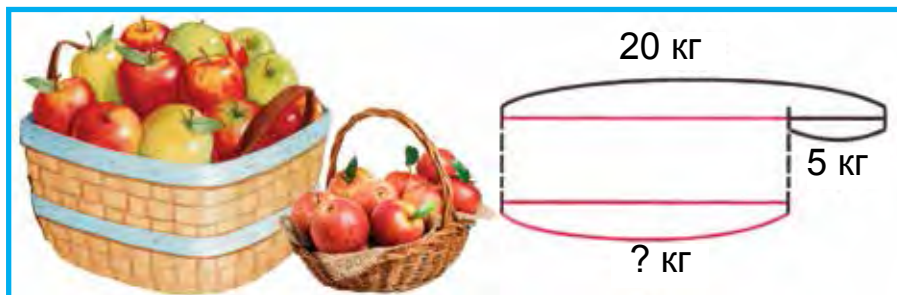
$$5 \cdot 6 = \square \cdot 5$$

$$6 \cdot 4 = 4 \cdot \square$$

$$2 \cdot 7 = \square \cdot 2$$

$$4 \cdot 5 = 5 \cdot \square$$

5. Сызба негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

6. Әрбір тәрелкеге 5-уден алма салынды. 6 тәрелкеде неше алма болды?

7. Амалдарды баған түрінде жазып, амалдарды орында:

$$45 + 13$$

$$62 - 14$$

$$55 + 28$$

$$60 - 24$$

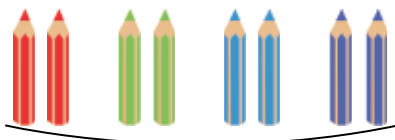
$$54 + 36$$

$$97 - 52$$

8. Бір үйде 40 қоян бағылады. Олардың 16-сы қара, 18-і ақ, қалғандары сұр. Сұр қояндар нешеу?

1. Теңдеулерді түсіндіре отырып шеш:
Белгісіз көбейткішті «x» деп аламыз.

$$\text{Үлгі: } 2 \cdot x = 8$$

$$x = 8 : 2$$

$$x = 4$$

$$2 \cdot 4 = 8$$

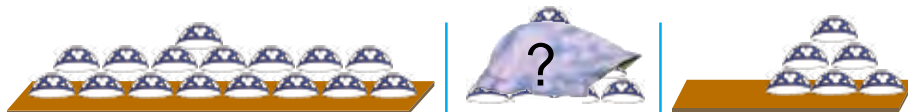
$$2 \cdot x = 10$$

$$x \cdot 5 = 15$$

$$3 \cdot x = 9$$

Көбейткіштердің бірі белгісіз болса, көбейтіндіні белгілі болған көбейткішке бөлу керек.

2. Сөреде 16 пиала бар еді. Сөреден бірнеше пиала алынғаннан кейін ол жерде 6 пиала қалды. Сөреден неше пиала алынған?

3.

Көбейткіш	2		5	2	7	
Көбейткіш	2	4	2		2	2
Көбейтінді		8		10		14

4. Амалдарды үлгіде көрсетілгендей етіп шеш:

$$62 - 34 \square 62 - 30$$

$$28 < 32$$

$$\begin{array}{r} 62 \\ - 34 \\ \hline 28 \end{array} \quad \begin{array}{r} 62 \\ - 30 \\ \hline 32 \end{array}$$

$$90 - 24 \square 80 - 24$$

$$87 + 13 \square 13 + 87$$

$$64 - 30 \square 42 + 30$$

$$47 + 53 \square 57 - 43$$

5. Қорапта 40 қара және түсті қарындаштар бар еді. Олардың 28-і түсті қарындаштар болса, қара қарындаштар нешеу болған?

6. Феруза 18 түсті қарындашты 6-удан қораптарға салды. Барлық қарындаштар үшін неше қорап керек?

7.

$$\begin{array}{r} 67 \\ + 14 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 62 \\ - 45 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 56 \\ + 35 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 80 \\ - 29 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 53 \\ + 47 \\ \hline \end{array}$$

БЕЛГІСІЗ БӨЛІНГІШТІ ТАБУ

1. Амалдардың шешілуін түсіндір:

$$\underline{8 : 2 = 4}$$

$$8 : 4 = 2$$

$$4 \cdot 2 = 8$$

$$\underline{6 : 2 = 3}$$

$$6 : 3 = 2$$

$$3 \cdot 2 = 6$$

Бөлінгішті бөліндіге бөлсе, бөлгіш шығады.
Бөлгішті бөліндіге көбейтсе, бөлінгіш шығады.

2. Теңдеулерді шеш:

$$3 \cdot x = 9$$

$$x \cdot 3 = 9$$

$$x \cdot 5 = 10$$

$$5 \cdot x = 10$$

$$2 \cdot x = 16$$

$$x \cdot 2 = 16$$

3. Есептерді шеш:

1) Жасур 10 канарейка сатып алды және оларды 5 қапасқа теңдей бөліп салды. Қапастың әрбіріне нешеуден канарейка салынған?

2) 10 канарейка әкелінді. Оларды әр қапасқа 2-уден бөліп салды. Канарейкалар үшін неше қапас керек болған?

4. $12:2=\square$ | $10:5=\square$ | $14:2=\square$ | $16:2=\square$
 $18:3=\square$ | $10:2=\square$ | $14:7=\square$ | $15:3=\square$

5. Кесте бойынша берілген есепті шеш:

1) Насиба әрбір банкіге 3 килограмнан 4 банкіге бал құйды. Барлығы неше килограмм бал болған?

		Бір банкідегі бал	Банкілердің саны	Барлық банкідегі бал
3 кг	3 кг	3 кг	4	? кг
		? кг	4	12 кг
3 кг	3 кг	3 кг	?	12 кг

2) Екі өзара кері есеп құрастыр және оларды салыстыр.

6. Өрнекті жаз және олардың мәнін тап:

26 мен 34-тің қосындысынан 17-ні айыр.

54 пен 24-тің айырмасына 10-ды қос.

7. Амалдарды баған түрінде жазып, шеш:

$$54 - 24$$

$$67 + 13$$

$$51 - 28$$

$$62 + 17$$

$$52 - 14$$

$$74 + 16$$

8. Есептерді шеш:

1) Әрбір ыдыста 9-дан жұмыртқа бар. Екі ыдыста неше жұмыртқа бар?

2) Әрбір себетте 8-ден лимон бар. Бес себетте неше лимон бар?

МИЛЛИМЕТР

1. Дециметр мен сантиметрден кіші ұзындық өлшем бірлігі — **миллиметр** де бар. Сызғыштағы әрбір сызық миллиметрді білдіреді.

Сызғышта бір сантиметрді көрсет. Ол теңдей неше бөлікке бөлінген? Әрбір бөлік бір миллиметрге тең. **1 см 10 миллиметрге тең:**

$$1 \text{ см} = 10 \text{ мм}$$

2. Қаламның ұзындығын өлше:

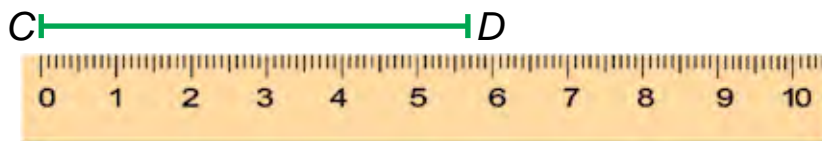

Қаламның ұзындығы см мм-ге тең.

3. AB , CD кесінділердің ұзындықтары қанша? Әрбір кесіндінің ұзындығын өлше:

Үлгі: $AB = 9 \text{ см } 1 \text{ мм}$.

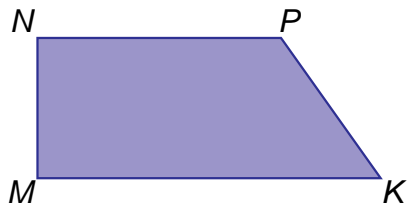
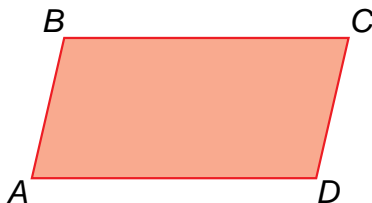
4. Амалды түсіндіріп шеш:

$$\begin{array}{r} 2 \cdot 5 = 10 \\ \hline 10 : 2 = 5 \\ 10 : 5 = 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7 \cdot 2 = 14 \\ \hline 14 : 7 = \square \\ 14 : 2 = \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4 \cdot 5 = 20 \\ \hline 20 : 4 = \square \\ 20 : 5 = \square \end{array}$$

5. Төмендегі пішіндердің әрбір қабырғасының ұзындығын өлше:

Үлгі: $AB = 2 \text{ см } 4 \text{ мм}$.

6. Саябаққа 29 түп қайың, 20 түп мәжнұнтал көшеттер егілді. Қайың мен мәжнұнталды қосқанда қанша болса, содан 9 түп шырша көшеті кем егілді. Саябаққа неше түп шырша көшеті егілді?

7. $53 \text{ см} + 27 \text{ см}$

$69 \text{ дм} - 29 \text{ дм}$

$98 \text{ дм} - 48 \text{ дм}$

$75 \text{ см} + 25 \text{ см}$

0, 1, 10 САҢДАРЫН ҚАТЫСТЫРЫП КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ БӨЛУ

1. $1 \cdot a = a$

$a \cdot 1 = a$

$1 \cdot 4 = 1 + 1 + 1 + 1 = 4$

$4 \cdot 1 = 4$

$1 \cdot 7 = 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 = 7$

$7 \cdot 1 = 7$

1-ді кез келген санға көбейтсе, сол санның өзі шығады. Кез келген санды 1-ге көбейтсе, сол санның өзі шығады.

$$0 \cdot a = 0$$

$$0 \cdot 4 = 0 + 0 + 0 + 0 = 0$$

$$0 \cdot 7 = 0 + 0 + 0 + 0 + 0 + 0 + 0 = 0$$

$$a \cdot 0 = 0$$

$$4 \cdot 0 = 0$$

$$7 \cdot 0 = 0$$

Нөлді кез келген санға көбейтсе, нөл шығады.
Кез келген санды 0-ге көбейтсе, 0-дің өзі шығады.

2. 1) Көбейтіндіні қосындымен ауыстыр және нәтижелерді тап:

$$1 \cdot 6$$

$$0 \cdot 2$$

$$5 \cdot 1$$

$$0 \cdot 5$$

$$0 \cdot 3$$

$$1 \cdot 8$$

$$4 \cdot 0$$

$$1 \cdot 9$$

- 2) Қосындыны көбейтіндімен алмастыр:

$$1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 = 1 \cdot 9 = \square$$

$$0 + 0 + 0 + 0 + 0 + 0 = 0 \cdot 6 = \square$$

3. Бір ыдыстағы өрік шәрбаты 5 л. Екі ыдыстағы өрік шәрбаты неше литр болады?
4. 1 мен 7-нің, 0 мен 6-ның, 1 мен 28-дің көбейтіндісін тап.
5. Есептерді түсіндіріп шеш:

$$1 \cdot 2$$

$$1 \cdot 13$$

$$(43 - 42) \cdot 3$$

$$0 \cdot 5$$

$$1 \cdot 27$$

$$(17 - 17) \cdot 6$$

$$1 \cdot 9$$

$$1 \cdot 82$$

$$(35 - 34) \cdot 8$$

6. Тігінші бір халатқа 6 түйме қадады. Осындай халаттың 3-уіне неше түйме қадаған?

7. $(49 - 48) \cdot 9$

$$(38 - 37) \cdot 0$$

$$1 \cdot 42$$

$$(28 - 28) \cdot 5$$

$$(53 - 52) \cdot 8$$

$$0 \cdot 63$$

1.

$$a : 1 = a$$

$$0 : a = 0$$

$$4 : 1 = 4$$

$$0 \cdot 6 = 0$$

$$8 : 1 = 8$$

$$0 \cdot 19 = 0$$

Кез келген санды 1-ге бөлсе, сол санның өзі шығады.

Нөлді кез келген санға бөлсе, нөл шығады.
Санды нөлге бөлуге болмайды.

~~$$a : 0$$~~

2. Есептерді түсіндіріп шеш:

$$1 \cdot 9 = 9$$

$$1 \cdot 24 = 24$$

$$1 \cdot 68 = 68$$

$$9 : 1 = 9$$

$$24 : 1 = \square \square$$

$$68 : 1 = \square \square$$

$$9 : 9 = 1$$

$$24 : 24 = \square$$

$$68 : 68 = \square$$

Қалаған санды өзін-өзіне бөлгенде 1 пайда болады :

$$a : a = 1$$

3. Сыныпта 34 оқушы бар. Олардың әрбіріне 1-еуден «Ғунча» журналы таратылды. Барлығы неше «Ғунча» журналы таратылған?

4. Кестені толтыр:

a	5	45	0	98
a · 1				
1 · a				

a	8	16	35	65
a : 1				
a : a				

5. Есептерді шеш және оларды салыстыр:
- 1) 18 сәбіз 6 қоянға теңдей бөліп берілді. Әрбір қоянға нешеуден сәбіз берілген?
  - 2) 23 дәптер 23 оқушыға теңдей бөліп берілді. Әрбір оқушы нешеуден дәптер алды?

6. Дүкенге сату үшін 21 қуыршақ, одан үш есе аз доп әкелінді. Дүкенге барлығы неше доп әкелінген?

7. Салыстыр:

$$5 \cdot 1 \square 5 : 5 \quad | \quad 42 : 42 \square 6 \cdot 1 \quad | \quad 16 : 16 \square 19 : 1$$

$$27 \cdot 1 \square 27 : 1 \quad | \quad 58 \cdot 1 \square 58 : 1 \quad | \quad 18 : 18 \square 15 : 1$$

10 САНЫН ҚАТЫСТЫРЫП КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ БӨЛУ

1. Есептерді түсіндіріп шеш:

$$10 \cdot 2 = 20$$

$$2 \cdot 10 = 20$$

10-ды 2-ге көбейту үшін 1 ондықты 2-ге көбейту керек, нәтижеде 2 ондық немесе 20 шығады.

Демек: $10 \cdot 2 = 20$, немесе $2 \cdot 10 = 20$ болса, онда $20 : 2 = 10$, $20 : 10 = 2$ болады.

2. $10 \cdot 3 \quad | \quad 10 \cdot 5 \quad | \quad 10 \cdot 8 \quad | \quad 10 \cdot 9$
 $3 \cdot 10 \quad | \quad 5 \cdot 10 \quad | \quad 8 \cdot 10 \quad | \quad 9 \cdot 10$
 $30 : 3 \quad | \quad 50 : 5 \quad | \quad 80 : 8 \quad | \quad 90 : 9$
 $30 : 10 \quad | \quad 50 : 10 \quad | \quad 80 : 10 \quad | \quad 90 : 10$

3. Қонақүйдің 10 терезесі бар. Әр қайсы терезеге 4-еуден гүлтүбек қойылған. Терезедегі барлық гүлтүбектер нешеу?

4.

$10 \cdot 2 = 20$	$2 \cdot 10$	$20 : 2$	$20 : 10$
$10 \cdot 3 = 30$	$3 \cdot 10$	$30 : 3$	$30 : 10$
$10 \cdot 4 = 40$	$4 \cdot 10$	$40 : 4$	$40 : 10$
$10 \cdot 5 = 50$	$5 \cdot 10$	$50 : 5$	$50 : 10$
$10 \cdot 6 = 60$	$6 \cdot 10$	$60 : 6$	$60 : 10$
$10 \cdot 7 = 70$	$7 \cdot 10$	$70 : 7$	$70 : 10$
$10 \cdot 8 = 80$	$8 \cdot 10$	$80 : 8$	$80 : 10$
$10 \cdot 9 = 90$	$9 \cdot 10$	$90 : 9$	$90 : 10$
$10 \cdot 10 = 100$	$10 \cdot 10$	$100 : 10$	$100 : 10$

5. Теңдеулерді шеш:

$$29 + x = 60$$

$$x - 26 = 40$$

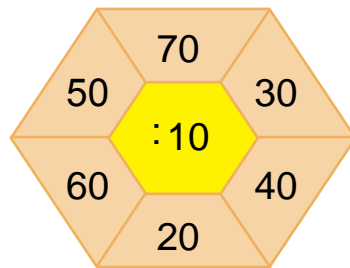
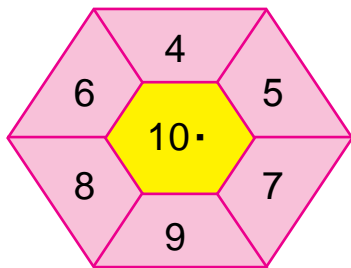
$$80 - x = 53$$

$$58 - x = 50$$

$$41 + x = 64$$

$$x - 15 = 35$$

6. Есепте:

7. Асханаға шәрбат дайындау үшін 10 кг-нан 5 жәшік құрғақ жеміс әкелінді. Асханаға барлығы неше килограмм жеміс әкелінген?

8. Салыстыр:

$$10 \cdot 4 \square 50 : 5$$

$$9 \cdot 10 \square 10 \cdot 9$$

$$80 : 8 \square 10 \cdot 8$$

$$10 \cdot 3 \square 30 : 3$$

$$7 \cdot 10 \square 10 \cdot 2$$

$$60 : 10 \square 10 \cdot 6$$

ЖАҚШАЛЫ ЖӘНЕ ЖАҚШАСЫЗ ӨРНЕКТЕР

1. Төмендегі өрнектер қандай амалдарды қамтиды? Оларды түсіндіре отырып орында:

$$27+3-5 \quad 50-20-9 \quad 12:2 \cdot 4 \quad 3 \cdot 6:2$$

Қосу және азайтуды немесе көбейту және бөлуді қамтитын жақшасыз өрнектерде амалдар қай тәртіпте жазылған болса, сол тәртіппен солдан оңға қарай орындалады.

$$\text{Үлгі: } 46 + 4 - 8 = 50 - 8 = 42$$

$$15 : 3 \cdot 4 = 5 \cdot 4 = 20$$

2. Амалдарды шеш:

$$\begin{array}{ccc|ccc|ccc} 67 - 40 + 3 & & & 24 + 12 - 6 & & & 8 \cdot 3 : 4 & & & & & \\ 20 + 18 - 6 & & & 28 - 13 - 5 & & & 12 : 2 \cdot 3 & & & & & \end{array}$$

3. Әрбір желетке 5 иірген жүн жіп кеткен болса, осындай 10 желеткеге неше иірген жүн жіп кеткен?
4. Өрнектерде қандай амалдар бар? Бұл амалдарды тәртіппен орында:

$$2 \cdot 5 + 8 \quad 8 \cdot 2 - 6 \quad 3 + 6 \cdot 2$$

Жақшасыз өрнектерде әуелі тәртіппен көбейту мен бөлу, кейін тәртіппен солдан оңға қарай қосу мен азайту амалы орындалады.

$$\text{Үлгі: } 16 - 2 \cdot 3 = 16 - 6 = 10$$

$$18 : 2 + 4 \cdot 4 = 9 + 16 = 25$$

5. Амалдарды түсіндіріп шеш:

$$\begin{array}{ccc} 2 \cdot 7 + 3 & 36 : 4 + 15 & 19 - 8 + 23 \\ 4 \cdot 4 - 4 & 21 : 3 + 14 & 32 + 8 - 20 \end{array}$$

6. Кесте негізінде есеп құрастыр және оны шеш: Зейнеп бір қапшықта 2 кг келетін 5 қапшықта конфет сатып алды. Зейнеп барлығы неше килограмм конфет сатып алған?

	Бір қапшықтағы конфет массасы	Қапшықтар саны	Барлық қапшықтағы конфеттердің массасы
	2 кг	5	? кг
	2 кг	?	10 кг
	? кг	5	10 кг

7. Мектеп спорт үйірмесі үшін 30 шахмат және шашка әкелінді. Олардың 18-і шахмат болса, неше шашка әкелінген?

ЖАҚШАЛЫ ЖӘНЕ ЖАҚШАСЫЗ ӨРНЕКТЕРДЕ АМАЛДАРДЫ ОРЫНДАУ ТӘРТІБІ

1. 1) Өрнектердің ұқсастығы мен айырмашылығын анықта:

$$40 - 24 : 4 = 40 - 6 = 34 \quad (40 - 24) : 4 = 16 : 4 = 4$$

- 2) Өрбір өрнектің мәнін табуда амалдарды орындау тәртібін біліп ал.

1) Егер өрнекте жақшалар болса, олардың ішіндегі амал бірінші орындалады;

2) Көбейту мен бөлу амалдары жазылған тәртіп бойынша орындалады;

3) Қосу мен азайту амалдары жазылған тәртіп бойынша орындалады.

$$75 - (28 + 27) = 75 - 55 = 20$$

$$30 : (27 - 17) = 30 : 10 = 3$$

$$59 - 18 : 2 = 59 - 9 = 50$$

2. $80 - (38 + 22)$ | $(50 - 23) : 3$ | $(24 + 18) - 20$
 $60 : (39 - 29)$ | $(40 - 38) \cdot 4$ | $(32 - 17) + 15$
3. Әнуарда 26 санақ таяқшасы бар еді. Бірнеше жеке квадрат жасағаннан кейін 2 санақ таяқша артып қалды. Әнуар неше квадрат жасаған?
4. Амалдарды үлгіге қарап шеш:
 Үлгі: $57 + 13 - 23 = \square \square$

$\begin{array}{r} 57 \\ + 13 \\ \hline 70 \end{array}$	$\begin{array}{r} 70 \\ - 23 \\ \hline 47 \end{array}$	$49 + 12 - 25$	$90 - 45 + 12$
$68 - 16 + 10$	$37 + 23 - 20$	$59 + 21 - 30$	$86 - 26 + 14$

5. Кестені толтыр:

Бөлінгіш	30	40	50	60	70	80	90
Бөлгіш	3	4	5	6	7	8	9
Бөлінді							

6. Қапшықта 32 жаңғақ бар еді. 4 бала жаңғақтарды теңдей бөлісіп алды. Әрбір бала нешеу-ден жаңғақ алған?

7. $(42 + 18) - 30$ | $90 - (28 + 22)$ | $39 - 18 : 2$
 $(57 - 27) + 15$ | $50 : (25 - 15)$ | $15 : 5 + 7$

8. Автосалонда бір аптада 37 жеңіл машина, одан 7 жүк машина кем сатылды. Автосалонда бір аптада барлығы болып неше машина сатылған?

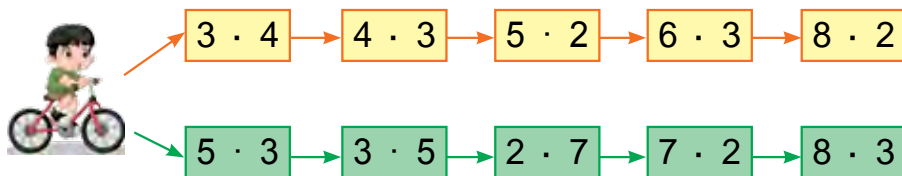

1. Бір жанұя үшін 45 ас қасық, 23 шай қасық сатып алды. Бұл жанұя үшін барлығы қанша қасық сатып алған?

2. $4 \cdot 3 \square 8 \cdot 2$ | $18:3 \square 12:4$ | $4 \cdot 4 \square 16:4$
 $2 \cdot 9 \square 9 \cdot 2$ | $21:7 \square 14:7$ | $3 \cdot 5 \square 18:6$

3. Амалдардың шешімін түсіндір:

4. 12 квадрат әрбір қатарға 6-аудан сызылды. Квадраттар неше қатар болды?

5. Амалдардың жауабын тап.

6. Мектеп асханасына әрбіреуінде 6 кг-нан 5 құты печенье алып келінді. Неше килограмм печенье алып келінген?

7. Амалды тексеру жолымен шеш:

$$\begin{array}{r} 41 \\ + 19 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 70 \\ - 24 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 57 \\ + 32 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 92 \\ - 61 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 36 \\ + 45 \\ \hline \end{array}$$

КЕСТЕНІҢ ІШІНДЕ КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ БӨЛУ

2 САНЫҢ БІР ТАҢБАЛЫ САҢҒА КӨБЕЙТУ, 2-ГЕ БӨЛУ ЖӘНЕ БӨЛІНДІДЕ 2 ШЫҒАТЫН САҢҒА БӨЛУ

1.

$$2+2=4$$

$$2 \cdot 2 = \square$$

$$2+2+2=6$$

$$2 \cdot 3 = \square$$

$$2+2+2+2=8$$

$$2 \cdot 4 = \square$$

$$2+2+2+2+2=10$$

$$2 \cdot 5 = \square\square$$

Көбейту кестесін есінде сақта:

$$2 \cdot 2 = 4$$

$$2 \cdot 4 = 8$$

$$2 \cdot 6 = 12$$

$$2 \cdot 8 = 16$$

$$2 \cdot 3 = 6$$

$$2 \cdot 5 = 10$$

$$2 \cdot 7 = 14$$

$$2 \cdot 9 = 18$$

2. $2 \cdot 2+2$ $2 \cdot 3+2$ $2 \cdot 4+2$ $2 \cdot 5+2$

3. Балалар көйлегіне 2 м мата жұмсалады. Осындай 3 көйлек тігу үшін неше метр мата керек?

4. Теңдеулерді шеш:

$$x \cdot 2 = 4$$

$$x \cdot 2 = 6$$

$$x \cdot 2 = 8$$

$$x+2 = 10$$

5. Қосуға тиісті есептерді көбейтуге тиісті есептермен ауыстырып шеш:

Үлгі: $2+2=2 \cdot 2$

$$2+2+2$$

$$2+2+2+2$$

$$2+2+2+2+2$$

6. Мансұр 2 қапастың әрбіріне 4-уден кекілік қамады. Қапастағы барлық кекіліктер нешеу болды?

7. $(50+20)+9$ $60+(27-7)$ $(30+10)+7$
 $(40-10)+8$ $70-(17+3)$ $(80-10)+5$

1. Кестеден жауабы 8, 12, 14, 16, 18-ге тең болған амалдарды оқы. Бұл кестені есінде сақта.

$2 \cdot 2 = 4$		$4 : 2$	
$2 \cdot 3 = 6$	$3 \cdot 2$	$6 : 2$	$6 : 3$
$2 \cdot 4 = 8$	$4 \cdot 2$	$8 : 2$	$8 : 4$
$2 \cdot 5 = 10$	$5 \cdot 2$	$10 : 2$	$10 : 5$
$2 \cdot 6 = 12$	$6 \cdot 2$	$12 : 2$	$12 : 6$
$2 \cdot 7 = 14$	$7 \cdot 2$	$14 : 2$	$14 : 7$
$2 \cdot 8 = 16$	$8 \cdot 2$	$16 : 2$	$16 : 8$
$2 \cdot 9 = 18$	$9 \cdot 2$	$18 : 2$	$18 : 9$

Екеулеп сана.

2	4	6	8	10	12	14	16	18

2. Амалдарды түсіндіріп шеш:

$2 : 2 = \square$

$8 : 2 = \square$

$14 : 2 = \square$

$4 : 2 = \square$

$10 : 2 = \square$

$16 : 2 = \square$

$6 : 2 = \square$

$12 : 2 = \square$

$18 : 2 = \square$

- 18 кг күріш 2 қапшыққа теңдей бөліп салынды. Әр қапшыққа неше килограмнан күріш салынған?
- 14 кг маш 7 қапшыққа теңдей бөлінді. Әрбір қапшыққа неше килограмнан маш салынған?
- Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

2 кг   2 кг   2 кг   2 кг   2 кг
 Әрбір қапшықтағы тәттінің массасы 2 кг.
 5 қапшық тәттінің массасы қанша болады?

- Кесте бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

	Бір банкадағы сусын	Банкілер саны	Барлық банкалардағы сусын
	2 литр	6	?
	2 литр	?	12 литр
	?	6	12 литр

- Әзиза шарларды 2-еуден жіпке байлады. Осындай 6 байламда неше шар болады?

- $20 + 20 + 20$ | $25 + 25 + 25$ | $30 + 30 + 30$
 $70 - (20 + 20)$ | $90 - (25 + 25)$ | $90 - (30 + 30)$

3 САНЫҢ БІР ТАҢБАЛЫ САҢҒА КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ 3-КЕ БӨЛУ

1.

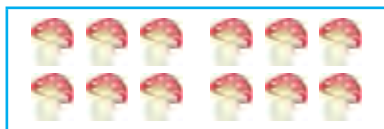
$$3+3=6$$

$$3 \cdot 2 = \square$$

$$3+3+3=9$$

$$3 \cdot 3 = \square$$

$$3+3+3+3=12$$

$$3 \cdot 4 = \square\square$$

$$3+3+3+3+3=15$$

$$3 \cdot 5 = \square\square$$

Көбейту кестесін есінде сақта:

$$3 \cdot 2 = 6$$

$$3 \cdot 4 = 12$$

$$3 \cdot 3 = 9$$

$$3 \cdot 5 = 15$$

2. $3 \cdot 2 + 3$ $3 \cdot 3 + 3$ $3 \cdot 4 + 3$ $3 \cdot 5 + 3$
3. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

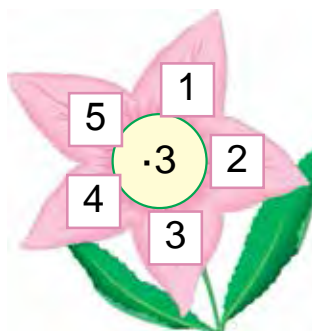
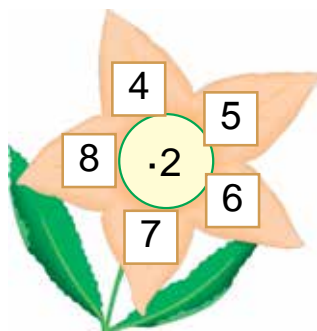
3 кг

? кг

4. Қосу амалының амалдарын көбейту амалының амалдарымен ауыстырып шеш:
Үлгі: $3+3=3 \cdot 2$
 $3+3+3$ | $3+3+3+3$ | $3+3+3+3+3$
5. Акбар 16 жаңа қарындашты 2 қорапқа теңдей бөліп салды. Ол әрбір қорапқа нешеуден қарындаш салған?

6. Амалдарды түсіндіріп шеш:

7. 1 бидонда 3 литр мақта майы бар. 3 бидонда неше литр мақта майы бар? 5 бидонда ше?

8. Салыстыр:

$$3+3 \square 3 \cdot 2$$

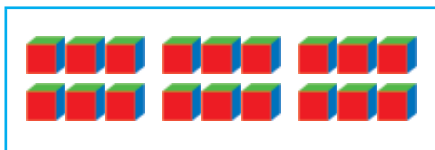
$$3+3+3+3 \square 3 \cdot 5$$

$$3+3+3 \square 3 \cdot 4$$

$$3+3+3+3+3 \square 3 \cdot 3$$

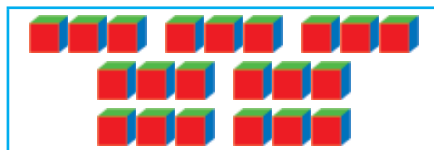

1. Амалдардың шешімін түсіндір:

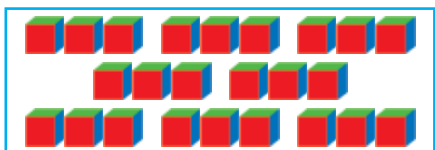
$$3+3+3+3+3+3=18$$

$$3 \cdot 6 = \square \square$$

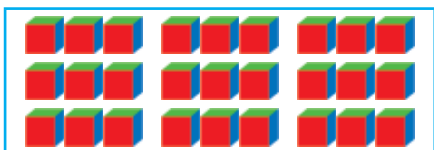
$$3+3+3+3+3+3+3=21$$

$$3 \cdot 7 = \square \square$$

$$3+3+3+3+3+3+3+3=24$$

$$3 \cdot 8 = \square \square$$

$$3+3+3+3+3+3+3+3+3=27$$

$$3 \cdot 9 = \square \square$$

Көбейту кестесін есіңде сақта:

$$3 \cdot 6 = 18$$

$$3 \cdot 8 = 24$$

$$3 \cdot 7 = 21$$

$$3 \cdot 9 = 27$$

2. Бір тәрелкеде 3 лимон бар. Сондай 6 тәрелкеде неше лимон бар?
3. $3 \cdot 6 + 3$ | $3 \cdot 7 + 3$ | $3 \cdot 8 + 3$ | $3 \cdot 9 + 3$
4. Бір шыны ыдысқа 3 л шие шәрбаты сыяды. 8 шыны ыдысқа шәрбат құйылғаннан кейін 16 л шие сусынды артып қалды. Әуелі неше литр шие шәрбаты болған?
5. Бірінші көбейткіш 3, екінші көбейткіш 5. Көбейтіндіні тап.

6. Әрбір шарфқа 3 иірген жүн жіп кетсе, осындай 7 шарфқа неше жіп кеткен?

7. Салыстыр:

$$3 \cdot 2 \square 3 \cdot 6 \quad | \quad 2 \cdot 7 \square 3 \cdot 4 \quad | \quad 2 \cdot 8 \square 3 \cdot 8$$

$$3 \cdot 7 \square 3 \cdot 3 \quad | \quad 3 \cdot 9 \square 2 \cdot 9 \quad | \quad 3 \cdot 5 \square 2 \cdot 6$$

1. Кестеден жауабы 15, 18, 21, 24, 27-ге тең амалдарды тап.

$3 \cdot 3 = 9$		$9:3$	
$3 \cdot 4 = 12$	$4 \cdot 3$	$12:3$	$12:4$
$3 \cdot 5 = 15$	$5 \cdot 3$	$15:3$	$15:5$
$3 \cdot 6 = 18$	$6 \cdot 3$	$18:3$	$18:6$
$3 \cdot 7 = 21$	$7 \cdot 3$	$21:3$	$21:7$
$3 \cdot 8 = 24$	$8 \cdot 3$	$24:3$	$24:8$
$3 \cdot 9 = 27$	$9 \cdot 3$	$27:3$	$27:9$

Үшеулеп сана.

								
								
								
3	6	9	12	15	18	21	24	27

2. $3:3=\square$ $12:3=\square$ $21:3=\square$
 $6:3=\square$ $15:3=\square$ $24:3=\square$
 $9:3=\square$ $18:3=\square$ $27:3=\square$

3. Есеп шартының суретін сыз және оны шеш:
 Бакта 27 л бензин бар еді. Бұл бензин 3 ыдысқа теңдей бөліп құйылды. Әрбір ыдысқа неше литрден бензин құйылған?
4. 21 кг шекер бар еді. Бұл шекер 3 килограмнан қапшықтарға салынды. Неше қапшық керек болған?
5. Кестедегі өрнектердің мәнін тап:

Көбейткіш	3	3	3	3	3	3	3
Көбейткіш	3	4	5	6	7	8	9
Көбейтінді							

6. Ұзындығы 18 см болған кесіндіні ал және оны 3 сантиметрлік бөліктерге бөл. Неше бөлік пайда болды?
7. Амалдарды шеш:

$3 \cdot 7 + 9$		$15:3 + 25$		$3 \cdot 9 - 7$
$8 \cdot 2 + 4$		$27:3 - 9$		$7 \cdot 2 - 4$

1. Есептердің шешімін түсіндір:

1) Әрбір тәрелкеге 2-еуден алмұрт қойылды. 10 алмұртқа неше тәрелке керек? Артылып қалған алмұрт бар ма?

2) Алдыңғы есептегі 10 санын 7, 8, 9, сандарымен ауыстыр және суретті пайдаланып өзің жаңа есеп құрастырып шеш.

3) 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10 сандарының қай бірі 2-ге бөлінеді?

2-ге бөлінген сандар **жұп** сандар, 2-ге бөлінбейтін сандар **тақ** сандар деп аталады.

2. 13, 15, 16, 8, 12, 6, 18, 21, 23, 24 сандарының қатарынан әуелі жұп сандарды, кейін тақ сандарды көшіріп жаз.

3. Гүлназаға досы екі диск сыйға берді. Бірінші дискте 3 мультфильм, ал екінші дискте одан 3 есе көп мультфильм жазылған. Екі дискте неше мультфильм жазылған?

4.

Бөлінгіш	6	9	12	15	18	21	24	27
Бөлгіш	3	3	3	3	3	3	3	3
Бөлінді								

5. Амалдарды үлгіге қарап шеш:

Үлгі: $(58 - 43) : 3 = 5$

$$\begin{array}{r} 58 \\ -43 \\ \hline 15 \end{array}$$

$$15 : 3 = 5$$

$$(38 - 26) : 3$$

$$(16 + 11) : 3$$

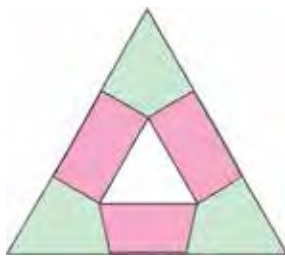
$$3 \cdot 6 + 12$$

$$(70 - 49) : 3$$

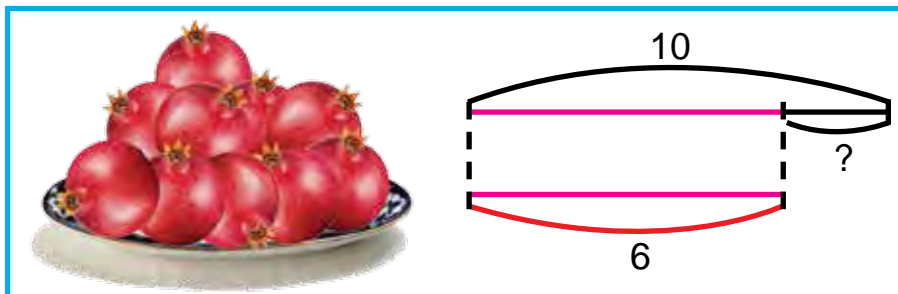
$$(10 + 10) : 2$$

$$2 \cdot 9 + 12$$

6. Суреттегі пішіндерді дәптеріңе сыз және оларды боя:

7. Сызба негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

8. Екі кесінді сыз: $AB=7$ см 4 мм, CD кесінді одан 3 мм қысқа болсын.

9. $14 : 2 + 43$

$$3 \cdot 7 - 21$$

$$(45 - 30) : 3$$

$$18 : 3 + 24$$

$$3 \cdot 8 - 20$$

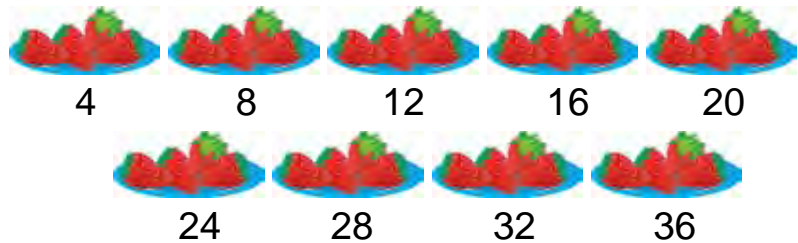
$$(56 - 40) : 2$$

4-САНЫН БІР ТАҢБАЛЫ САНҒА КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ 4-КЕ БӨЛУ.

1.

Көбейту кестесін есінде сақта:

$4 \cdot 4 = 16$

$4 \cdot 6 = 24$

$4 \cdot 8 = 32$

$4 \cdot 5 = 20$

$4 \cdot 7 = 28$

$4 \cdot 9 = 36$

2. $4 \cdot 2 + 4$ $4 \cdot 3 + 4$ $4 \cdot 4 + 4$ $4 \cdot 5 + 4$
 $4 \cdot 6 + 4$ $4 \cdot 7 + 4$ $4 \cdot 8 + 4$ $4 \cdot 9 + 4$
3. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

4 кг

? кг

4. $3 \cdot 5$ және $4 \cdot 6$ $21:3$ және $16:4$ $20:4$ және $36:4$
5. Әр екі пішіндегі санақ таяқшаларының саны бірдей болуы үшін бірінші пішінге тағы неше таяқша қосу керек?

6. Әйелдер халатына 4 м мата кетеді. Осындай 9 халатқа неше метр мата керек?
7. $(47 - 46) \cdot 16$ $(42 - 27) : 3$ $(17 + 13) : 10$
 $(28 + 22) : 10$ $(15 + 12) : 3$ $(32 + 28) : 10$

1. Кестені пайдаланып, жауабы 24, 28, 32, 36-ға тең болған амалдарды тап:

$4 \cdot 4 = 16$		$16 : 4$	
$4 \cdot 5 = 20$	$5 \cdot 4$	$20 : 4$	$20 : 5$
$4 \cdot 6 = 24$	$6 \cdot 4$	$24 : 4$	$24 : 6$
$4 \cdot 7 = 28$	$7 \cdot 4$	$28 : 4$	$28 : 7$
$4 \cdot 8 = 32$	$8 \cdot 4$	$32 : 4$	$32 : 8$
$4 \cdot 9 = 36$	$9 \cdot 4$	$36 : 4$	$36 : 9$

2. Бір ыдыста 4 анар бар. Осындай 8 ыдыста неше анар бар?

3. $4 \square 8 = 32$ $24 \square 4 = 6$ $36 \square 4 = 9$

4. Балабақшаға 20 қуыршақ әкелінді. Олар 4 топқа теңдей бөлінді. Әрбір топқа нешеуден қуыршақ берілген?

5. Кестені толтыр:

Көбейткіш	4	4	4	4	4	4	4
Көбейткіш	3	4	5	6	7	8	9
Көбейтінді							

6. Әр түбекке 4-тен гүл отырғызу керек. 16 гүл үшін неше түбек керек?

7. $12 : 4 = \square$ $24 : 4 = \square$ $32 : 4 = \square$
 $16 : 4 = \square$ $28 : 4 = \square$ $36 : 4 = \square$

5-САНЫН БІР ТАҢБАЛЫ САНҒА КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ 5-КЕ БӨЛУ

1. 5 10 15 20 25 30 35 40 45

$5 \cdot 5 = 25$	$6 \cdot 5 = 30$	$25 : 5$	
$5 \cdot 6 = 30$	$7 \cdot 5 = 35$	$30 : 5$	$30 : 6$
$5 \cdot 7 = 35$		$35 : 5$	$35 : 7$

2. Бір қапшықта 5 кг маш бар. Осындай 7 қапшықта неше килограмм маш бар?
3. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

5 литр

? литр шербет

4. $5 \cdot 5 + 15$ $30 : 5 \cdot 2$ $5 \cdot 5 + 20$
 $5 \cdot 7 - 30$ $25 : 5 \cdot 3$ $5 \cdot 6 + 30$
 $4 \cdot 7 + 20$ $20 : 4 \cdot 5$ $4 \cdot 6 + 14$
5. 25, 26, 30, 32, 35, 40 сандарының қайсы бірі 5-ке бөлінеді?
6. Шеберханада 30 орындық және орындықтардан 5 есе кем үстелдер дайындалды. Барлығы неше орындық пен үстел жасалған?

7. $5 \cdot 3 + 25$ $5 \cdot 5 - 15$ $5 \cdot 7 + 35$
 $5 \cdot 4 + 20$ $5 \cdot 6 + 10$ $4 \cdot 9 - 30$

1. Кестені есінде сақта:

$5 \cdot 5 = 25$		$25 : 5$	
$5 \cdot 6 = 30$	$6 \cdot 5$	$30 : 5$	$30 : 6$
$5 \cdot 7 = 35$	$7 \cdot 5$	$35 : 5$	$35 : 7$
$5 \cdot 8 = 40$	$8 \cdot 5$	$40 : 5$	$40 : 8$
$5 \cdot 9 = 45$	$9 \cdot 5$	$45 : 5$	$45 : 9$

2. $5 \cdot 2 \square 4 \cdot 9$ | $8 \cdot 3 \square 6 \cdot 4$ | $40 : 5 \square 36 : 4$
 $5 \cdot 5 \square 3 \cdot 7$ | $7 \cdot 5 \square 5 \cdot 7$ | $45 : 5 \square 36 : 4$

3. Жылыжайдан бір гүлшоқ үшін 5 гүл алды. Осындай 9 гүлшоқ үшін неше гүл алу керек?

4. Кестені толтыр:

Бөлінгіш	15	20	25	30	35	40	45
Бөлгіш	5	5	5	5	5	5	5
Бөлінді							

5. Ұзындығы 9 см-ге тең кесінді сыз және оны бүктеп, теңдей үш бөлікке бөл. Әрбір бөлікте неше сантиметр кесінді бар?

6. Дүкенге әрбірінде 10 кг-нан 5 жәшік шабдалы әкелінді. Түске дейін 40 кг шабдалы сатылды. Сатылатын тағы да неше килограмм шабдалы қалды?

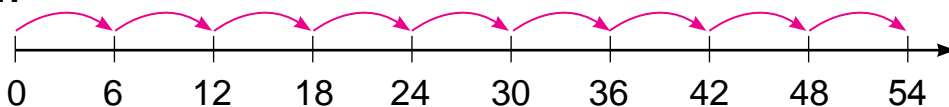
7. $(18 + 17) : 5$ | $(65 - 25) : 8$ | $5 \cdot (6 + 4)$
 $(79 - 34) : 5$ | $(19 + 16) : 7$ | $4 \cdot (7 + 3)$

6-САНЫҢ БІР ТАҢБАЛЫ САҢҒА КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ 6-ҒА БӨЛУ

1.

Есінде сақта:

$$6 \cdot 6 = 36$$

$$36 : 6$$

$$6 \cdot 7 = 42$$

$$7 \cdot 6$$

$$42 : 6$$

$$42 : 7$$

2. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

6 дана

6 тәрелкеде — ? дана

3. $6 \cdot 6 + 24$ | $7 \cdot 6 - 22$ | $(70 - 28) : 6$
 $6 \cdot 7 - 42$ | $5 \cdot 6 + 30$ | $(19 + 17) : 6$

4. Пішіндегі 1 таяқшаның орнын үйшік артқы жаққа қарайтындай етіп өзгерт.

5. Теңдеулерді шеш:

$$x \cdot 6 = 12$$

$$18 + x = 29$$

$$26 - x = 13$$

6. Балалар бақшасына 6 түп тұт және 12 түп шиe көшеті егілді. Шиe тұттан неше есе көп? Тұт шиeден неше есе кем?

7. $6 \cdot 5 : 10$ | $36 : 6 + 34$ | $6 \cdot 7 + 18$
 $5 \cdot 6 : 10$ | $42 : 6 + 13$ | $4 \cdot 8 - 30$

1. Кестеден жауабы 36, 42, 48, 54 болатын амалдарды айт:

$6 \cdot 6 = 36$		$36 : 6$	
$6 \cdot 7 = 42$	$7 \cdot 6$	$42 : 6$	$42 : 7$
$6 \cdot 8 = 48$	$8 \cdot 6$	$48 : 6$	$48 : 8$
$6 \cdot 9 = 54$	$9 \cdot 6$	$54 : 6$	$54 : 9$

2. Тағамға 4 дана пияз, пияздан 2 дана көп сәбіз, сәбізден 4 есе көп картоп салынды. Тағамға қанша картоп салынған?
3. Қабырғалары 2 см және 4 см болған тік төртбұрыш сыз. Оның периметрін тап.
4. Егер $a = 36$, $a = 42$, $a = 48$ болса, $a : 6$ өрнектің мәнін тап.
5. Есептердің шешімін салыстыр:
- 1) Қауынның массасы 4 кг, қарбыз одан 2 кг ауыр. Қарбыз неше килограмм шығады?
  - 2) Қауынның массасы 4 кг, қарбыз одан 2 есе ауыр. Қарбыз неше килограмм шығады?

6. Шаруашылықта биыл 15 үй құрылды. Өткен жылы биылғыдан 6 үй кем құрылған еді. Екі жылда неше үй құрылған?

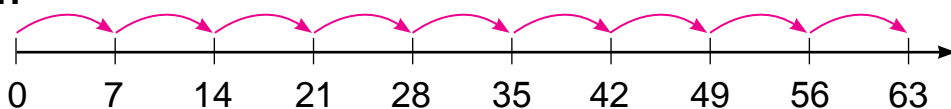
$42 : 7 \cdot 3$		$36 : 4 \cdot 3$		$6 \cdot 8 + 40$
$54 : 6 \cdot 2$		$28 : 7 + 4$		$6 \cdot 9 - 24$
$40 + 6 \cdot 5$		$80 - 6 \cdot 9$		$48 : 6 + 12$
$60 - 6 \cdot 8$		$30 + 6 \cdot 7$		$54 : 6 + 21$

7-САНЫН БІР ТАҢБАЛЫ САНҒА КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ 7-ГЕ БӨЛУ

1.

$7 \cdot 7 = 49$	$49 : 7$		
$7 \cdot 8 = 56$	$8 \cdot 7$	$56 : 7$	$56 : 8$
$7 \cdot 9 = 63$	$9 \cdot 7$	$63 : 7$	$63 : 9$

2. Дүкенде 63 тоңазытқыш бар еді. 6 күнде әр күні 9-дан тоңазытқыш сатылды. Сату үшін тағы қанша тоңазытқыш қалды?

3. $7 \cdot 7 + 21$ | $7 \cdot 4 + 28$ | $56 : 7 \cdot 2$
 $7 \cdot 5 - 30$ | $7 \cdot 8 - 50$ | $63 : 7 \cdot 3$

4. Кестені толтыр:

Көбейткіш	7	7	7	7	7	7	7
Көбейткіш	3	4	5	6	7	8	9
Көбейтінді							

5. 1) Бірінші көбейткіш 6. Екінші көбейткіш 7, көбейтіндіні тап;

2) Бөлінгіш 56, бөлгіш 7, бөліндіні тап.

6. Бір түп лимоннан 26, екінші түп лимоннан 16 лимон үзілді. Барлық лимондар 7 қағаз қапшыққа теңдей бөліп салынды. Әрбір қапшыққа нешеу-ден лимон салынған?

7. $7 \cdot 9 - 30$ | $56 : 7 + 8$ | $24 : 3 \cdot 2$
 $7 \cdot 7 - 20$ | $63 : 9 + 7$ | $32 : 4 \cdot 2$

1. Кестені толтыр:

Бөлінгіш	21	28	35	42	49	56	63
Бөлгіш	7	7	7	7	7	7	7
Бөлінді							

2. $(60 - 18) : 7$ | $(29 + 20) : 7$ | $5 \cdot (17 - 9)$
 $(18 + 18) : 6$ | $(35 + 19) : 6$ | $7 \cdot (18 - 12)$

3. Өрнектерді жаз және олардың мәнін тап:

1) 7 мен 8, 6 мен 5, 7 мен 9 сандарының көбейтіндісі;

2) 56 мен 7, 42 мен 6, 49 мен 7 сандарының бөліндісі.

4. Неше сынық сызық берілген, оларды дәптеріңе сыз.

5. $6 \cdot 7 \square 7 \cdot 6$ | $7 \cdot 8 \square 7 \cdot 5$ | $42 : 7 \square 56 : 7$
 $7 \cdot 4 \square 7 \cdot 3$ | $6 \cdot 5 \square 7 \cdot 8$ | $21 : 3 \square 21 : 7$

6. Бір халатқа 3 метр мата кетсе, 21 метр матадан неше халат тігуге болады?

7. Төмендегі теңдік дұрыс болатындай етіп бос орынға сан қой.

$8 \cdot \square = 48$

$\square \cdot 7 = 49$

$42 : \square = 7$

$5 \cdot \square = 25$

$\square \cdot 8 = 64$

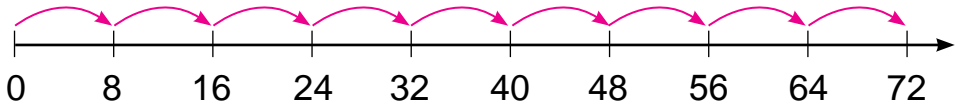
$32 : \square = 8$

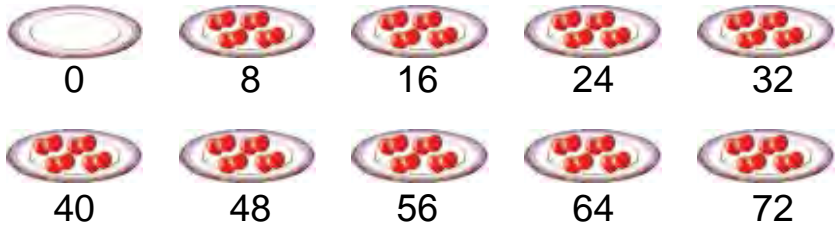
8-САНЫН БІР ТАҢБАЛЫ САНҒА КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ 8-ГЕ БӨЛУ

1.

2.

$$8 \cdot 8 = 64$$

$$64 : 8$$

$$8 \cdot 9 = 72$$

$$9 \cdot 8$$

$$72 : 8$$

$$72 : 9$$

3. Әрбір банкіде 5 кг-нан бал бар. 8 осындай банкіде неше килограмм бал бар?

4. 24, 32, 45, 48 сандарының қайсы бірі 8-ге бөлінеді?

5. Тігіншілік шеберханасында 42 м атластан 7 бір түрлі көйлек тігілді. Осындай 10 көйлекке неше метр атлас керек?

6. $8 \cdot 5 - 8 \cdot 3$

$8 \cdot 9 + 8 \cdot 1$

$72 : 8 - 48 : 6$

$8 \cdot 2 + 8 \cdot 4$

$7 \cdot 8 - 6 \cdot 6$

$56 : 8 + 64 : 8$

7. 32 л шербатты 8 бидонға теңдей бөліп құйды. 40 литр құю үшін осындай, бидоннан нешеу керек?

8. $(28 + 28) : 8$

$(69 - 29) : 8$

$28 : (11 - 7)$

$(89 - 25) : 8$

$(29 + 27) : 8$

$16 : (11 - 7)$

1. Кестені толтыр:

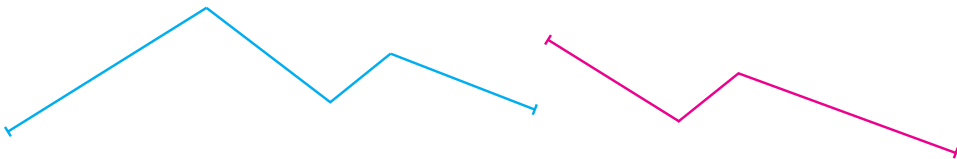
Көбейткіш	16	24	40	48	56	64	72
Көбейткіш	8	8	8	8	8	8	8
Көбейтінді							

2. Шаруашылықтан диірменге 48 қап бидай, одан 8 қап аз арпа әкелінді. Диірменге неше қап арпа әкелінген?

Есепке ол екі амалмен орындалатындай етіп сұрақ қой.

3. $32:8$ | $42:6$ | $7 \cdot 8$ | $9 \cdot 4$
 $54:6$ | $36:6$ | $8 \cdot 8$ | $9 \cdot 6$

4. Әрбір сынық сызықтың ұзындығын өлше:

5. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

8 кг

? кг

6. $49 - 72:8$ | $7 \cdot 8 + 4 \cdot 6$ | $50:5 - 50:10$
 $64 - 8 \cdot 8$ | $9 \cdot 5 + 5 \cdot 9$ | $70:7 + 20:10$

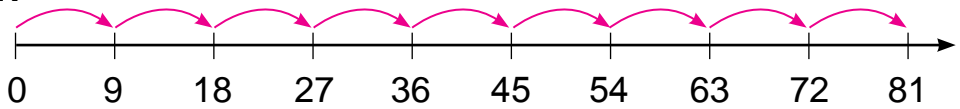
7. Егер $a = 48$, $a = 64$, $a = 72$ болса, $a:8$ өрнектің мәнін тап.

9-САНЫН БІР ТАҢБАЛЫ САНҒА КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ 9-ҒА БӨЛУ

1.

Әрбір амалдың жауабын есте сақта:

$$9 \cdot 9 = 81 \quad 81 : 9 = 9$$

2. 18 иірген жүн жіптен бірдей 2 бешпет тоқылды. Сондай 9 бешпет тоқу үшін неше иірген жүн жіп керек?
3. Кесте негізінде берілген есептерді шеш:

Көбейткіш	9	9	9	9	9	9	9
Көбейткіш	3	4	5	6	7	8	9
Көбейтінді							

4. Балабақшаға 32 пиала және одан 4 есе кем шайнек әкелінді. Балабақшаға барлығы неше шайнек пен пиала әкелінген?

$$\begin{array}{l}
 5. \quad 9 \cdot 9 + 9 \quad | \quad 81 : 9 \cdot 2 \quad | \quad (42 + 14) : 8 \\
 8 \cdot 9 - 2 \quad | \quad 72 : 9 \cdot 4 \quad | \quad (83 - 20) : 7
 \end{array}$$

6. Бояушы бірінші күні 9 терезені, екінші күні одан 2 есе артық терезені бояды. Бояушы екі күнде неше терезе бояған?

$$\begin{array}{l}
 7. \quad (36 + 28) : 8 \quad | \quad (97 - 34) : 9 \quad | \quad (20 + 28) : 6 \\
 (90 - 18) : 9 \quad | \quad (29 + 25) : 9 \quad | \quad (58 - 26) : 8
 \end{array}$$

1. Шаруашылықта 9 жүк машина, одан 3 есе кем жеңіл машина бар. Шаруашылықта барлығы неше жеңіл машина бар?

Есепке ол екі амалмен орындалатындай етіп сұрақ қой.

2. Егер $a = 81$, $a = 63$, $a = 72$ болса, $a : 9$ өрнектің мәнін тап.

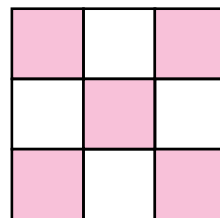
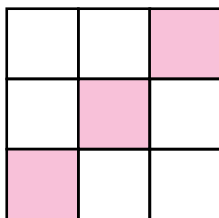
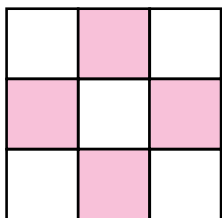
3. Кестедегі өрнектің мәнін тап:

Көбейткіш	81	72	63	54	45	36	27
Көбейткіш	9	9	9	9	9	9	9
Көбейтінді							

4. Қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

Шахмат үйірмесінде — 27 оқушы ←
 Шашка үйірмесінде — ?, 7 бала аз оқушы —

5. Пішіндерді дәптеріңе сыз және оларды боя:

6. Спорт командасында 27 футбол добы бар еді. Ойын кезеңі барысында тағы 23 футбол добы әкелінді. Командада барлығы болып қанша футбол добы болды?

7. $(18 + 3) : 3$ | $(68 - 41) : 3$ | $2 \cdot (17 - 8)$
 $(12 + 6) : 2$ | $(56 - 35) : 3$ | $3 \cdot (15 - 6)$

ҚҰРАМДЫ ЕСЕПТЕР

- Есептерді түсіндіре отырып шеш:
  - Еңбек сабағында Нәсиба 2, Әзиза одан 4 қонжық көп жасады. Әзиза неше қонжық жасаған?
  - Еңбек сабағында Нәсиба 2, Әзиза одан 4 есе көп қонжық жасады. Әзиза неше қонжық жасаған?

Санды бірнеше есе арттыру үшін сандар көбейтіледі, бірнеше бірлік арттыру үшін болса сандар қосылады.

- Амалдарды түсіндіре отырып шеш:

4-ке арттыр				
16	20	24	28	32

4 есе арттыр				
5	6	7	8	9

- 19 кг алма және 17 кг алмұрт әр бір қапшыққа 4 килограмнан салынды. Барлығы неше қапшық керек болған?
- Амалдардың белгілерін теңдіктер дұрыс болатындай етіп қой:

$18 \square 18 = 1$

$32 \square 4 = 8$

$4 \square 9 = 36$

$21 \square 21 = 0$

$24 \square 3 = 8$

$3 \square 9 = 27$

- Ұзындығы 16 см арқан ал. Оның бір бөлігін, төрттен бір бөлігін бүктеу жолымен тап.

$3 \cdot 7 + 9$

$21 : 3 + 7$

$(91 - 67) : 3$

$4 \cdot 9 + 4$

$28 : 4 - 7$

$(19 + 17) : 4$

- Шыршаның ұзындығы 16 м, терек одан 4 м биік. Теректің биіктігі қанша?

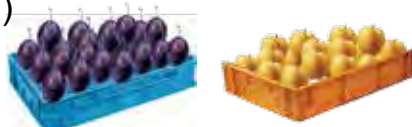
1. Сурет бойынша берілген есептерді шеш және оларды салыстыр:

1)

16 кг   ? 4 кг кем

2)

16 кг   ? 4 есе аз

2.

4-ке азайт				
8	12	20	15	39

4 есе азайт				
8	24	16	32	28

3. Есептердің шешімін салыстыр:

1) Бір қапаста 24, екінші қапаста одан 4-еу кем қоян бар. Екінші қапаста неше қоян бар?

2) Бір қапаста 24, екінші қапаста одан 4 есе кем қоян бар. Екінші қапаста неше қоян бар?

Санды бірнеше бірлік азайту үшін саннан сол бірлік азайтылады. Санды бірнеше есе кеміту үшін сан сол бірлікке бөлінеді.

4. $3 \cdot 6$ $3 \cdot 9$ $3 \cdot 5$ $3 \cdot 8$ $3 \cdot 7$
 $4 \cdot 6$ $4 \cdot 9$ $4 \cdot 5$ $4 \cdot 8$ $4 \cdot 7$

5. Кесте негізінде есеп құрастыр және шеш:

Бар еді	Жұмсалды	Қалды
36 м мата	костюмге – 16 м шалбарға – 14 м	? м

6. Теңдіктер дұрыс болатындай етіп сандарды қой:

$20 : \square = 5$

$32 : \square = 8$

$4 \cdot \square = 16$

$28 : \square = 7$

$36 : \square = 9$

$4 \cdot \square = 24$

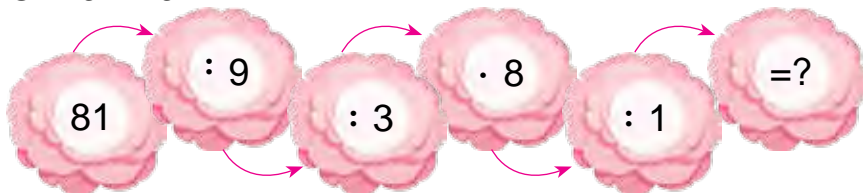

100 ІШІНДЕ КӨБЕЙТУ ЖӘНЕ БӨЛУ

1. Кестедегі өрнектің мәнін тап:

Көбейткіш	8	5		8	9	9
Көбейткіш		7	9	8	7	
Көбейтінді	40		54			81

2. Мектеп бақшасында 42 түп өрік ағашы бар еді. Одан 6 есе кем анар көшеті отырғызылды. Мектеп бақшасында барлығы неше жеміс ағашы болды?
3. Ойлап тап!

4. $8 \cdot 3 + 8 \cdot 5$ | $7 \cdot 6 - 6 \cdot 7$ | $56 : 8 + 64 : 8$
 $9 \cdot 7 - 6 \cdot 4$ | $5 \cdot 9 + 2 \cdot 9$ | $50 : 5 + 30 : 10$

5. Теңдеулері шеш:

$$x : 3 = 9$$

$$x \cdot 3 = 9$$

$$x : 2 = 4$$

6. Ұзындығы 12 см кесінді 2-ге теңдей етіп бөл. Бір бөліктің ұзындығын өлше. Орындалған жұмыс бойынша бөлу амалына қатысты амал құрастыр және оны дәптеріңе жаз.

7. $7 \cdot 8 \square 7 \cdot 5$ | $6 \cdot 6 \square 5 \cdot 3$ | $42 : 7 \square 56 : 8$
 $4 \cdot 5 \square 9 \cdot 5$ | $8 \cdot 8 \square 8 \cdot 2$ | $21 : 3 \square 21 : 7$

БІР ТАҢБАЛЫ САНДАРДЫ КӨБЕЙТУ КЕСТЕСІ

1.

·	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
3	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30
4	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
5	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50
6	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
7	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70
8	8	16	24	32	40	48	56	64	72	80
9	9	18	27	36	45	54	63	72	81	90

2. Хилола анасымен 9 түп райхангүл көшетін, одан 3 есе көп қына көшетін отырғызды. Олар барлығы қанша көшет еккен?

3. $64 : 8$ $81 : 9$ $45 : 9$ $32 : 8$
 $72 : 8$ $72 : 9$ $24 : 6$ $16 : 8$

4. $a : 8$, $b : 7$ өрнектің мәнін тап.

a	9	8	7	6
$a : 8$				

b	63	56	49	42
$b : 7$				

5. 36, 37, 45, 81 сандарының қайсы бірі 9-ға бөлінеді?

6. Бір орамда 75 см сым бар еді. Сымнан бірнеше сантиметр кесіп алынды да онда 32 сантиметр сым қалды. Неше сантиметр сым кесіп алынған?

7. $47 + 54 : 6$ $69 - 6 \cdot 6$ $81 : 9 \cdot 3$
 $80 - 21 : 3$ $35 + 7 \cdot 5$ $72 : 8 \cdot 4$

БІР ТАҢБАЛЫ САНДАРДЫ БӨЛУ КЕСТЕСІ

1.

4	6	8	10	12	14	16	18	:2
6	9	12	15	18	21	24	27	:3
8	12	16	20	24	28	32	36	:4
10	15	20	25	30	35	40	45	:5
12	18	24	30	36	42	48	54	:6
14	21	28	35	42	49	56	63	:7
16	24	32	40	48	56	64	72	:8
18	27	36	45	54	63	72	81	:9
2	3	4	5	6	7	8	9	

2. Бірінші жәшікте 16 кг, екінші жәшікте 12 кг шеге бар. 8 кг шеге жұмсалғаннан кейін неше килограмм шеге қалды?
3. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

3 метр

? метр

4. Амалдарды орында. Өрнектердің бір-біріне байланысты екендігін түсіндір:

$$6 \cdot 7 = 42$$

$$42 : 6 = 7$$

$$42 : 7 = 6$$

$$3 \cdot 9 = 27$$

$$27 : 3 = 9$$

$$27 : 9 = 3$$

$$9 \cdot 5 = 45$$

$$45 : 9 = 5$$

$$45 : 5 = 9$$

5. Қамбада 27 белкүрек, одан 3 есе кем орақ бар. Қамбада барлығы қанша іс құралдары бар?

ҮЛЕСТЕР, ГЕОМЕТРИЯЛЫҚ ҚАЛЫПТАР ЖӘНЕ ҮЛКЕНДІКТЕР

САННЫҢ ҮЛЕСІ

1. 14 сантиметрлі таспаны 2-ге теңдей бөл. Оны дәптеріңе сызып, жартысын бояп қой:

Жарты - бұл әр қандай бүтін нәрсенің екі тең бөлігінен тұрады.

2. Бір бүтін тортты ал. Оны теңдей екіге бөл, екіге бөлінген бөлікті тағы да екіге бөл:
  - а) бүтін тортты көрсет;
  - б) торттың екіден бір бөлігін, үштен бір бөлігін, төрттен бір бөлігін көрсет:

Бүтіннің төрттен бір бөлігі **ширек** деп аталады.

3. Ұзындығы 8 см, 12 см екі кесінді сыз. Бірінші таспаны теңдей 2-ге, екінші кесіндіні теңдей 4-ке бөл.
4. Жақшаларды теңдіктер дұрыс болатындай етіп қой:
 $50 - 18 : 4 = 8$ | $4 \cdot 5 + 27 = 47$ | $36 : 4 + 21 = 30$
5. Нафиса 4 кг науатты тең екіге бөліп, қапшықтарға жайластырды. Әрбір қапшыққа неше килограмм науат салынған?

$$\begin{array}{l} 6. \quad 4 \cdot 4 + 23 \\ 2 \cdot 9 + 12 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 15 : 3 + 45 \\ 21 : 3 + 13 \end{array}$$

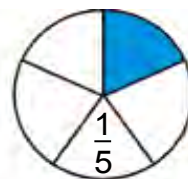
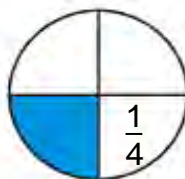
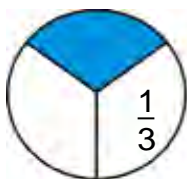
$$\begin{array}{l} 59 - 29 + 18 \\ 35 + 35 - 70 \end{array}$$

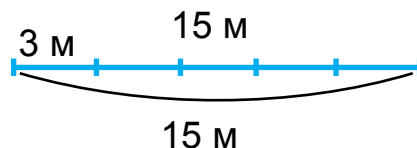
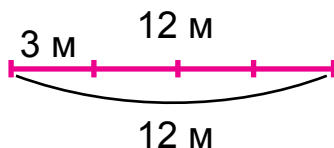
САННЫҢ БӨЛШЕГІН СӨЗДЕР НЕМЕСЕ САНДАР КӨМЕГІНДЕ БЕЙНЕЛЕУ

1. Әрбір шеңбер неше бөлімнен бөлінген? Шеңбердің қандай бөлігі боялған? Үштен бір бөлігі санмен қалай жазылады? Төрттен бір бөлігі ше? Бестен бір бөлігі ше?

2. Әзиза көйлек тігу үшін 12 метрлік матадан $\frac{1}{4}$ бөлігін қырқып алды. Әзиза бір көйлекке неше метр мата қырқып алған?
3. Әрбір көйлекке 3 м мата кеткен болса, екі орамнан неше көйлек тігуге болады?

4. Таспалардың ұзындықтарын өлше. Жасыл таспа көк таспадан неше есе ұзын екендігін анықта.

5. Ұзындығы 16 см болған арқанды ал. Оның бір бөлігін, төрттен бір бөлігін бүктеу жолымен тап.

6. Әрбір бөлік қалай пайда болған? Кесіндінің белгіленген бөлігін тап.

7. Саяхатшылар 2 сағат жол жүрді. Олар бұл уақыттың үштен бірін өзенді кесіп өтуге, қалғанын жаяу жүруге жұмсады. Саяхатшылар қанша уақыт жаяу жүрген (уақытты минутта көрсет)?

8. Өрнектердің мәнін тап:

1) 10 және 6, 8 және 10 сандарының көбейтіндісі;

2) 18 және 3, 90 және 10 сандарының бөліндісі.

БЕРІЛГЕН ШАРТТАР НЕГІЗІНДЕ ЕСЕП ҚҰРАСТЫРУ ЖӘНЕ ШЕШУ

1. Қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

Музыка үйірмесіне — 28 оқушы,

Спорт үйірмесіне - ?, 8 шақты оқушы аз.

2.

1) Ұзындығы 12 см таспаны ал. Оны бүктеп, теңдей 2-ге бөл. Әрбір бөлік оның жартысына тең болады. Таспаның жартысы неше сантиметр екенін тап: $12:2=6$ см. Оны өлшеу арқылы тексеріп көр.

2) Таспаны бүктеп, теңдей 4-ке бөл. Осы таспаның төрттен бір бөлігі неше сантиметр екенін тап.

3. $3 \cdot 9 \square 4 \cdot 4$ $16:4 \square 12:3$ $12:4 \square 24:4$
 $4 \cdot 5 \square 3 \cdot 8$ $20:4 \square 15:3$ $3 \cdot 8 \square 4 \cdot 8$

4. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

6 дана   4 ваза — ? дана анар

5. Теңдеулерді шеш:

$15+x=37$ $18-x=5$ $3 \cdot x=21$ $x:2=8$

6. $a = 3$ және $b = 9$ болса, өрнектердің мәнін тап:
 $a \cdot 6+a$ $a \cdot 7+a$ $27:a+a$ $b:3+b$

7. Мектеп асханасында 36 орындық бар еді. Олардың төрттен бір бөлігі боялды. Тағы неше орындық боялуы керек?

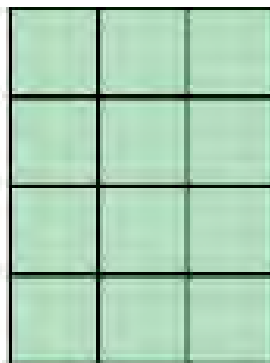
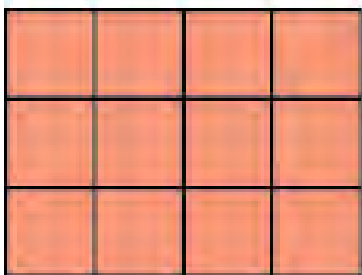
1. 1) Мектеп асханасына 4 жәшікте алма әкелінді. Әрбір жәшікте 10 кг-нан алма болса, барлығы неше килограмм алма әкелінген?

		Бір жәшіктегі алма	Жәшіктердің саны	Барлық алманың массасы
10 кг	10 кг	10 кг	4	? кг
		? кг	4	40 кг
10 кг	10 кг	10 кг	?	40 кг

2) Екі өзара кері есеп құрастыр және оны шеш.

2. Егер $a = 63$, $a = 72$, $a = 81$ болса, $a : 9$ өрнектің мәнін тап.
3. Сәуір айының $\frac{1}{4}$ бір бөлігі бұлтты, қалған күндері ашық болды. Сәуір айында неше күн ашық болған?
4. Әрбір тік төртбұрышта неше торкөз бар?

5. Тік төртбұрыш формасындағы қағаздың парағын тең екіге бүкте. Парақтың жартысын көрсет. Сол әдіспен шеңберді тең екі бөлікке бөл. Шеңбердің жартысын көрсет.

6. Өрнектердің мәнін тап:
  - 1) 10 және 6, 8 және 10 сандарының көбейтіндісі;
  - 2) 18 және 3, 90 және 10 сандарының бөліндісі;
  - 3) 2 және 7, 3 және 8 сандарының көбейтіндісі;
  - 4) 16 және 4, 24 және 4 сандарының бөліндісі.

7. $72 \square 50 = 22$ | $9 \square 4 = 36$ | $28 \square 4 = 7$
 $38 \square 15 = 53$ | $8 \square 2 = 16$ | $24 \square 3 = 8$

1. Аэродромда 4 тікұшақ және 12 ұшақ бар еді. Ұшақтар тікұшақтардан неше есе көп? Тікұшақ ұшақтардан неше есе аз?
2. Мектеп бақшасына 4 түп шиелі және 8 түп бөхелі көшеті отырғызылды. Бөхелі шиелінен неше есе көп? Шиелі бөхеліден неше есе кем?

Есіңде сақта:

Бір сан екінші саннан неше есе кем екенін білу үшін үлкен санды кіші санға бөлу керек.

3. Төмендегі тапсырмаларды орында:

- 1) Кубиктердің жартысы қанша?

- 2) Кубиктердің үштен бір бөлігі қанша?

- 3) Кубиктердің төрттен бір бөлігі қанша?

4. Теңдеулерді шеш:

$$x \cdot 7 = 49 \quad | \quad 64 : x = 8 \quad | \quad 81 : x = 9 \quad | \quad x \cdot 3 = 12$$

5. Мектеп шеберханасына қатысты есеп құрастыр және оны шеш:

Бар еді	Әкелінді	Болды
Шеберхана құралдары – 36	Ара – 27 Сүргі – 27	?

6. $5 \cdot 9 - 4 \cdot 8$ | $40 : 5 + 32 : 4$ | $5 \cdot (11 - 5)$
 $5 \cdot 8 + 4 \cdot 3$ | $36 : 4 - 18 : 3$ | $4 \cdot (18 - 9)$

ПРОБЛЕМАЛЫҚ ЕСЕПТЕР

1. Гүлсара базардан 24 кг алма және жүзім сатып алды. Жемістердің үштен бір бөлігі алма болса, Гүлсара жүзімнен неше килограмм сатып алған?

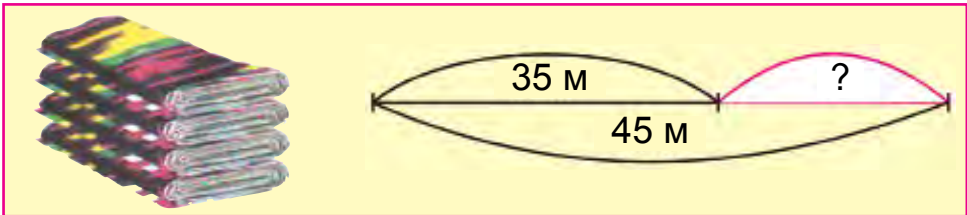
2. Жұмысшылар $\square$ м құбыр қазғаннан соң тағы қазылатын $\square$ м артық құбыр қазулары керек. Жұмысшылар барлығы болып неше метр құбыр қазулары керек?

3. $4 \cdot 7 \square 5 \cdot 7$ $16 : 2 \square 32 : 4$ $63 : 7 \square 18 : 6$
 $3 \cdot 9 \square 6 \cdot 8$ $24 : 4 \square 24 : 6$ $40 : 8 \square 40 : 5$

4. 88 санының жартысын, 24 санының төрттен бір бөлігін тап.

5. Схема негізінде есеп құрастыр және оны шеш.

6. Әзиза 27 метр матадан көйлек тігу үшін үштен бір бөлігін қырқып алды. Ол неше метр мата қырқып алған?

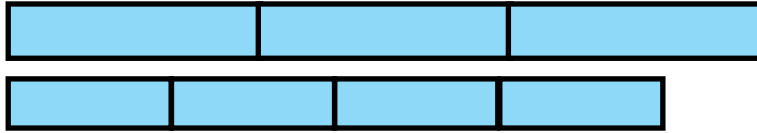
7. Түсіп қалған сандарды орнына қойып жаз.

$2 \cdot \square = 9 \cdot 2$	$6 \cdot 5 = \square \cdot 6$	$15 : 3 = 25 : \square$
$8 \cdot \square = 3 \cdot 8$	$9 \cdot 7 = \square \cdot 9$	$18 : 3 = 24 : \square$
$4 \cdot \square = 9 \cdot 4$	$7 \cdot 8 = \square \cdot 7$	$81 : 9 = 54 : \square$

1. Суретте ұзындығы 9 см және 8 см болған екі таспа бейнеленген. Бірінші таспа тең 3 бөлікке, ал екіншісі тең 4 бөлікке бөлінді. Таспаның үштен бірі, төрттен бірі неге тең?

2. Түсіп қалған сандарды тауып жаз.

$$\begin{array}{r} + 57 \\ 3\Box \\ \hline \Box 9 \end{array} \quad \begin{array}{r} - 75 \\ 6\Box \\ \hline \Box 1 \end{array} \quad \begin{array}{r} + 45 \\ 2\Box \\ \hline \Box 9 \end{array} \quad \begin{array}{r} - 87 \\ \Box 6 \\ \hline 3\Box \end{array} \quad \begin{array}{r} + 38 \\ 12 \\ \hline 5\Box \end{array}$$

3. Ұзындығы 15 см болған сымды 3 тең бөлікке бөл. Оның бір бөлігінің ұзындығын тап. Орындалған жұмыс бойынша бөлуге тиісті өрнектер құрастыр және оны дәптеріңе жаз.
4. «Қиысу» амалдары дұрыс орындалған ба?

55 + 32	→	89		81 : 9	→	45
97 - 43	→	87		54 : 9	→	9
64 + 25	→	41		9 · 5	→	63
82 - 41	→	54		9 · 7	→	6

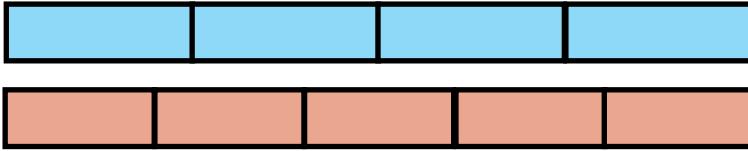
5. 6 см ұзындықтағы қиынды бірнеше рет ұзайтырылғанда 18 см ұзындықтағы қиынды пайда болды. Қиынды неше сантиметр ұзайтырылған?
6. Теңдеулерді шеш:

$27 + x = 49$	$x \cdot 5 = 35$	$45 : x = 9$
$58 - x = 20$	$4 \cdot x = 36$	$64 : x = 8$

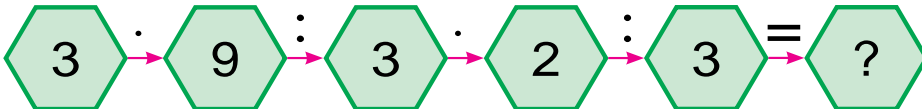

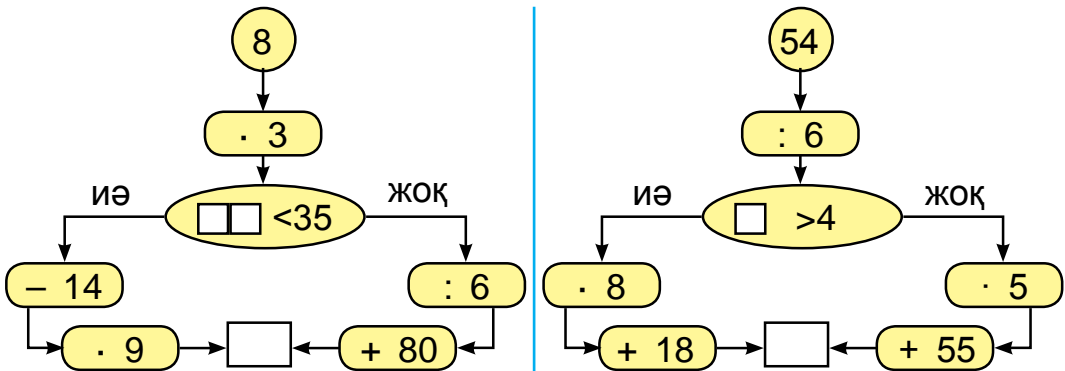
1. Бірнеше кесіндінің төрттен бір бөлігін екінші кесіндінің бестен бір бөлігін тап.

2. Азық-түлік дүкеніне 21 қорап конфет пен печенье алып келінді. Олардың үштен бір бөлігі конфет болса, неше қорап печенье алып келінген?
3. Амалдарды түсіндіре отырып шеш:

4. Жауабы 90 шығуы үшін қай жақтан жүру керек? Есептеуді дұрыс орында.

5. Есепке тиісті схемалық сурет сыз және есепті шеш. 20 шеңбер 5-уден топтарға ажыратылды. Неше топ пайда болды?

6. $25 : 5 \square 48 : 6$ | $4 \cdot 6 \square 5 \cdot 6$ | $28 : 7 \square 9 \cdot 7$
 $30 : 5 \square 45 : 9$ | $6 \cdot 8 \square 8 \cdot 6$ | $8 \cdot 8 \square 42 : 6$

7. Тігіншіде 12 дана түйме бар еді. Ол барлық түймелердің үштен бір бөлігін пальтоға қадады. Тігінші пальтоға неше түйме қадаған?

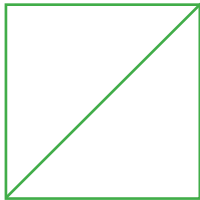
ГЕОМЕТРИЯЛЫҚ ПІШІНДЕР: КВАДРАТ, ТІК ТӨРТБҰРЫШ, ҮШБҰРЫШ, ШЕҢБЕР ЖӘНЕ ОЛАРМЕН БАЙЛАНЫСТЫ КӨЛЕМДЕР

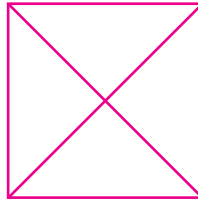
1. Пішіндердің ұқсастық және айырмашылық жақтарын айт.

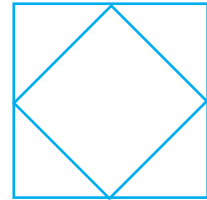
2. Пішіндерді дәптеріңе сыз. Әрбір пішінде нешеден үшбұрыш және квадрат бар?

2 үшбұрыш
1 квадрат

8 үшбұрыш
1 квадрат

4 үшбұрыш
2 квадрат

3. Квадрат қабырғаларының ұзындығының қосындысы 32 см. Осы квадраттың бір қабырғасының ұзындығы қанша?
4. Тік төртбұрыштың 4 қабырғасы тең бөлікке бөлінді. Оның төрттен бір бөлігі көк, қалған бөлігі

жасыл реңге боялды. Тік төртбұрыштың қайсы бөлігі жасыл реңге боялған?

5. Үйшік жасау үшін қандай пішіндерден пайдалануға болады?

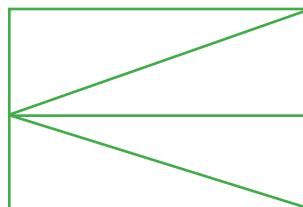
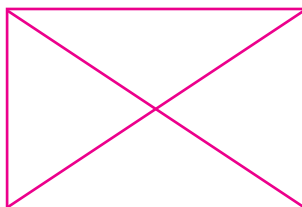
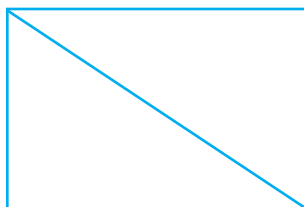

6. Сабырда 25 санақ таяқшасы бар еді. Бірнеше жеке квадрат жасағаннан соң 1 таяқша артып қалды. Сабыр неше квадрат жасаған?

7. $8 \cdot 5 \square 7 \cdot 3$ | $28 : 4 \square 30 : 5$ | $35 : 5 \square 49 : 7$
 $6 \cdot 4 \square 5 \cdot 9$ | $45 : 9 \square 45 : 5$ | $42 : 6 \square 35 : 7$

1. Әрбір пішінде нешеден тік төртбұрыш, нешеден үшбұрыш бар? Пішіндерді дәптеріңе сыз және оларды боя.

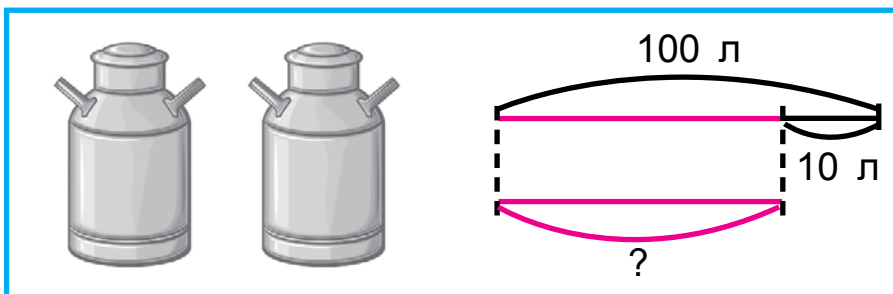
2. Ділназа 60 бетті ертегі кітап оқуда. Ол бірінші күні кітаптың үштен бір бөлігін оқыды, екінші күні 18 бет оқыды. Оқылатын тағы неше бет қалды?

3. «Қиысу» амалдары дұрыс орындалған ба?

$48 + 32$ → 39
 $79 - 55$ → 80
 $27 + 12$ → 20
 $45 - 25$ → 24

$56 : 7$ → 40
 $36 : 6$ → 8
 $8 \cdot 5$ → 81
 $9 \cdot 9$ → 6

4. Сызба негізінде есеп құрастыр және оны шеш.

5. Теңдеулерді шеш.

$$6 \cdot x = 42$$

$$45 + x = 56$$

$$39 - x = 19$$

6. Арқанның ұзындығы 18 м. Осы арқаннан ұзындығы 3 м болған бір бөлігі қырқып алынды. Қырқып алынған бөлек бүтін арқанның қандай бөлігін құрайды?

7. $20 : 10 + 71$

$46 + 36 : 9$

$14 : 7 + 12 : 6$

$18 : 18 + 27$

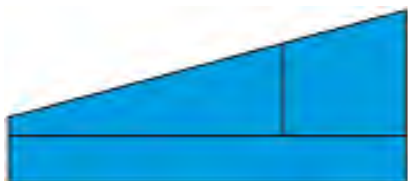
$32 - 32 : 8$

$18 : 2 + 16 : 8$

ПІШІНДЕРДІ САЛЫСТЫРУ ЖӘНЕ БОЯУ. БӨЛІМДЕРІ БОЙЫНША ПІШІНДІ ЖАСАУ ЖӘНЕ БӨЛІКТЕРГЕ АЖЫРАТУ

1. Бір қабырғасы 6 см, екінші қабырғасы одан 2 есе кіші болған тік төртбұрыш сыз. Оның периметрін тап.
2. Пішіндерді салыстыр және оларды дәптеріңе сызып боя.

3. 30 см ұзындықтағы арқан екі бөлікке бөлінді.

Бірінші бөліктің ұзындығы бүтін арқанның $\frac{1}{5}$ бөлігін құрайды. Екінші бөліктің ұзындығы қанша?

4. Суреттерді көріп шық және салыстыр.

$$\frac{1}{2}$$

және

$$\frac{1}{3}$$

$$\frac{1}{3}$$

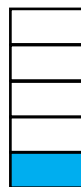
және

$$\frac{1}{4}$$

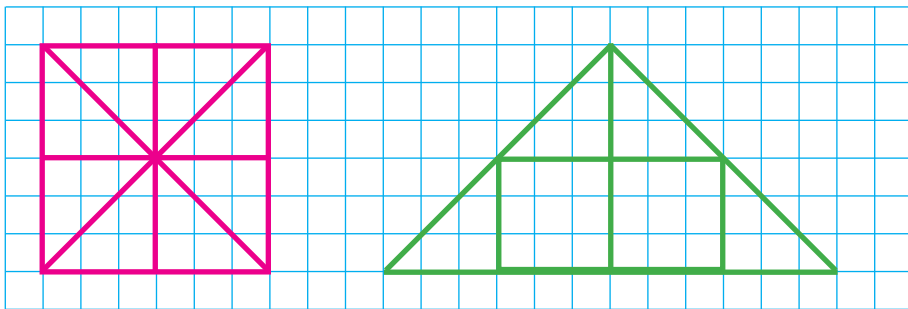
$$\frac{1}{4}$$

және

$$\frac{1}{5}$$

5. Дәптеріңе суреттегі пішіндерді сыз. Онда квадрат бөліктерге бөлінетін, оның бөліктерінен үшбұрыш құралған. Екі сызықтағы бірдей бөліктерді бір түрлі реңге боя:

6. Үшбұрыштың периметрі 12 см. Оның бір қабырғасының ұзындығы 5 см-ге, екінші қабырғасының ұзындығы 3 см-ге тең. Үшбұрыштың үшінші қабырғасының ұзындығын тап.

7. Теңдеулерді шеш:

$$40 : x = 10$$

$$40 : x = 4$$

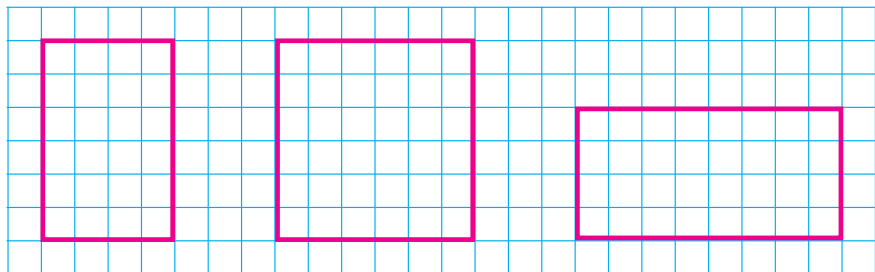
$$20 : x = 20$$

1. Төмендегі сандардың көбейтіндісін бір бағанға, бөліндісін екінші бағанға жаз және мәнін тап:

$$42 : 7 \quad | \quad 6 \cdot 8 \quad | \quad 35 : 5 \quad | \quad 5 \cdot 9 \quad | \quad 48 : 8 \quad | \quad 6 \cdot 4$$

2. Тараптары 2 см және 3 см болған тік төртбұрышты тап және оны дәптеріңе жаз. Қалыптарды санақ таяғының көмегімен жаса.

3. Теңдіктер дұрыс болатын амал белгілерін қой:

$5 \square 5 = 25$

$9 \square 3 = 27$

$8 \square 2 = 16$

$5 \square 5 = 1$

$9 \square 3 = 3$

$8 \square 2 = 4$

$5 \square 5 = 10$

$9 \square 3 = 12$

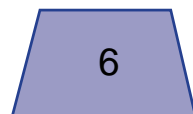
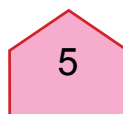
$8 \square 2 = 10$

$5 \square 5 = 0$

$9 \square 3 = 6$

$8 \square 2 = 6$

4. Бұл пішіндер не деп аталады? Олардың арасындағы тік төртбұрыштарды тап.

5. Дүкенде бір күнде 34 үстел, одан 6-ау көп орындық, орындықтан 5 есе кем шкаф сатылды. Неше шкаф сатылған?

6. $16 : 2 + 16 : 4$ | $25 + 15 : 3$ | $40 : 10 + 56$
 $18 : 3 + 18 : 2$ | $28 - 41 : 3$ | $50 : 10 + 39$

БӨЛІНГІШ, БӨЛГІШ, БӨЛІНДІ ЖӘНЕ ҚАЛДЫҚТЫ СЫЗБАДА ӨРНЕКТЕ

1. Санақ таяқшалардан пайдаланып бөліндіні тап:

- 1) бөлінгіш 16, бөлгіш 2, бөліндіні тап;
- 2) бөлінгіш 18, бөлгіш 3, бөліндіні тап;
- 3) бөлінгіш 24, бөлгіш 6, бөліндіні тап;
- 4) бөлінгіш 45, бөлгіш 5, бөліндіні тап.

2. Тігіншіде 25 дана түйме бар еді. Ол әрқайсы көйлекке 6-удан түйме қадады. Сол түйме неше көйлекке жетеді және неше түйме артып қалады?

Шешуі: $25 : 6 = 4$ (1 қалдық)

25 – бөлінгіш, 6 – бөлгіш, 4 – бөлінді, 1 – қалдық.

3. Амалдарды түсіндіріп шеш:

$16 : 5$ | $23 : 4$ | $49 : 8$ | $51 : 7$ | $17 : 3$
 $19 : 3$ | $37 : 6$ | $47 : 9$ | $15 : 2$ | $25 : 6$

4. Жәшікте 19 кг апельсин бар еді. Әрбір себетке 9 кг-нан апельсин салынды. Сол апельсиндер неше себетке салынған және неше килограмм апельсин артып қалған?

5. Костюмге 3 м мата кетеді. Бір орамда 13 м мата бар. Осы матадан неше костюм шығады?

Асан есепті былай шешті:

$$13 : 3 = 4 \text{ (1 қалдық)}$$

Ал Үсен есепті былай шешті:

$$13 : 3 = 3 \text{ (4 қалдық)}$$

Қайсы оқушы есепті дұрыс шешкен?

6. 1) 20-дан 30-ға дейінгі болған сандардың қайсылары 3-ке, 4-ке, 5-ке, 6-ға қалдықсыз бөлінеді?

2) 30-дан 40-қа дейінгі болған сандардың қайсылары 4-ке, 5-ке, 6-ға, 7-ге қалдықсыз бөлінеді?

7. $57 : 8 = 7$ (қалдық) $49 : 6 = 8$ (қалдық)
 $73 : 9 = 8$ (қалдық) $82 : 9 = 9$ (қалдық)
 $36 : 5 = 7$ (қалдық) $37 : 9 = 4$ (қалдық)

8. Қабырғалары 4 см және 6 см болған тік төртбұрыш сыз. Оның периметрін анықта.

1. Бірінші оператор бір күнде компьютерде 6 сағатта 24 бет, екінші оператор сонша уақытта 30 бет мәтін терді. Қайсы оператор бір күнде көп бет тереді және неше бет артық мәтін тереді?

2. Суреттен пайдаланып, қалдықты бөлуді орында.

  $14 : 3 = ?$

  $15 : 6 = ?$

3. Қалдықты бөлуді орында:

$$13 : 2 \quad 23 : 7 \quad 19 : 5 \quad 37 : 6 \quad 46 : 9$$

4. 40 дана түсті қаламды әрбіреуіне 6-удан құтыларға салу керек. Неше құты керек болады? Неше қалам артып қалады?
5. Егер $a = 45$, $a = 36$, $a = 54$ болса, $a : 9$ өрнектің мәнін тап.

6. Мектеп кітапханасына 100 оқулық алып келінді. Әр біреуінде 23 оқушы болған төрт сынып балаларына біреуден оқулық берілді. Кітапханада тағы неше оқулық қалған?

7. Түсіп қалдырылған сандарды жаз.

$$40 : 9 = \square \text{ (4 қалдық)} \quad | \quad 57 : 8 = 7 \text{ (}\square \text{ қалдық)}$$

$$64 : 9 = \square \text{ (1 қалдық)} \quad | \quad 46 : 9 = 5 \text{ (}\square \text{ қалдық)}$$

1. 1) Насиба 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 сандарының әрқайсысының астына 2-ге, 3-ке, 4-ке бөлуден шыққан қалдықтарды жазды. Насиба кестені дұрыс толтырғанын шеңберлерден пайдаланып тексер.

	10	11	12	13	14	15	16
: 2	0	1	0	1	0	1	0
: 3	1	2	0	1	2	0	1
: 4	2	3	0	1	2	3	0

- 2) Санды 2-ге, 3-ке, 4-ке бөлгенде ең үлкен қалдық нешеге тең болады?

2. Қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

1-шелекте – 12 кг
2-шелекте – ?, 2 кг
кем

1-шелекте – 12 кг
2-шелекте – ?,
2 есе кем

3. Бөлінді мен қалдықты тап:

84 : 9   38 : 4   46 : 9   22 : 7
43 : 7   73 : 9   65 : 8   13 : 3

4. Тік төртбұрыштың периметрі 22 см. Оның ені 4 см. Тік төртбұрыштың ұзындығын тап.

5. $(17 + 11) : 4$ $(67 - 43) : 3$ $(29 + 20) : 7$
 $(11 + 10) : 3$ $(18 + 14) : 4$ $(35 + 19) : 6$

6. 36, 73, 45, 81, 63 сандарының қай бірі 9-ға қалдықсыз бөлінеді?

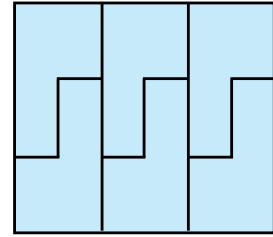
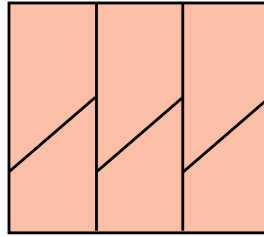
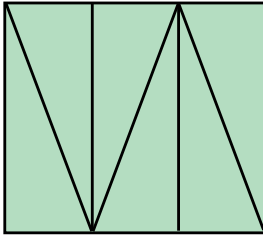
1. $18 : 2 + 21$ $32 - 32 : 4$ $18 - 18 : 2$
 $14 : 2 + 47$ $36 + 36 : 4$ $50 + 20 : 4$

2. Амалды түсіндіріп шеш.

$$\begin{array}{ccc}
 & & 30 : 10 = \square \\
 & \nearrow & \\
 5 \cdot 6 = \square & & 3 \cdot 8 = \square \\
 \nearrow & & \searrow \\
 45 : 9 = \square & & 24 : 6 = \square \\
 \searrow & & \nearrow \\
 9 \cdot 5 = \square & & 4 \cdot 9 = \square
 \end{array}$$

3. Қожалық жылыжайдан қалаға 2 машина лимон жөнелтті. Бірінші машинада 27 жәшік, екінші машинада біріншідегіден 3 жәшік артық лимон жөнелтті. Жылыжайдан қалаға екінші машинада неше лимон жөнелтілген?

4. Пішіндерді бөліктерге ажырат.

5. $12:3$ және $15:3$ | $28:4$ және $18:2$ | $16:4$ және $20:4$
 $15:5$ және $12:4$ | $18:9$ және $28:7$ | $20:5$ және $16:2$

6. Есепке сай сурет сыз және оны шеш: 4 қоянның әрбіреуіне 3-еуден сәбіз берілді. Қояндарға барлығы болып неше сәбіз берілген?

7. $16:2 + 16:4$ | $25 + 15:3$ | $40:10 + 56$
 $18:3 + 18:2$ | $28 - 21:3$ | $50:10 + 39$

1. Амалдар мен олардың шешімі несімен ұқсайды, несімен ерекшеленеді?

1) Гүлназа бірінші күні кітаптың 8 бетін, екінші күні бірінші күндегіден 3 бет артық оқыды. Гүлназа екінші күні неше бет кітап оқыған?

2) Гүлназа бірінші күні кітаптың 8 бетін, екінші күні бірінші күндегіден 3 есе артық бет оқыды. Гүлназа екінші күні неше бет кітап оқыған?

2. $3 \cdot 4 \square 4 \cdot 3$ | $12:3 \square 12:4$ | $24:4 \square 24:6$
 $4 \cdot 5 \square 4 \cdot 7$ | $21:3 \square 28:4$ | $32:4 \square 36:4$

3. Сурет негізінде амал құрастыр және оны шеш:

6 кг

4 шелекте – ? кг

4. Бірінші бағанға сандар көбейтіндісін, екінші бағанға сандардың бөліндісін жаз:

36 : 4 | 4 · 7 | 3 · 9 | 27 : 3 | 18 : 3 | 4 · 5.

5. Кесте негізінде амал құрастыр және оны шеш:

Бір банкідегі алма шәрбаты	Банкілер саны	Барлық банкідегі алма шәрбатының массасы
2 литр	9	? литр
2 литр	?	18 литр
? литр	9	18 литр

Екі өзара кері есеп құрастыр және оны шеш.

6. Бір тарапы 5 см, екінші тарапы одан 3 см кіші болған тік төртбұрыш сыз. Оның периметрін тап.

7. Теңдіктер дұрыс болатындай етіп жақшаларды қой:

$$50 - 10 + 30 = 70$$

$$80 - 50 + 10 = 20$$

$$15 + 3 \cdot 5 = 30$$

$$60 - 24 : 4 = 9$$

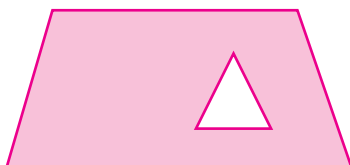
ТІК ТӨРТБҰРЫШ ПЕН КВАДРАТТЫҢ КӨЛЕМІ

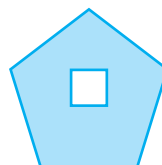
1. Төмендегі қалыптардың көлемін көзбен шамалап салыстыр:

2. 1)

2)

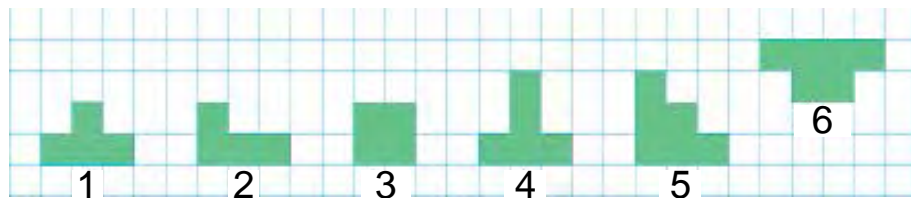
1-қалыпта үшбұрыш төртбұрыш ішіне толық жайғасқан;
2-қалыпта квадрат бесбұрыштың ішіне толық жайғасқан. Бұл үшбұрыштың көлемі төртбұрыштың көлемінен кіші, квадраттың көлемі болса бесбұрыштың көлемінен кіші екенін білдіреді.

Аудан — бұл өлшеу мүмкін болған шама.

3. Әрбір қалыптағы тең шағын квадраттарды санап, қалыптардың көлемін салыстыр. Қалыптардың көлемін шамалап, үсті-үстіне қойып салыстыруға бола ма?

4. Көлемі тең болған қалыптардың тәртіп нөмірлерін жаз:

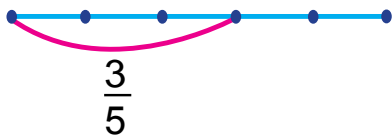
5. Сурет пен сызба негізінде есеп құрастыр және оны шеш.

6. Теңдеулерді шеш:

$$24 + x = 46 \quad | \quad 30 - x = 10 \quad | \quad 3 \cdot x = 18 \quad | \quad 20 : x = 5$$

7. Әрбір бөлік қалай пайда болған?
Кеспелердің белгіленген бөлігін тап.

8. Шынардың биіктігі 14 м. Мәжнұнталдың биіктігі одан 7 м кем. Мәжнұнталдың биіктігін тап. Есептің сұрағын солай өзгерт, яғни ол санды бірнеше рет азайтуға сай болсын.

9. $(14 - 9) \cdot 5$ | $(11 - 7) \cdot 8$ | $4 \cdot (14 - 6)$
 $(13 - 8) \cdot 4$ | $(12 - 6) \cdot 3$ | $5 \cdot (12 - 8)$

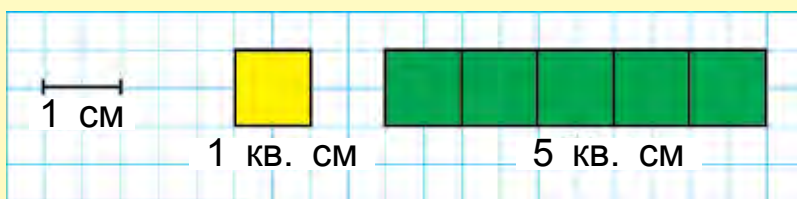
ЖҮЗ БІРЛІКТЕРІ: КВАДРАТ САНТИМЕТР, БЕЛГІЛЕНУІ — кв. см (см²)

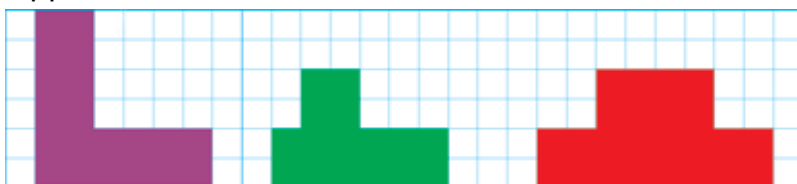
1. Тік төртбұрыштардың көлемдерін көзбен шама-лап, қайсы қалыптың көлемі ең үлкен, қайсыбірі ең кіші екенін айт:

Квадрат жақтары бір сантиметрден болған квадраттың көлемі бір квадрат сантиметрге тең болады. «Квадрат сантиметр» сөзі сандардың жа-нына қысқаша 1 кв. см, 5 кв. см деп жазылады.

2. 49 кг жеміс бар еді. Варенье дайындау үшін 20 кг, шәрбат дайындау үшін 19 кг жеміс істетілді. Неше килограмм жеміс артып қалды?
3. $35 : 5 \cdot 2$ | $4 \cdot 9 + 14$ | $18 : 2 - 9$
 $20 : 4 \cdot 5$ | $3 \cdot 8 - 24$ | $16 : 4 + 6$
4. Әрқайсы қалыпта неше квадрат сантиметр бар екендігін санап айт:

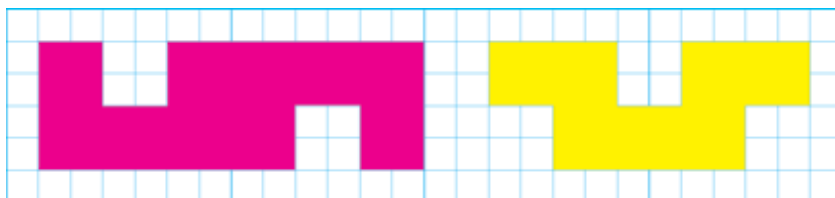

5. Бұл жылы қалада 54 жаңа үй құрылуы керек еді. Үйлердің алтыдан бір бөлігі Наурыз мерекесіне құрып бітірілді. Наурыз мерекесіне неше үй құрып бітірілген?

6. $40 + 6 \cdot 5$ | $80 - 6 \cdot 9$ | $48 : 6 + 12$
 $60 - 6 \cdot 8$ | $30 + 6 \cdot 7$ | $54 : 6 + 21$

1. Әрбір қалыптың көлемін квадрат сантиметр модельдері көмегінде тап:

Қалыптың көлемін табу дегенде сол қалыпты ажырату мүмкін болған квадрат сантиметрлер санын табу түсініледі.

2. Тігу ұстаханасында 72 метр матадан 8 дана бірдей шалбар тігілді. 9 дана сондай шалбарға неше метр мата керек болады?

3. Өрнектер құрастыр және олардың мәнін тап:

b	19	50	46	21	39	9	67
$79 - b$							

4. 1) Бірінші көбейткіш 6, екінші көбейткіш 7, көбейтіндіні тап;

2) бөлінуші 56, бөлуші 7, бөліндіні тап.

3) бөлінуші 81, бөлуші 9, бөліндіні тап.

5. 1) Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

	Бір ыдыстағы бензиннің сыйымдылығы	Ыдыстардың саны	Барша ыдыстағы бензиннің сыйымдылығы
	9 литр	8 дана	?
	?	8 дана	72 литр
	9 литр	?	72 литр

2) Екі өзара кері амал құрастыр және оны шеш.

6. $42 : 7 \cdot 3$ $36 : 4 \cdot 3$ $6 \cdot 8 + 40$
 $54 : 6 \cdot 2$ $28 : 7 + 4$ $6 \cdot 9 - 24$

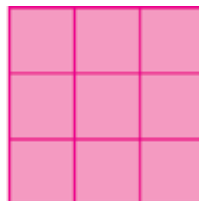
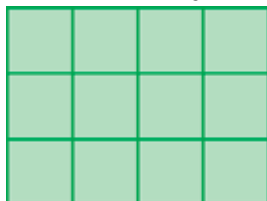
7. Екі моторлы қайық бір мекеннен қарама-қарсы тарапқа қарап жөнелді. Олардың бірі 38 км, екіншісі одан 5 км артық жол жүрді. Сол уақытта қайықтар бір-бірінен қанша қашықтықта болған?

ТОРКӨЗДІ ҚАҒАЗДА СЫЗЫЛҒАН ҚАЛЫПТАРДЫҢ КӨЛЕМІ

1. Ұзындығы 4 см, ені 3 см болған тік төртбұрыш квадрат сантиметрлерге бөлінген. Әрбіреуі 4 кв. см болған 3 қатар немесе әрбіреуі 3 кв. см болған 3 баған пайда болған. Тік төртбұрыштың көлемін есептеу үшін 4 және 3 сандарының көбейтіндісін табу керек.

$4 \cdot 3 = 12$ немесе $3 \cdot 4 = 12$

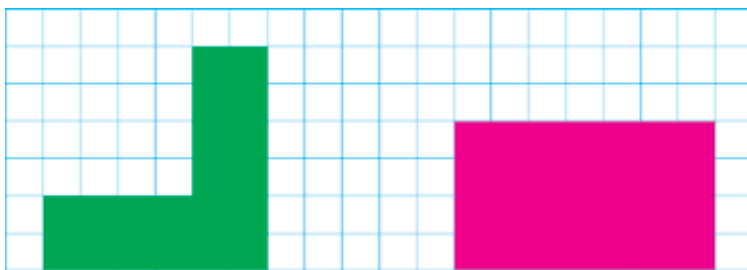
?

Жауап: 12 кв. см.

Тік төртбұрыштың көлемін есептеу үшін оның биіктігі мен енін өлшеп, пайда болған сандар өзара көбейтіледі.

2. Қожалықта бұл жылы 15 үй құрылды. Өткен жылы бұл жылғыдан 6 үй кем құрылған еді. Екі жыл ішінде барлығы неше үй құрылған?

3. Пішіндердің көлемдерін салыстыр:

4. $5 \cdot 6 \square 6 \cdot 8$ | $6 \cdot 3 \square 9 \cdot 2$ | $24 : 3 \square 54 : 9$
 $9 \cdot 9 \square 7 \cdot 3$ | $2 \cdot 7 \square 7 \cdot 2$ | $63 : 7 \square 18 : 6$

5. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш:

5 кг

? кг

6. Сурет көрмесіне Насиба 18 сурет, досы Азиза одан 3 есе кем сурет дайындады. Көрмеге екі дос барлығы неше сурет дайындаған?

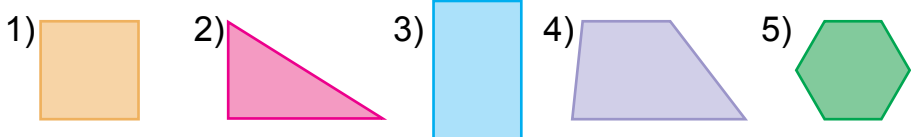
7. $90 : 10$ | $6 \cdot 10$ | $30 : 10$ | $80 : 10 + 80 : 8$
 $50 : 10$ | $8 \cdot 10$ | $20 : 10$ | $50 : 50 + 40 : 4$

1. $4 \cdot 7 \square 5 \cdot 7$ | $16 : 2 \square 32 : 4$ | $20 : 5 \square 15 : 5$
 $3 \cdot 9 \square 2 \cdot 9$ | $24 : 4 \square 24 : 6$ | $40 : 5 \square 40 : 8$

2. Әрбір пішіннің атын айт. Бұл пішіндердің арасында үшбұрыштар нешеу? Төртбұрыштар ше?

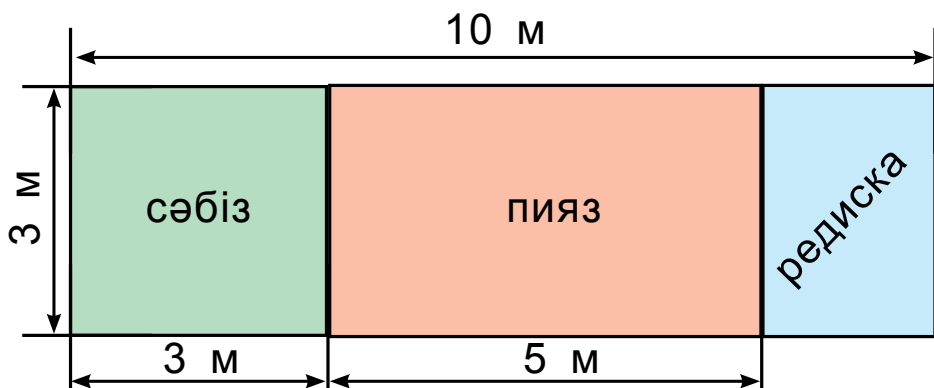
3. Қожалықтан диірменге 40 қап бидай, одан 5 қап кем арпа алып келінді. Диірменге неше қап арпа алып келінген?

Екі амалмен шешілетін есепке сұрақ қой.

4. Теңдеулерді шеш:

$44 + x = 88$ | $58 - x = 20$ | $25 : x = 5$ | $x \cdot 7 = 49$

5. Суретке қарап сәбізге, пиязға, редискаға (шалғам) ажыратылған жер майданының ауданын тап:

6. Бірінші автобуста 60, ал екіншісінде 40 саяхатшы келе жатқан еді. Бірінші автобустан екіншісіне 10 саяхатшы өтті. Төмендегі шешімдер бойынша амалдарды шеш: $60 + 40$, $60 - 40$, $60 - 10$, $40 + 10$.

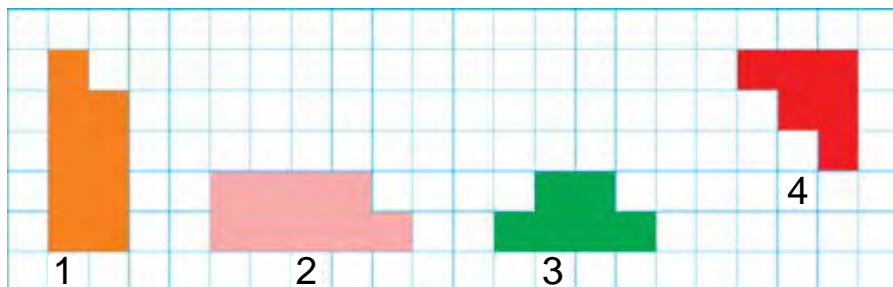

7. Үй құрылысында 38 адам кірпіш теруші, одан 8 есе кем адам сырлаушы істеді. Құрылыста барлығы болып неше жұмысшы істеген?

8. $5 \cdot (8 - 4)$ | $(13 - 8) \cdot 5$ | $(35 - 10) : 5$
 $4 \cdot (5 + 3)$ | $(12 - 7) \cdot 5$ | $(20 + 16) : 4$

1. Көлемі бірдей болған қалыптарды тап:

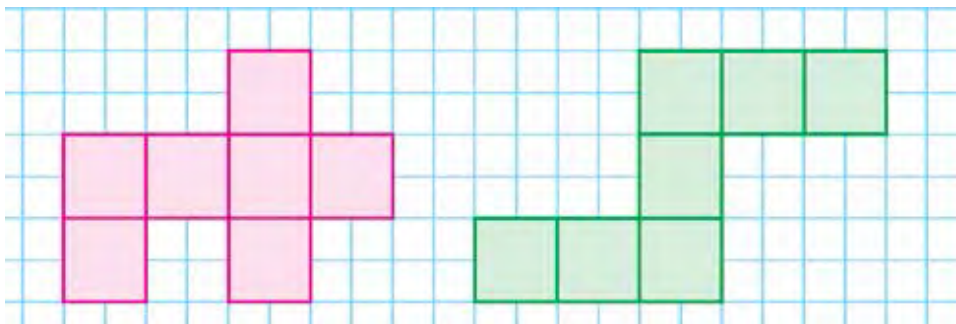
2. 1) Кітапханаға 9 хикая, одан 6 дана артық ертегі кітабы келтірілді. Кітапханаға барлығы болып неше кітап келтірілген?
 2) Кітапханаға 9 хикая, одан 6 рет көп ертегі кітап келтірілді. Кітапханаға барлығы болып неше кітап келтірілген?
3. Қызыл түстегі таспаның үштен бір бөлігін, жасыл түстегі таспаның бестен бір бөлігін тап.

4. Әрбір пішіндегі квадрат сантиметрлерді сана. Әрбір пішіннің ауданы неге тең?

5. Амалдардың белгілерін теңдіктер дұрыс болатындай етіп қой:

$8 \square 4 = 32$

$6 \square 3 = 18$

$10 \square 2 = 20$

$8 \square 4 = 2$

$6 \square 3 = 2$

$10 \square 2 = 5$

$8 \square 4 = 12$

$6 \square 3 = 9$

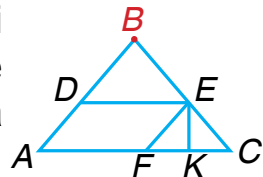
$10 \square 2 = 12$

$8 \square 4 = 4$

$6 \square 3 = 3$

$10 \square 2 = 8$

6. Суретте қандай таныс пішіндерді көріп тұрсың? Бұл B нүктеде болған үшбұрыштарды және барша төртбұрыштарды жаз?

7. Тігінші 6 пальтоға 5-еуден және 9 костюмге 4-еуден түйме қадады. Тігінші барлығы болып неше түйме қадаған?

8. $50 \text{ см} + 40 \text{ см}$

$80 \text{ мм} - 20 \text{ мм}$

$40 \text{ дм} - 30 \text{ дм}$

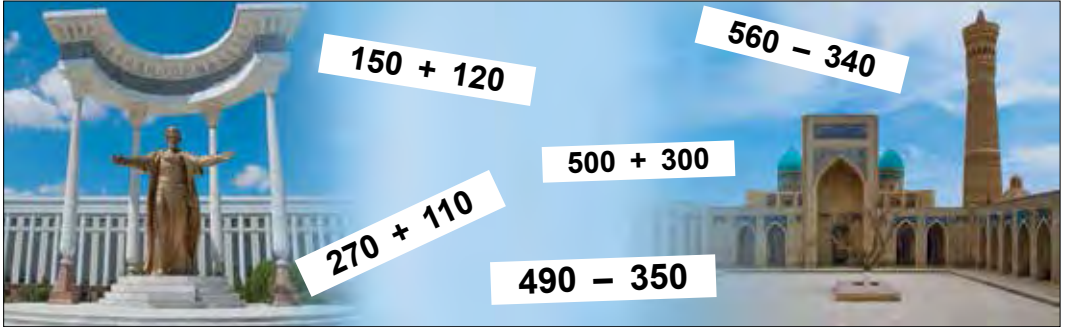
$60 \text{ мм} + 30 \text{ мм}$

$20 \text{ мм} + 20 \text{ мм}$

$70 \text{ см} - 50 \text{ см}$

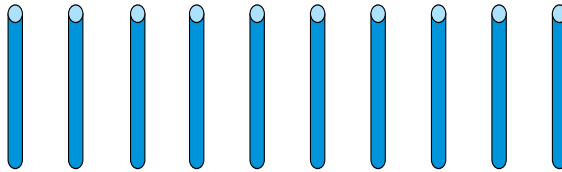
ҮШ ТАҢБАЛЫ САНДАРДЫ ЦИФРЛАУ. МЫҢДЫҚ

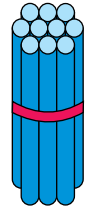
ҮШ ТАҢБАЛЫ САНДАРДЫ ЦИФРЛАУ

1. 1) Бір ондықта неше бірлік бар?

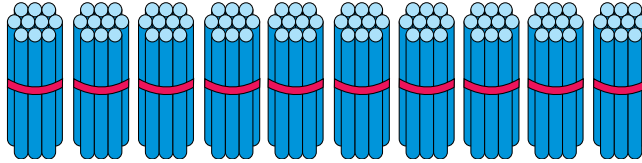

10 бірлік

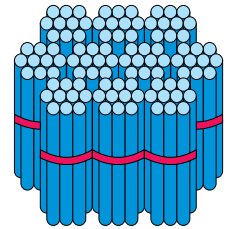

1 ондық

2) Екі жүзде неше ондық бар?

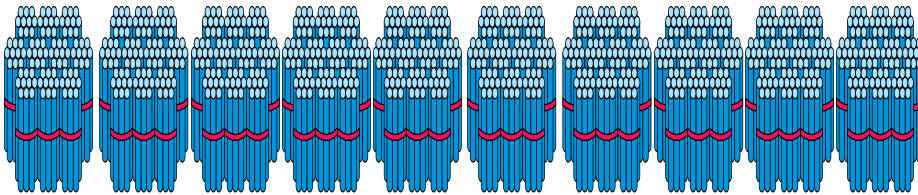

10 ондық

1 жүздік

3) Жүздіктерді сана:

100 ондық яки 10 жүздік

= 1
МЫҢДЫҚ

1 жүздік — жүз	6 жүздік — алты жүз
2 жүздік — екі жүз	7 жүздік — жеті жүз
3 жүздік — үш жүз	8 жүздік — сегіз жүз
4 жүздік — төрт жүз	9 жүздік — тоғыз жүз
5 жүздік — бес жүз	10 жүздік — мың

Ондықтар – 100 (жүз), 200 (екі жүз), 300 (үш жүз), 400 (төрт жүз), 500 (бес жүз), 600 (алты жүз), 700 (жеті жүз), 800 (сегіз жүз), 900 (тоғыз жүз), 10 жүздік – 1000. Мың саны төмендегідей жазылады — 1000.

2. 4 жүздік, 1 ондық, 5 бірлік, 8 жүздік, 9 ондықтан құралған сандарды жаз.

3. Есептердің шешімін түсіндір:

$100 + 100 = 200$	$200 - 100 = 100$
$300 - 100 = 200$	$300 + 100 = 400$

Жүздіктер үстіндегі амалдар бірліктер және ондықтар үстіндегі амалдар сияқты орындалады.

4. Мектеп төңірегіне 90 терек пен шырша көшеттері отырғызылды. Егер шырша көшеттері 50 болса, неше терек көшеті отырғызылған?

5. Бос торкөздерді толтыр.

100			400				800	
-----	--	--	-----	--	--	--	-----	--

6. $300 + 200 - 100$	$500 - 100 + 200$
$600 - 300 + 200$	$400 + 200 - 300$

7. Дүкенге 200 жәшікте газды сусын келтірілді. Егер түске дейін 100 жәшіктегі газды сусын сатылған болса, тағы сатылатын неше газды сусын қалған?

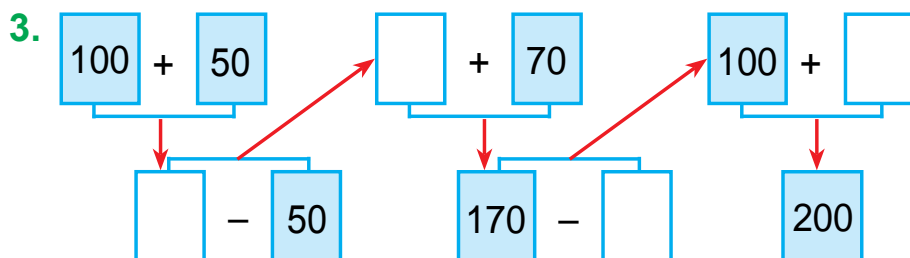
1. Сандарды цифрларда өрнекте.

3 жүздік, 5 ондық және 8 бірлік;

5 жүздік, 8 ондық және 2 бірлік;

7 жүздік, 6 ондық және 5 бірлік.

2. Далада бір машинада 200 қап, екінші машинада да сонша қап пияз алып кетілді. Даладан екі машинада барлығы болып неше қап пияз алып кетілген?

4. Теңдік дұрыс болатындай етіп сан қой:

$$200 + \square\square = 220$$

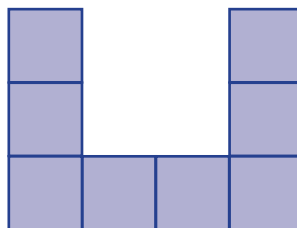
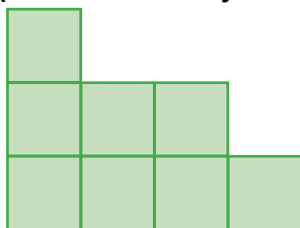
$$670 - \square\square = 600$$

$$530 - \square\square = 500$$

$$400 + \square\square = 480$$

5. Әрбір пішіндегі квадрат сантиметрлерді санап, әрбір пішіннің ауданын тап.

6. Бағбан бір түп құрмадан 60 кг, екінші түп құрмадан бірнеше килограмм өнім алғаннан кейін өнім 100 кг болды. Бағбан екінші түптен неше килограмм құрма алған?

7. $53 + 47$	$(56 + 44) - 50$	$(62 + 38) + 10$
$76 + 24$	$(83 + 17) - 37$	$(54 + 46) + 20$

ЖҮЗДІК, ОНДЫҚ ЖӘНЕ БІРЛІКТЕРДЕН САНДАРДЫ ПАЙДА ЕТУ

1. Кесте негізінде құрастырылған сандарды түсіндір және оларды оқы.

Жүздік	Ондық	Бірлік
 1	 2	 5

2. Кестедегі сандардан құрастырылған сандарды оқы және оларды дәптеріңе жаз.

Жүздер таңбасы	Ондықтар таңбасы	Бірліктер таңбасы
2	5	7
5	3	9
8	2	6
6	1	4

Бірліктер, ондықтар, жүздіктердің таңба бірліктері бірге бірінші сынып -бірліктер сыныбын құрайды.

10 бірлік - 1 ондық

1 жүздік - 100 бірлік

10 ондық - 1 жүздік

1 мыңдық - 1000 бірлік

10 жүздік - 1 мыңдық

1 мыңдық - 100 ондық

3. Бір қатарға бір таңбалы сандарды, екінші қатарға екі таңбалы сандарды, үшінші қатарға үш таңбалы сандарды өсу ретімен жаз:

18, 116, 62, 9, 6, 358, 469, 75, 8, 854, 96, 5.

4. Әрбір қатардағы сандарды оқы:

1	2	3	4	5	6	7
10	20	30	40	50	60	70
100	200	300	400	500	600	700

- а) сандардың таңба бірліктерін айт;

- б) әрбір бағандағы сандар несімен ұқсас, несімен ерекшеленеді?

5. Салыстыр:

200 300

500 500

700 600

400 900

600 300

400 700

6. Қабырғаларының ұзындықтарына қосындысы 80 мм болған квадрат сыз және оны боя.

7. $400 + 200 - 100$

$700 - 200 + 100$

$600 - 300 + 100$

$200 + 200 - 100$

1. Сандарды цифрлармен жаз. Әрбір цифр нені білдіреді?

- 1) 2 жүздік, 8 ондық және 4 бірлік;
- 2) 8 жүздік, 5 ондық және 7 бірлік;
- 3) 5 жүздік, 9 ондық және 2 бірлік;
- 4) 9 жүздік, 6 ондық және 3 бірлік.

2. Төмендегі сандарды оқы және әрқайсы цифр нені білдіреді: 524, 859, 285, 126, 275?

100-ден 999-ға дейінгі болған сандар - үш таңбалы сандар.

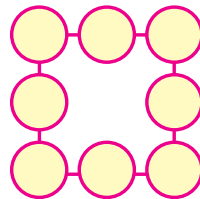
3. Кесте негізінде есеп құрастыр және оны шеш.

Бар еді	Келтірілді	Болды
 100 м атлас	 Тағы 100 м атлас	? м

4. 895, 458, 763 сандарының әрбірінде барлығы болып неше жүздік, неше ондық, неше бірлік бар?

5. Шеңберге 1-ден 8-ге дейінгі сандарды біреуден қой, яғни квадраттың әрбір қатарындағы сандардың қосындысы 12-ге тең болсын.

6. Бір қатарға екі таңбалы, ал екінші қатарға үш таңбалы сандарды көшіріп жаз:

475, 83, 925, 604, 24, 354, 66, 524, 18.

7. Қабырғалары 30 см және 40 см болған тік төртбұрыштың периметрін тап.

ҮШ ТАҢБАЛЫ САНДЫ ТАҢБА БІРЛІКТЕРІНІҢ ҚОСЫНДЫСЫ ТҮРІНДЕ БЕЙНЕЛЕУ

1. Сандарды таңба қосылғыштарының қосындысы түрінде көрсетуді түсіндір:

$$175 = 100 + 70 + 5$$

$$419 = 400 + 10 + 9$$

$$284 = 200 + 80 + 4$$

$$863 = 800 + 60 + 3$$

2. Амалдарды үлгі бойынша орында:

Үлгі: $500 + 70 + 5 = 575$.

$$400 + 30 + 4$$

$$600 + 80 + 9$$

$$800 + 90 + 3$$

$$300 + 30 + 7$$

$$200 + 60 + 2$$

$$500 + 50 + 1$$

$$100 + 70 + 5$$

$$700 + 20 + 8$$

$$900 + 40 + 6$$

3. Оңнан солға қарай бірлік қайсы орынға, ондықтар қайсы орынға және жүздіктер қайсы орынға жазылады?

4. Төмендегі сиқырлы квадраттарды толтыр.

○	○	170
○	150	160
130	○	120

○	○	140
○	150	○
160	110	180

135	120	195
○	150	○
○	○	165

5. Сандарды таңба қосылғыштарының қосындысы түрінде жаз: 153; 226; 345; 582; 738; 895

6. $5 \text{ онд} + 4 \text{ онд}$ | $7 \text{ жүз} + 1 \text{ жүз}$ | $4 \text{ жүз} + 3 \text{ жүз}$
 $6 \text{ жүз} + 2 \text{ жүз}$ | $9 \text{ онд} + 1 \text{ онд}$ | $3 \text{ онд} + 3 \text{ онд}$

7. Мектеп бағында 50 түп ағаш бар. Олардың 18 түбі алма, 17 түбі алмұрт, қалғандары өрік ағашы. Бақта неше түр өрік ағашы бар?

1. Амалдарды үлгіде көрсетілгендей шеш:

Үлгі: $300 + 20 + 7 = 327$.

$800 + 90 + 8$		$500 + 40 + 6$		$600 + 80 + 3$
$200 + 30 + 5$		$700 + 20 + 1$		$400 + 50 + 7$

2. Әрқайсы қатардағы «артықша» санды айт.

1) 284, 501, 624, 42, 712;

2) 86, 200, 14, 57, 96;

3) 815, 945, 726, 68, 438.

3. Дүкенде бір күнде 200 кг шекер сатылды. Содан соң дүкенде сатылғаннан 100 кг артық шекер қалды. Алғаш дүкенде неше килограмм шекер болған?

4. Машинада көрсетілген сандарды өсу ретімен жаз:

5. Үшбұрыштың периметрі 12 см. Оның бір қабырғасының ұзындығы 5 см-ге, екінші қабырғасының ұзындығы 3 см-ге тең. Үшбұрыштың үшінші қабырғасының ұзындығын тап.

6. Сандарды таңба бірліктерінің қосындысы түрінде өрнекте: 134, 172, 523, 675, 860, 792, 873, 951.

7. 3, 0, 5 цифрларынан пайдаланып, бірнеше үш таңбалы сан құрастыр және оны жаз.

ҮШ ТАҢБАЛЫ САНДАРДЫ САЛЫСТЫРУ

1. 0, 1, 2 және 4, 5, 6 цифрларынан пайдаланып, олардың біреуін де қайталамай мүмкін болған барлық үш таңбалы сандарды жаз.

2. Сандардың салыстырылуын түсіндір:

$$295 > 259$$

$$295 < 529$$

$$295 > 254$$

$$295 < 376$$

$$295 = 295$$

$$295 < 925$$

Үш таңбалы сандар жүздіктер саны бойынша салыстырылады. Егер жүздіктер саны тең болса, ондықтар саны бойынша салыстырылады. Егер ондықтар саны да тең болса, бірліктер саны бойынша салыстырылады. Егер бірліктер саны да тең болса, мұндай сандар тең болады.

3. Амалдарды үлгі бойынша орында: $482 > 328$.

$$396 \square 369$$

$$825 \square 852$$

$$245 \square 245$$

$$248 \square 284$$

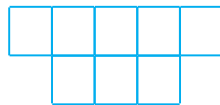
$$586 \square 568$$

$$471 \square 417$$

4. Бірінші түп шиесі ағашынан 48 кг, екінші ағаштан болса одан 36 кг кем шиесі алынды. Бірінші түптегі шиесі екінші түптен терілген шиесінен неше есе артық?

5. Берілген пішіннен 3 таяқшаны алғанда нәтижеде 5 квадрат болсын.

6. Екі кесінді сыз: бірінің ұзындығы 12 см, екінші кесінді бірінші кесіндінің төрттен бір бөлігіне тең болсын.

7. Салыстыр:

$214 \square 274$

$912 \square 713$

$465 \square 654$

$365 \square 158$

$564 \square 564$

$380 \square 308$

1. 1) Санақта 199 санынан кейін қайсы сан келеді? 999 санынан кейін ше?

- 2) Санақта 690 санынан алдын қайсы сан келеді? 1000 санынан алдын ше?

$399 \square 400$

$842 \square 824$

$248 \square 842$

$576 \square 567$

$575 \square 575$

$970 \square 907$

$284 \square 482$

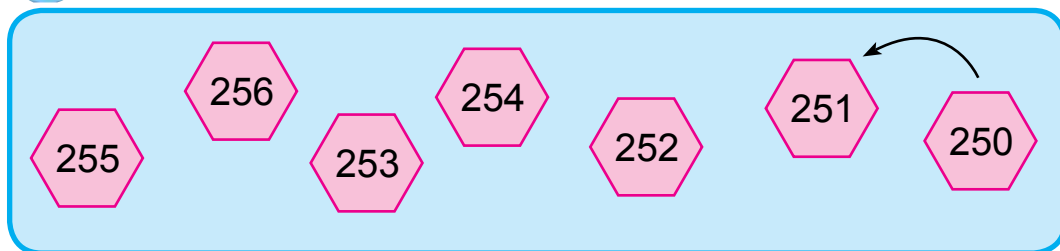
$536 \square 627$

$821 \square 912$

3. Асханаға 100 кг пияз әкелінді. Бірінші күні оның екіден бір бөлігі, екінші күні үштен бір бөлігі жұмсалды. Асханада неше килограмм пияз қалған?

4. Сандарды өсіп бару тәртібімен орналастыр.

5. Таңба бірліктерінің қосындысын санмен өрнекте:

Үлгі: $200 + 40 + 6 = 246$.

$500 + 70 + 5$

$900 + 10 + 7$

$400 + 20 + 2$

$700 + 80 + 9$

$500 + 50 + 8$

$300 + 60 + 3$

6. Кесте негізінде есеп құрастыр және оны шеш.

	Бір костюмге кеткен мата	Костюмдер саны	Барлық костюмге кеткен мата
	4 метр	20 дана	?
	4 метр	?	80 метр
	?	20 дана	80 метр

7. 4 себетте 16 кг, 2 себетте 8 кг алма бар? Егер 4 себеттегі алмалар көп болса, олар 2 себеттегі алмалардан неше есе көп?

8. $321 \square 156$

$561 \square 615$

$672 \square 672$

$432 \square 234$

$445 \square 542$

$263 \square 362$

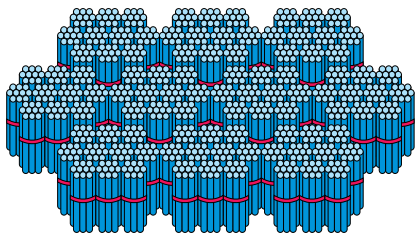

МЫҢ ІШИНДЕ АУЫЗША ЖӘНЕ ЖАЗБАША НӨМІРЛЕУ.

ҰЗЫНДЫҚ ӨЛШЕМІ: КИЛОМЕТР

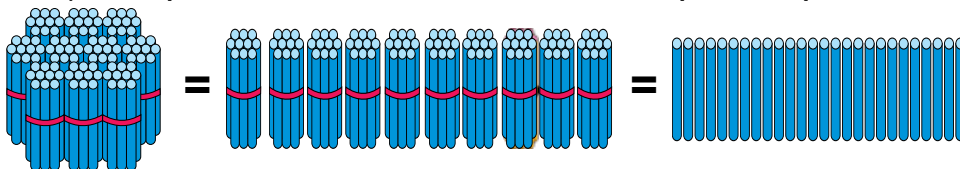
1. Мұнда таяқшалар нешеу? 1000 саны мынадай жазылады:

		1	0	0	0

10 жүздік - мың.

2. 1) 1 жүздікте неше ондық, неше бірлік бар?

1 жүздік

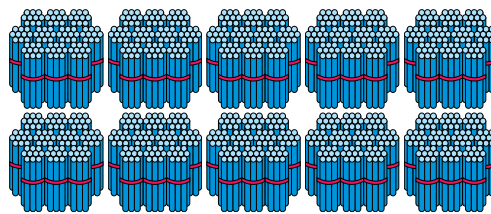
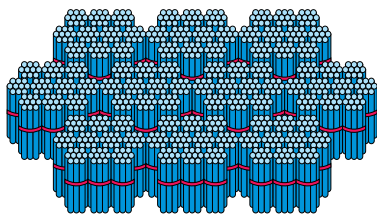
10 ондық

100 бірлік.

- 2) 1 мыңдықта неше жүздік, неше ондық, неше бірлік бар?

1 мыңдық =

10 жүздік

1 мыңдықта 10 жүздік, 100 ондық, мың бірлік бар.
Мың саны төмендегідей жазылады: 1000

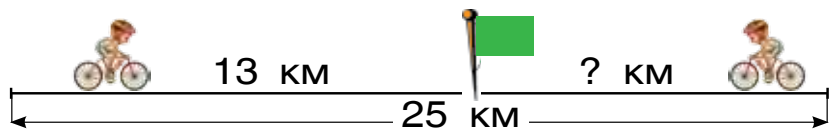
3. 1) 100-ден 1000-ға дейін 100-ден қосып сана;
2) 497-ден 507-ге дейін, 768-ден 805-ке дейін, 989-дан 1000-ға дейін бірден қосып сана.

$$1 \text{ км} = 1000 \text{ м}$$

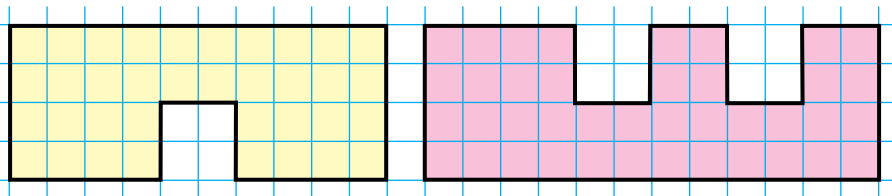
Үлкен қашықтықтар километрге дейін өлшенеді. «Кило» сөзі латынша болып, қазақша «мыңды» білдіреді. 1 километрде 1000 метр бар. Ара қашықтықты көрсеткенде сандардың жанына «километр» сөзі қысқаша «км» деп жазылады.

Мәселен, 2 км, 150 км, 500 км.

4. Екі ауылдың арасындағы ара қашықтық 25 км. Велосипедшілер бір-біріне қарап жолға түсті. Олардың бірі кездескенше 13 км жол жүріп өтті. Екінші велосипедші қанша жол жүрген?

5. Суреттегі пішіндерді дәптеріңе сыз және оларды боя.

6. Сандарды оқы: 185, 270, 472, 600, 785, 598, 999. Бұл сандардың әрбірінде неше жүздік, неше ондық, неше бірлік бар?

7. Нафиса 5 жаста. Атасы қызынан 8 есе үлкен. Атасы неше жаста?

8. $47 + 43 - 20$ $78 - 20 + 12$ $97 - (28 + 12)$
 $24 - 30 + 16$ $23 + 23 - 30$ $63 + (47 - 25)$

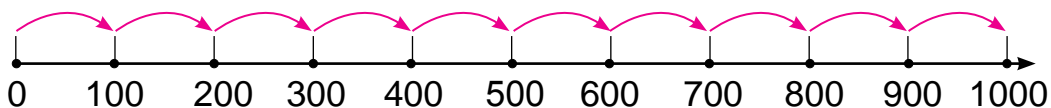

1. Төмендегі сандарды оқы, бұл сандардың әрбірінде неше жүздік, неше ондық, неше бірлік бар?

675, 448, 729, 931, 800, 867, 999, 1000.

2.

$$1\ 000 = 100 + \dots$$

$$1\ 000 = 200 + \dots$$

$$1\ 000 = 300 + \dots$$

$$1\ 000 = 400 + \dots$$

$$1\ 000 = 500 + \dots$$

$$1\ 000 = 600 + \dots$$

$$1\ 000 = 700 + \dots$$

$$1\ 000 = 800 + \dots$$

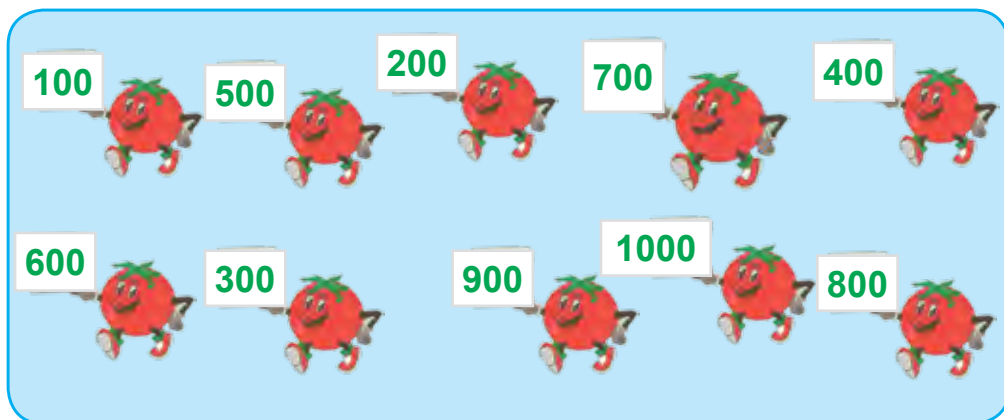
$$1\ 000 = 900 + \dots$$

3. 999-санынан 1-еу артық, 1000 санынан 1-еу кем санды айт.

Егер санның бірер таңбасында нөл тұрған болса, сан оқылғанда сол таңбаның аты түсіріліп қалдырылады, яғни оқылмайды.

4. Сандарды өсу ретімен орналастыр:

5. Үш санның қосындысы 968. Бірінші сан 468, екінші сан 332 болса, үшінші санды тап.

6. Сандарды өсу тәртібінде көшіріп жаз:

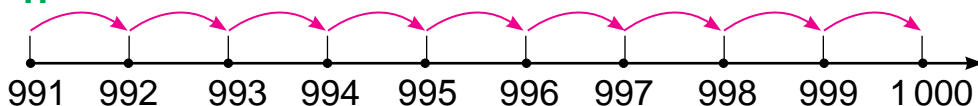
675, 448, 729, 995, 800, 997, 867, 999, 1000.

7. Дүкенге жүз велдосипед алып келінді. 6 күнде әр күні 9 велосипед сатылды. Сату үшін тағы қанша велосипед қалды?

МЫҢДЫҚТАР, ЖҮЗДІКТЕР, ОНДЫҚТАР ЖӘНЕ БІРЛІКТЕР АРАСЫНДАҒЫ ӨЗАРА БАЙЛАНЫС

1.

$$1000 = 999 + \dots$$

$$1000 = 998 + \dots$$

$$1000 = 997 + \dots$$

$$1000 = 996 + \dots$$

$$1000 = 995 + \dots$$

$$1000 = 994 + \dots$$

$$1000 = 993 + \dots$$

$$1000 = 992 + \dots$$

$$1000 = 991 + \dots$$

2. Бірінші қырмандағы салы 400 қап, ал екіншісіндегі 300 қап шығады. Әр екі қырмандағы барлық салы қанша қап болады?

3. Сандарды оқы: 645, 403, 800, 545, 999, 300.

1) Бұл сандардың әрбіреуінде неше бірлік бар?

2) Бұл сандардың әрбіреуінде неше ондық бар?

3) Бұл сандардың әрбіреуінде неше жүздік бар?

3 саны қатысқан сандарды жаз.

Ондықтар таңбасында 4 цифры қатысқан санды жаз.

4. Түсіп қалған сандарды қойып, амалдарды көшіріп жаз:

$730 = \square\square \text{ онд.}$

$564 = \square\square \text{ онд. } \square \text{ бірл.}$

$890 = \square\square \text{ онд.}$

$495 = \square\square \text{ онд. } \square \text{ бірл.}$

$280 = \square\square \text{ онд.}$

$328 = \square\square \text{ онд. } \square \text{ бірл.}$

5. 5, 0, 8 цифрларының жәрдемінде неше үш таңбалы сан жазуға болады?

508, 580, 805, 850....

6. Сурет негізінде есеп құрастыр және оны шеш.

7. Бір ұста бір күнде 14 орындық жинайды. 3 ұста 6 күнде неше орындық жинайды?

8. Сандарды цифрлармен өрнекте.

Үлгі: 5 жүздік, 6 ондық және 3 бірлік = 563.

8 жүздік 5 ондық және 2 бірлік;

5 жүздік 3 ондық және 4 бірлік;

7 жүздік 6 ондық және 3 бірлік;

9 жүздік 1 ондық және 5 бірлік.

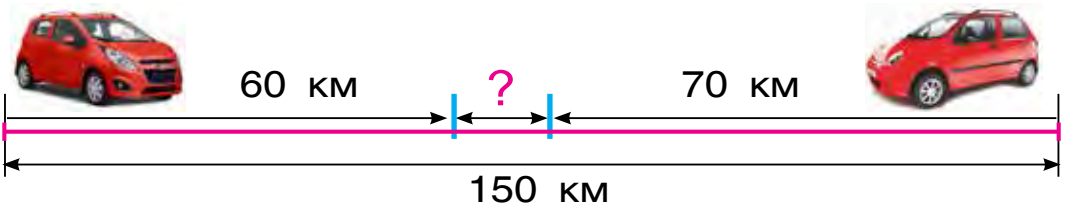

- 1) Ең үлкен үш таңбалы сан: 999.
2) Бұл санға 1-ді қосамыз: $999 + 1$.
3) Нәтижеде төрт таңбалы сан пайда болады.
2. Кестеде жазылған сандарды оқы және оны дәптеріңе жаз.

Мыңдықтар таңбасы	Жүздіктер таңбасы	Ондықтар таңбасы	Бірліктер таңбасы
1	0	0	0
	5	6	7
	4	0	9
	8	4	1

3. 672, 394, 289, 963, 495 сандарын таңба қосылғыштарының қосындысы түрінде көшіріп жаз.
Үлгі: $567 = 500 + 60 + 7$.
4. Екі қала арасындағы қашықтық 150 км. Бұл қалалардан бір-біріне қарап екі машина жолға шықты. Бірінші машина 60 км, екінші машина 70 км жол жүргеннен соң олардың арасында қанша қашықтық қалады?

5. Бірінші кесіндінің ұзындығы 80 см, екінші кесіндінің ұзындығы біріншісінен 16 см қысқа. Екі кесінді ұзындықтарының қосындысын тап.
6. Шахноза 248 бетті кітаптың 124 бетін оқыды. Ол тағы да кітаптың неше бетін оқуы керек?

1000 САНЫ. 1000 АРАСЫНДА ҚОСУ МЕН АЗАЙТУДЫҢ ЕСЕПТЕУ ТӘСІЛДЕРІ

1. Амалдарды түсіндіріп шеш.

1) $70 + 50 = \square\square\square$

7 ондық + 5 ондық = 12 ондық = 120 бірлік.
Демек: $70 + 50 = 120$.

2) $140 - 60 = \square\square$

14 ондық + 6 ондық = 8 ондық = 80 бірлік.
Демек: $140 - 60 = 80$.

3) $200 + 600 = \square\square\square$

2 жүздік + 6 жүздік = 8 жүздік = 80 бірлік.
Демек: $200 + 600 = 800$.

4) $900 - 400 = \square\square\square$

9 жүздік - 4 жүздік = 5 жүздік = 500 бірлік.
Демек: $900 - 400 = 500$.

5) $270 + 60 = \square\square\square$

27 ондық + 6 ондық = 33 ондық = 330 бірлік.
Демек: $270 + 60 = 330$.

6) $420 - 60 = \square\square\square$

42 ондық - 6 ондық = 36 ондық = 360 бірлік.
Демек: $420 - 60 = 360$.

Қосу мен азайтуда нөлдермен аяқталатын жүздік пен ондықтарды, ондықтар мен бірліктер үстіндегі амалдармен алмастыру керек.

$$2. \quad 400 + 100 \quad | \quad 80 + 60 \quad | \quad 500 + 400 \quad | \quad 270 + 60$$

$$700 - 300 \quad | \quad 90 - 30 \quad | \quad 300 - 200 \quad | \quad 240 - 70$$

3. Қамбадан дүкендерге барлығы неше килограмм көкөністер жөнелтілген?

4. Сандарды салыстыр.

$276 \square 438$

$843 \square 263$

$348 \square 245$

$325 \square 483$

$438 \square 903$

$576 \square 576$

5. Кәсіпорында 426 әйел мен 314 еркек жұмысшы істейді. Кәсіпорында барлығы неше жұмысшы істейді?

$$6. \quad 90 + 50 \quad | \quad 160 - 70 \quad | \quad 300 + 400 \quad | \quad 200 + 60$$

$$80 - 40 \quad | \quad 280 + 50 \quad | \quad 900 - 500 \quad | \quad 700 - 70$$

7. Базарға 865 кг сәбіз әкелінді. Бірінші күні 342 кг, екінші күні 326 кг сәбіз сатылды. Сатылатын қанша сәбіз қалды?

1. Амалдарды түсіндіріп шеш:

1) $360 + 30 = \square\square\square$

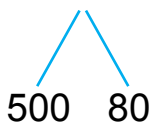
$$360 + 30 = 300 + (60 + 30) = 300 + 90 = 390$$

Демек: $360 + 30 = 390$.

2) $580 - 70 = \square\square\square$

$$580 - 70 = 500 + (80 - 70) = 500 + 10 = 510.$$

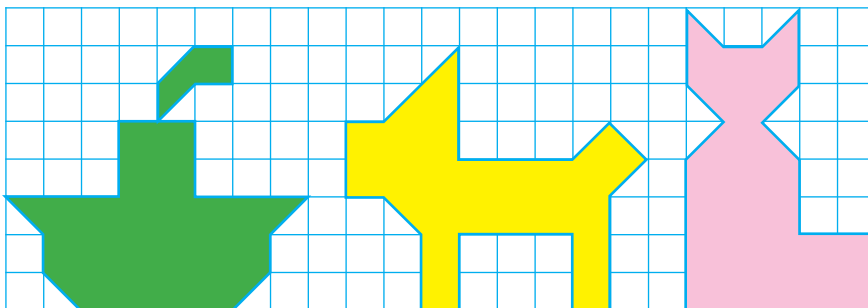

Демек: $580 - 70 = 510$.

2. $620 + 50$		$580 - 30$		$270 + 200$
$250 + 30$		$150 + 40$		$560 - 300$

3. Бір махалла мен екінші махалла арасындағы қашықтық 270 км, ал екінші махалла мен үшіншісінің арасы одан 20 км артық. Бірінші махалла мен үшінші махалланың арасы неше километр?

4. Суреттегі пішіндердің аудандарын салыстыр:

5. 3 шақты 5 жәрдемінде 2 санын қалай құрастыруды білесің бе?

6. $530 + 40$ | $680 - 400$ | $130 + 50$ | $260 + 100$
 $790 - 60$ | $290 + 300$ | $420 - 20$ | $340 - 200$

7. Салиманың атасы 72 жаста. Салима атасынан 8 есе жас. Салима неше жаста?

1. 1) $460 + 40 = \square\square\square$

$$460 + 40 = 400 + (60 + 40) = 400 + 100 = 500.$$

2) $580 - 400 = \square\square\square$

$$580 - 400 = (500 - 400) + 80 = 100 + 80 = 180$$

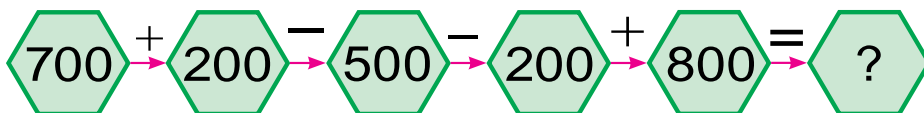

2. $340 + 60$ | $230 - 30$ | $590 + 200$ | $340 - 200$
 $870 + 30$ | $940 + 50$ | $680 - 400$ | $420 + 200$

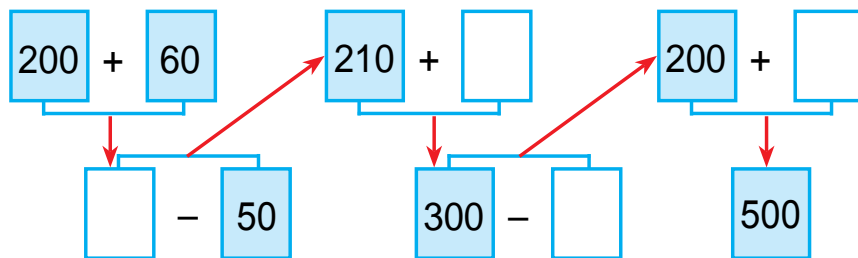
3. Дүкенге сату үшін 9 жәшікте мәуелі шәрбат алып келінді. Егер әрбір жәшікте 10-нан шәрбат болса, барлығы неше шәрбат алып келінген?

4. Амалдарды түсіндіріп жаз:

5. Есептерді түсіндіріп шеш:

6. $490 + 200$ | $580 - 300$ | $260 + 40$
 $540 - 100$ | $270 + 400$ | $350 - 50$

7. Үйді жөндеу үшін бірінші күні 24, екінші күні бірінші күндегіден 6 артық, үшінші күні бірінші және екінші күні бірге қанша болса, сонша тақта әкелінді. Үшінші күні қанша тақта әкелінген?

1. Амалдардың шешімін түсіндір:

1-тәсіл:

1) $420 + 90 = 42 \text{ ондық} + 9 \text{ ондық} = 51 \text{ ондық} = 510 \text{ бірлік} = 510.$

2-тәсіл:

$$420 + 90 = (420 + 80) + 10 = 500 + 10 = 510$$

80 10

2) **1-тәсіл:**

$420 - 90 = 42 \text{ ондық} - 9 \text{ ондық} = 33 \text{ ондық} = 330 \text{ ондық} = 330$

2-тәсіл:

$$420 - 90 = (420 - 20) - 70 = 400 - 70 = 330$$

20 70

2. 280 + 30	430 - 50	590 + 40	960 - 70
320 - 40	270 + 60	750 - 70	680 + 50

3. Бұл пішіндердің арасында төрт бұрыштар көп пе немесе тік төртбұрыштар көп пе? Олардың ұштарын әріптермен белгіле:

4. Оқытушы оқушыларға 29 бір сызықты дәптер және сонша торкөзді дәптер таратты. Содан соң оқытушыда 12 дәптер қалды. Алғаш оқытушыда неше дәптер болған?

5. 37, 36, 45, 48, 54, 81 сандарының қайсы бірі 9-ға қалдықсыз бөлінеді?

6. 658 ☐ 654	527 ☐ 158	480 ☐ 480
427 ☐ 472	314 ☐ 341	570 ☐ 507

7. 24 метр матадан халат тігу үшін үштен бір бөлігі қырқып алынды. Неше метр мата қырқып алынған?

1. Амалдың шешімін түсіндір:

$$\begin{array}{r}
 230 + 160 = \square\square\square \\
 \begin{array}{cc} \diagdown \quad \diagup \\ 200 \quad 30 \end{array} \quad \begin{array}{cc} \diagdown \quad \diagup \\ 100 \quad 60 \end{array}
 \end{array}$$

$$230 + 160 = (200 + 100) + (30 + 60) = 390.$$

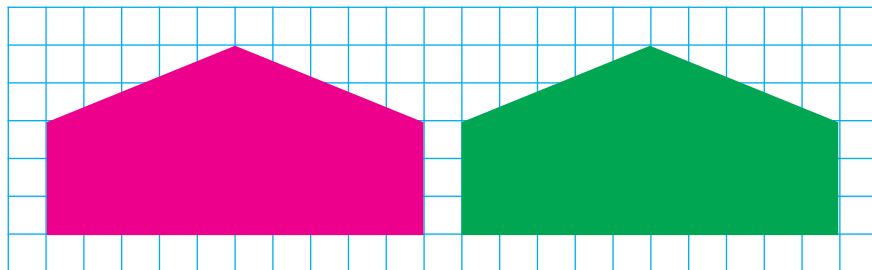
Жүздіктер жүздіктерге, ондықтар ондықтарға қосылады.

2.	$140 + 130$		$340 + 250$		$560 + 230$
	$260 + 120$		$420 + 170$		$750 + 210$

3. Қожалықтан диірменге 240 кг бидай, 120 кг арпа алып келінді. Диірменге барлығы болып неше килограмм дән алып келінген?

4. Мынадай бес бұрыштарды сыз. Бірінші бесбұрышта бір кесінді өткізгенде, бір үшбұрыш және бір төртбұрыш пайда болсын, ал екіншісінде екі төртбұрыш пайда болсын.

5. Сандарды таңба қосылғыштарының қосындысы түрінде жаз: 243, 175, 586, 891, 998, 794.

6. Сандарды қойғанда теңдік пен теңсіздіктер дұрыс болсын.

$50 \text{ мм} = \square \text{ см}$

$4 \text{ дм} < \square \square \text{ см}$

$80 \text{ мм} = \square \text{ см}$

$8 \text{ см} = \square \square \text{ мм}$

$60 \text{ мм} = \square \text{ см}$

$5 \text{ дм} > \square \square \text{ см}$

7. Наубайханада бір күнде 150 дана майлы нан және 120 пәтір нан жабылды. Наубайханада барлығы неше дана нан пісірілді?

1. Амалдарды түсіндіріп шеш:

$$\begin{array}{r} 470 \\ \swarrow \quad \searrow \\ 400 \quad 70 \end{array} - \begin{array}{r} 250 \\ \swarrow \quad \searrow \\ 200 \quad 50 \end{array} = \square\square\square$$

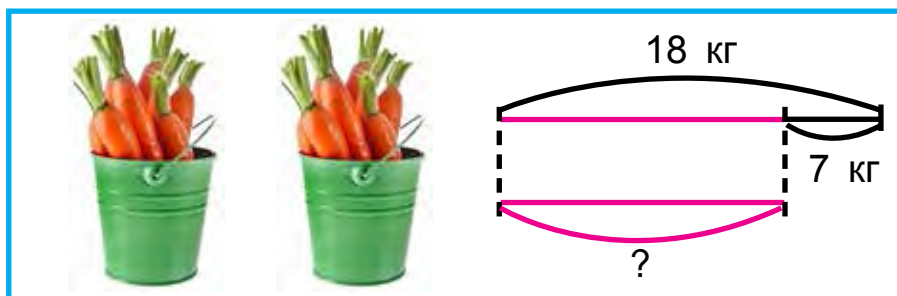
$$470 - 250 = (400 - 200) + (70 - 50) = 200 + 20 = 220$$

Жүздіктер жүздіктерден, ондықтар ондықтардан азайтылады.

2. $350 - 230$ | $560 - 300$ | $690 - 460$
 $270 - 140$ | $480 - 250$ | $870 - 540$

3. Азық-түлік дүкеніне сату үшін 560 қорап қара және көк шай келтірілді. Олардан 250 қорабы қара шай болса, неше қорап көк шай келтірілген?

4. Сызба негізінде есеп құрастыр және оны шеш.

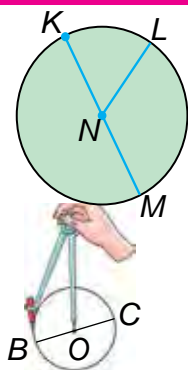
5. $480 - 200$ | $240 - 120$ | $350 - 230$
 $570 - 320$ | $690 - 430$ | $760 - 650$

6. Балмұздақ дүкенінде бірінші күні 140 дана, екінші күні одан 30 дана артық, ал үшінші күні екінші күнге қарағанда 16 дана артық балмұздақ сатылды. Үшінші күні неше балмұздақ сатылған?

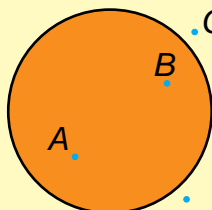
ШЕҢБЕРДІҢ ОРТАЛЫҒЫ РАДИУСЫ, ДИАМЕТРІ. ЦИРКУЛЬ

1.

Суретте шеңбер бейнеленген. NL – шеңбердің радиусы, KM – шеңбердің диаметрі болады. Дөңгелек циркульмен сызылады. Циркульдің инесі тұрған O нүкте дөңгелектің орталығы деп аталады. OC – дөңгелектің радиусы, BC – дөңгелектің диаметрі болады.

2.

Әдетте нүктелерді латын алфавитінің бас әріптерімен белгілейді. Мәселен: A және B нүкте шеңбердің ішінде, C және D нүктелер шеңбердің сыртында жатады.

3. Бір орамда 40 м шыт мата бар еді. Көрпеге 20 м, жастыққа 10 м шыт мата қырқып алынды. Енді орамда неше метр шыт мата қалды?

4. Теңдеулердің шешімін түсіндір:

$$12 : x = 2$$

$$x = 12 : 2$$

$$x = 6$$

$$12 : 6 = 2$$

$$2 = 2$$

$$20 : x = 2$$

$$x = 20 : 2$$

$$x = 10$$

$$20 : 10 = 2$$

$$2 = 2$$

5. Радиусы 4 см болған дөңгелек сыз.

6. $46 - 16 + 19$

$53 + 17 - 20$

$(69 - 68) \cdot 9$

$(38 - 38) \cdot 1$

$27 \cdot (75 - 74)$

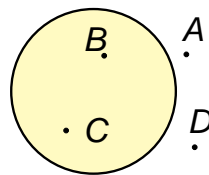
$15 \cdot (12 - 11)$

1. Радиусы 2 см 7 мм-ге тең болған дөңгелек сыз. Дөңгелек орталығын әріппен белгіле.

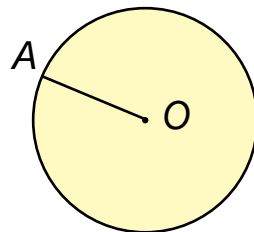
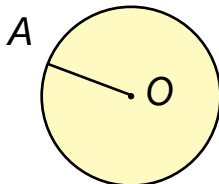
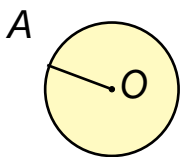
2. Пішінде нүктелер латын әліппесінде бас әріптермен белгіленген. Шеңберден тыс тұрған нүктелерді, шеңбердің ішіне тұрған нүктелерді айт.

3. Балықшылар бір күні 210 кг, екінші күні 180 кг балық аулады. Балықшылар сол екі күнде барлығы неше килограмм балық аулаған?

4.	$630 + 260$	$470 - 240$	$370 + 210$
	$580 - 310$	$260 + 120$	$280 - 150$
	$270 + 130$	$740 - 310$	$180 + 120$

5. Дөңгелектердің радиусын өлше.

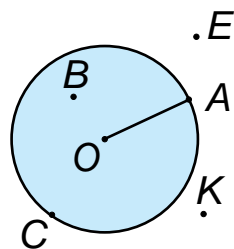
6. Жауабы 111, 222, 333, 444, 555, 666, 777, 888 және 999 болған амалдар құрастыр және оларды жаз.

7. Бақша егіндерінен үзілген қиярларды 72 килограммы 8 кг-нан етіп, 54 килограммы 6 кг-нан етіп жәшіктерге жайғасты. Қиярлар барлығы неше жәшікке жайғасқан?

1. Суретті қарап шық. Шеңбердің радиусы неге теңдігін өлше және жаз. A және B нүктелері арасындағы қашықтық қанша? Нүктелердің қайсылары шеңбер ішінде; шеңберден тыс; дөңгелекте жатыр. Оларды айт.

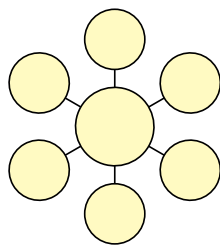

2. Радиусы 2 см 5 мм-ге тең болған, орталығы дәптер сызықтарының қиылысқан нүктесінде болған дөңгелекті циркуль жәрдеміңде сыз. Оны 4-ке тең бөлікке бөл. Бір бөлігін боя.
3. Дүкенде бір күнде 270 кг картоп сатылды. Содан кейін 120 кг картоп қалды. Алғаш дүкенде неше килограмм картоп болған?
4. Кесте негізінде есеп құрастыр және оны шеш.

Бар еді	Алып келінді	Қалды
 120 велосипед	 Тағы 120 велосипед	?

5. 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35 сандарын әрбір шеңберге біреуден орналастыр, яғни әрқайсы бағыттағы үш санның жиындысы 50, 60, 70 шықсын.

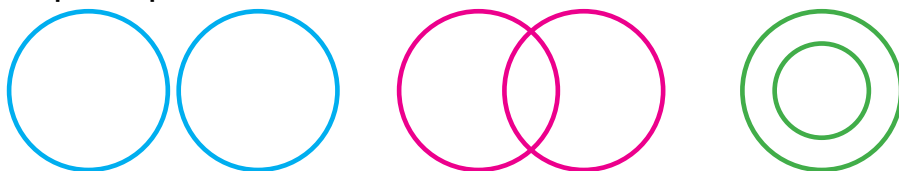

6. $564 \square 546$ | $341 \square 291$ | $658 \square 658$
 $283 \square 227$ | $457 \square 475$ | $529 \square 592$

ЕКІ ШЕҢБЕРДІҢ ТЕГІСТІКТЕ ӨЗАРА ОРНАЛАСУЫ

1. Екі шеңбердің жазықтықта өзара орналасуын түсіндір.

2. Кесте негізінде берілген амалдарды шеш.

+ = 1000									
	910	920	930	940	950	960	970	980	990

3. Дүкенде бірінші күні 20 кг, екінші күні 16 кг артық конфет сатылды. Егер әрбір құтыда 3 кг-нан конфет болса, екінші күні неше құты конфет сатылған?

4. Амалдарды шеш:

$$\textcircled{100} + \textcircled{\quad} = \textcircled{400}$$

$$\textcircled{570} - \textcircled{\quad} = \textcircled{500}$$

$$\textcircled{\quad} - \textcircled{200} = \textcircled{500}$$

$$\textcircled{\quad} + \textcircled{90} = \textcircled{290}$$

$$\textcircled{400} + \textcircled{\quad} = \textcircled{700}$$

$$\textcircled{960} - \textcircled{\quad} = \textcircled{900}$$

5. Радиусы 3 см 8 мм-ге тең болған дөңгелек сыз. Дөңгелек орталығын әріппен белгіле.

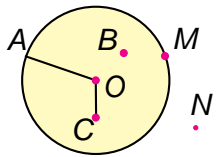

6. Әнуар мен Акбар бассейінде бір-біріне қарап жүзді. Әнуар ұшырасқанға дейін 27 м, ал Акбар досынан 5 м қысқа қашықтыққа жүзді. Алғаш олардың арасындағы ара қашықтық неше метр болған?

7.	$599 + 1$	$320 + 320$	$190 - 140$
	$999 + 1$	$180 + 220$	$480 - 320$
	$898 + 1$	$560 + 230$	$770 - 560$

1. Шеңбердің радиусы неге тең екендігін өлше. Шеңберге тиісті нүктелерді айт.

2. Тігіншілік шеберханасында бір жылда 540 костюм тігілуі керек еді. Бірінші жарты жылда 370, екінші жарты жылда 220 костюм тігілді. Жылдық жоспар қанша артығымен орындалды?

3. Сандарды салыстыр.

$156 \square 261$	$212 \square 165$	$564 \square 465$
$912 \square 893$	$847 \square 248$	$750 \square 750$

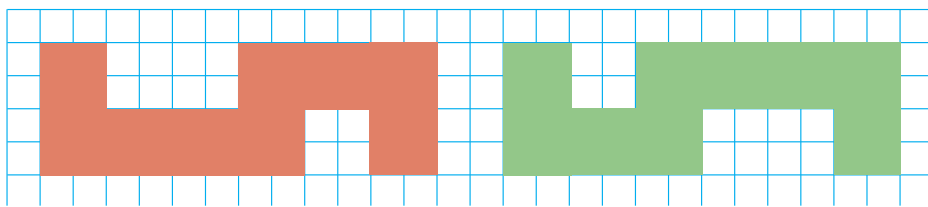

4. Сандарды таңба бірліктері түрінде жаз:

$160 = 100 + \square\square$	$760 = 700 + \square\square$	$990 = 900 + \square\square$
$240 = 200 + \square\square$	$650 = 600 + \square\square$	$830 = 800 + \square\square$

5. 8 см ұзындықта кесінді сыз. Бұл кесіндінің $\frac{1}{2}$ бөлігін боя. Қанша ұзындықтағы кесінді боялды?

6. Әрқайсы пішіннің ауданын квадрат сантиметр модельдері жәрдемінде тап:

7. $630 + 120$ $680 - 450$ $240 + 150$
 $460 - 250$ $570 + 230$ $350 - 240$

ҚҰРАМДЫ ЕСЕПТЕР

- Дүкенде бір күнде 104 кг күріш, 40 кг маш, 36 кг ноқат сатылды. Дүкенде бір күнде неше килограмм дән сатылған?
- Теңдіктер дұрыс болатындай сан қой:
 $430 + \square\square = 500$ $790 - \square\square = 700$
 $570 - \square\square = 500$ $640 + \square\square = 690$
 $600 + \square\square = 680$ $990 - \square\square = 900$
- 3 шақты 5 цифры жәрдемінде 0 санын құрай аласың ба?
- Ділназаның атасы 81 жаста. Ділназа атасынан 9 есе жас. Ділназа неше жаста?
- Қатарды жалғастыр:
 100, 150, 200, ... (800 дейін).
 200, 230, 260, ... (300 дейін).
 910, 920, ... (1000 дейін).

6. Үшбұрыштың бір бұрышы қыркылса, неше бұрыш пайда болады? Жауабыңды сызбада негіздеп бер.

7. Салыстыр:

$353 \square 432$

$543 \square 543$

$619 \square 196$

$823 \square 832$

$227 \square 721$

$154 \square 154$

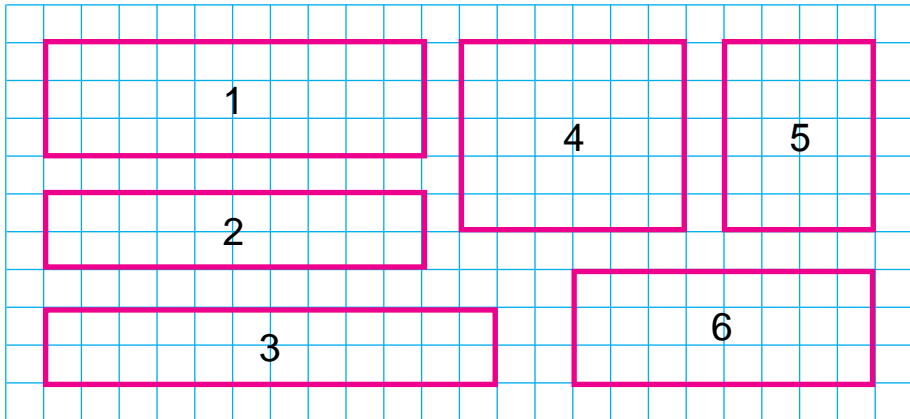
1. Далада 156 кг сәбіз, одан 64 кг артық картоп қазып алынды. Алқаптан барлығы неше килограмм сәбіз қазып алынған?

2. Сандарды өсу ретімен көшіріп жаз.

592, 431, 199, 576, 823, 472, 896, 997, 1000, 768, 349, 286, 698.

3. Торкөздердің санын санау арқылы пішіндердің аудандарын салыстыр:

1. Қайсы пішіндердің беті ең үлкен?

2. Қайсы пішіндердің беті ең кіші?

3. Қайсы пішіндердің беті бір-біріне тең?

4. Теңдеулерді шеш:

$$58 + x = 97 \quad 45 : x = 9 \quad x \cdot 6 = 36$$

5. Азизада 21 санақ таяқшалары бар еді. Ол бірнеше квадрат жасағаннан соң 1 таяқша артып қалды. Азиза неше квадрат жасаған?

6. Бір бағанға сандардың қосындысы, екінші бағанға сандардың айырмасын жаз. Бұл санды өрнектердің мәнін тап: $440 + 150$, $410 + 410$, $760 - 500$, $640 - 400$, $990 - 230$, $510 + 220$, $660 + 330$.

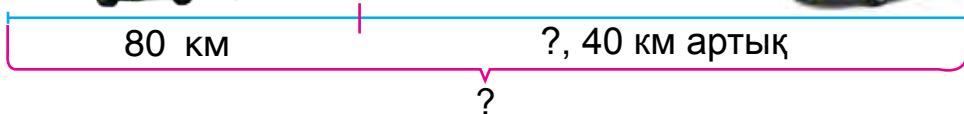
7. Егер $a = 280$ болса, $790 - a$, $a - 120$ өрнектің мәнін тап.

1. Амалдарды шеш:

$510 + 220$	$770 - 320$	$160 + 240$
$640 - 340$	$420 + 250$	$490 - 280$

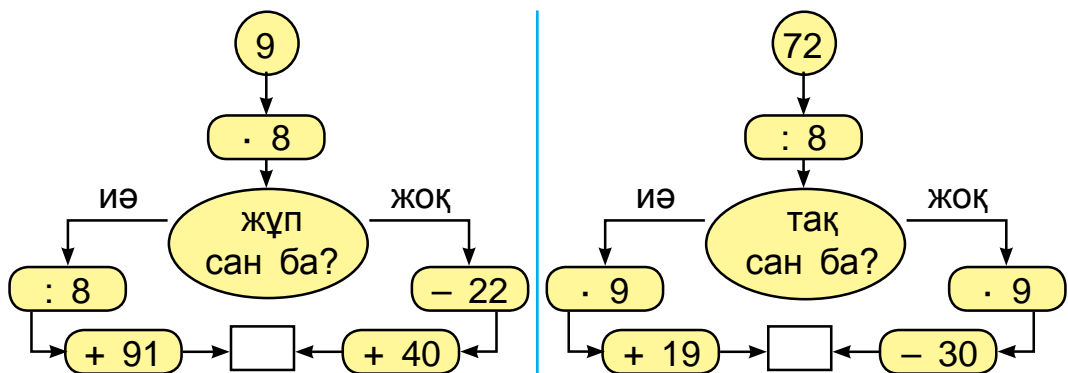
2. Екі қаладан бір-біріне қарап автобус пен жеңіл машина жолға шықты. Кездескенше автобус 80 км, жеңіл машина одан 40 км артық жол жүрді. Қалалар арасындағы қашықтықты тап.

3. Цистернада 89 литр сүт бар еді. Одан әрбіріне 9 литрден етіп 9 бидонға сүт құйылды. Цистернада неше литр сүт қалды?

- Тік төртбұрыш төртке тең бөлікке бөлінді. Оның төрттен бір бөлігі қызыл, қалған бөлігі жасыл реңге боялды. Тік төртбұрыштың қанша бөлігі жасыл реңге боялған?
- Қосындысы 100 болған сандардың жұбын тап: 35, 27, 44, 88, 65, 12, 56, 73.
- Үш санның қосындысы 100 болған сандарды тап: 21, 15, 55, 71, 66, 38, 13, 14, 15, 43, 19, 30.
- Жауабы 1000 шығуы үшін қай жақтан жүру керек. Есептеуді дұрыс орында.

- Таңертең дүкенде 760 метр шәйі бар еді. Күн соңына келіп 160 метр шәйі қалды. Қалғанына қарағанда неше метр артық шәйі сатылған?

- Амалдарды шеш:

$$620 + 300$$

$$560 - 300$$

$$680 + 210$$

$$850 - 500$$

$$340 + 150$$

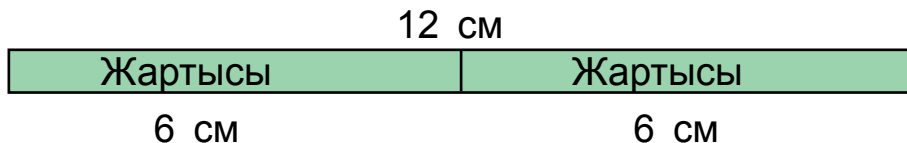
$$760 - 340$$

САННЫҢ БӨЛІМІН ЖӘНЕ БӨЛІМГЕ ҚАРАЙ САНДЫ ТАБУ. БӨЛІМДЕРДІ САЛЫСТЫРУ

1. 1) Таспа ұзындығының жартысын тап.

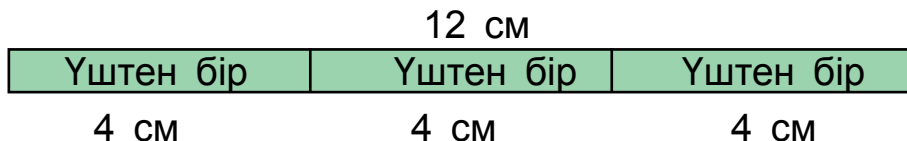

Шешу: $12 : 2 = 6$ (см).

Жауап: 6 см.

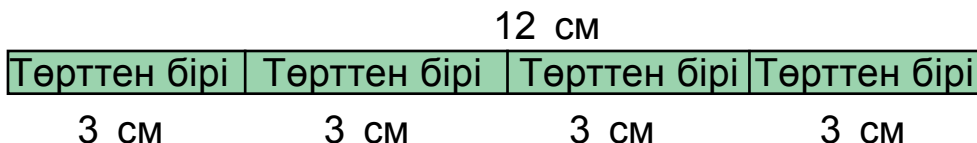
Санды екіге бөлгенде пайда болған сан сол санның екіден бір бөлігі немесе жартысы деп аталады.

2) Таспа ұзындығының үштен бір бөлігін тап.

Санды үшке бөлгенде пайда болған сан сол санның үштен бір бөлігі делінеді.

3) Таспаның ұзындығының төрттен бір бөлігін тап.

Санды төртке бөлгенде пайда болған сан сол санның төрттен бір бөлігі немесе ширегі делінеді.

2. 20 + 19	90 – 50	57 + 32	100 – 9
48 + 10	58 – 50	57 – 32	100 – 47

3. Кітап 80 бетті. Сардар бұл кітаптың төрттен бір бөлігін оқып шықты. Сардар кітаптың тағы да неше бетін оқуы керек?
4. Амалдарды түсіндіріп шеш.

$$56 - 16 = \square\square$$

$$8 \cdot 7 = \square\square$$

$$40 : 4 = \square\square$$

$$72 : 9 = \square$$

$$10 \cdot 9 = \square\square$$

$$40 + 32 = \square\square$$

$$90 - 18 = \square\square$$

5. Егер қарбыздың жартысы 4 кг болса, бүтін қарбыз неше килограмм?

6. $35 : 7 \square 35 : 5$ | $28 : 4 \square 30 : 5$ | $4 \cdot 6 \square 9 \cdot 7$
 $42 : 6 \square 49 : 7$ | $30 : 6 \square 45 : 9$ | $8 \cdot 8 \square 7 \cdot 4$

7. Асқабақтың үштен бір бөлігі 2 кг. Бүтін асқабақтың өзі неше килограмм?

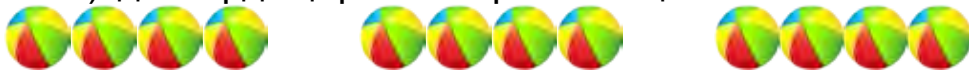

1. Доптардың жалпы саны 12 болса:

1) доптардың жартысы қанша?

2) доптардың үштен бір бөлігі қанша?

3) доптардың төрттен бір бөлігі қанша?

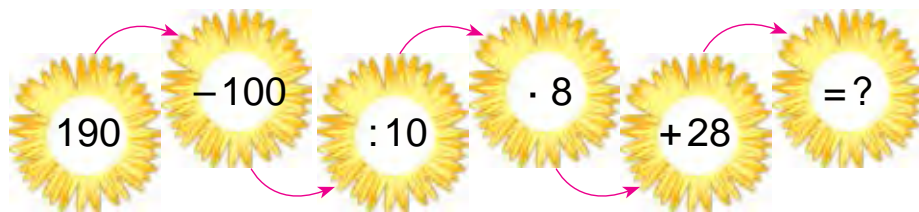
2. Жақшаларды қойғанда нәтиже берілген санға тең болсын:

$$15 - 7 + 3 = 5$$

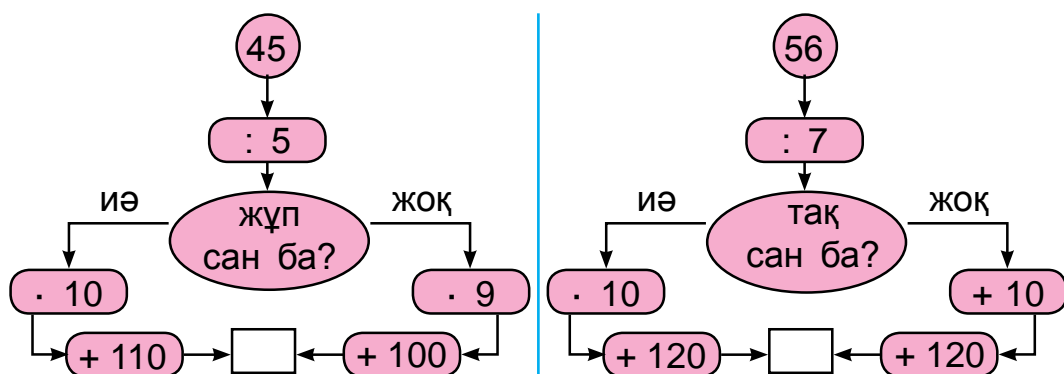
$$58 - 17 - 9 = 50$$

$$40 - 12 - 2 = 30$$

3. Амалдарды түсіндіріп шеш:

4. Жауабы 200 шығуы үшін қай жақтан жүру керек? Есептеуді дұрыс орында.

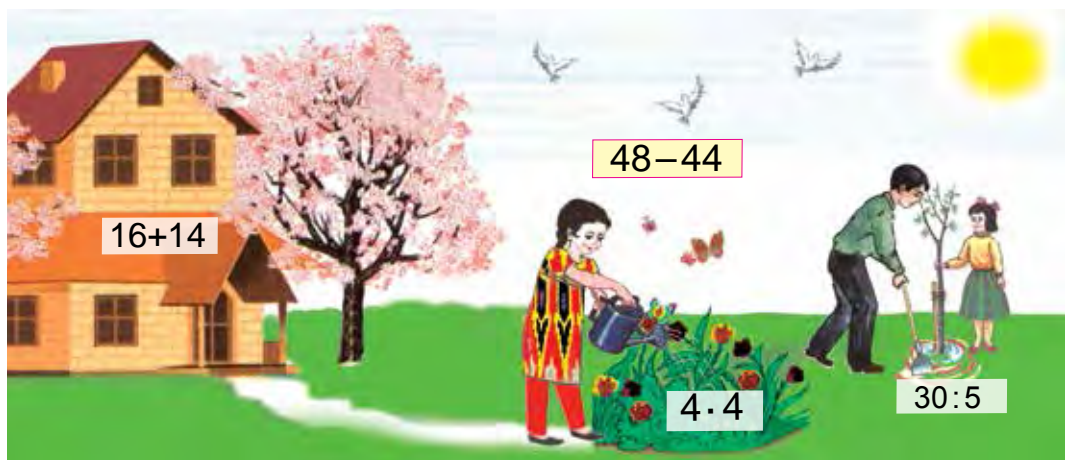
5. Берілген кесіндінің үштен бір бөлігі 4 см. Берілген кесіндінің ұзындығын тап және оны сызбада көрсет.

6.	$(38 - 28) \cdot 9$	$75 - 57 + 24$	$35 : (37 - 30)$
	$(91 - 88) \cdot 8$	$41 - 29 + 12$	$54 : (26 - 20)$
	$(67 - 60) \cdot 7$	$21 + 29 - 10$	$81 : (19 - 10)$

7. Азиз өлеңнің жартысын жаттады. Егер ол 12 қатар өлеңді жаттаған болса, бұл өлең неше қатар болған?

ӨТКЕНДЕРДІ ПЫСЫҚТАУ ҮШІН ЖАТТЫҒУЛАР

1. Амалдарды орында. Өрнектердің бір-біріне байланысты екендігін анықта:

$$3 \cdot 8 = 24$$

$$24 : 3 = \square$$

$$24 : 8 = \square$$

$$5 \cdot 6 = 30$$

$$30 : 5 = \square$$

$$30 : 6 = \square$$

$$9 \cdot 2 = 18$$

$$18 : 9 = \square$$

$$18 : 2 = \square$$

2. Мектеп шеберханасында 28 орындық, одан 4 есе кем үстел жөнделді. Барлығы неше орындық пен үстел жөнделген?

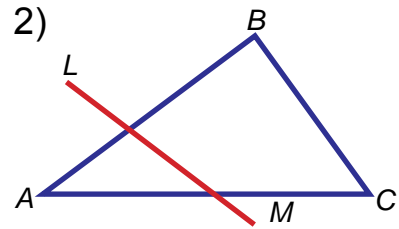
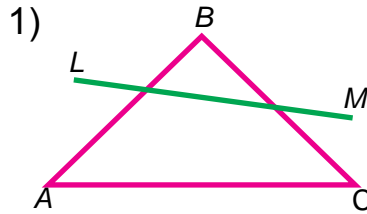
3. Түстерге қарап амалдардың жауабын тап:

100 + 100	72 : 8	9 · 8	420 – 20
300 – 100	200 + 100	64 : 8	7 · 9
9 · 9	500 – 100	200 + 20	500 + 80

4. 24 метр жібек матадан көйлек тігу үшін үштен бір бөлігі қырқып алынды. Неш метр жібек мата қырқып алынған?

5. LM түзу сызық ABC үшбұрыштың бірінші пішінде қайсы қабырғаларын, екінші пішінде қайсы қабырғаларын қиып өткен?

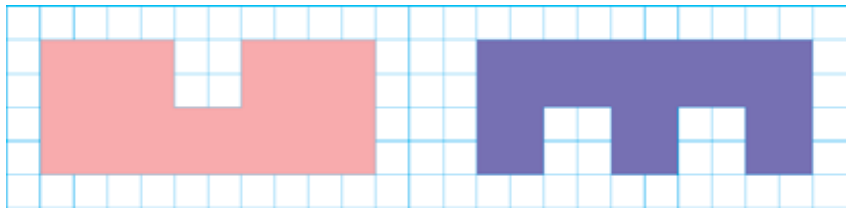
6. Жаңа құрылған ғимараттың бірінші қабатында 27, екінші қабатында 29 бөлме бар. Екінші қабатында біріншіге қарағанда неше бөлме көп?

7. $240 \square 180$ | $185 \square 158$ | $382 \square 382$
 $567 \square 657$ | $478 \square 487$ | $259 \square 529$

8. Әрбір пішіндегі квадраттарды санап, пішіндердің ауданын тап:

9. Сабырда 20 санақ таяқшасы бар еді. Бірнеше жеке үшбұрыш жасағаннан соң 2 таяқша артып қалды. Сабыр неше үшбұрыш жасаған?

10. Теңдеулерді шеш:

$$42 + x = 79 \quad | \quad x \cdot 2 = 12 \quad | \quad 4 \cdot x = 32 \quad | \quad x : 5 = 8$$

11. Спорт жарысына 26 ұл бала мен 10 қыз бала қатысуда. Олар 9 адамнан топтарға бөлінді. Балалар неше топқа бөлінген?

12. Түстерге қарап есептердің жауабын тап:

$43 + 24$	$2 \cdot 9$	$27 : 3$	$74 + 26$
$75 - 25$	$64 + 30$	$3 \cdot 6$	$18 : 3$
$24 : 3$	$58 - 27$	$42 + 28$	$3 \cdot 5$

13. Қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

1) Бар еді — 9 тікұшақ

Ұшып кетті — ? тікұшақ

Қалды — 5 тікұшақ

2) Бар еді — 15 л сүт

Жұмсалды — 4 л және 3 л сүт

Қалды — ? л сүт

14. Төмендегі теңдік дұрыс болатындай етіп бос орынға сан қой.

$$250 + \square\square = 290$$

$$680 - \square\square = 600$$

$$900 + \square\square = 950$$

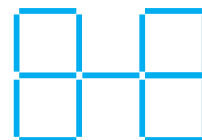
$$530 - \square\square = 500$$

$$460 + \square\square = 500$$

$$370 - \square\square = 300$$

15. Бір қала мен екіншісінің арасындағы қашықтық 120 км, ал екінші қала мен үшіншісінің арасы одан 30 км артық. Бірінші қала мен үшінші қаланың арасы неше километр?

16. Екі таяқшаның орнын нәтижеде 5 бір түрлі квадрат пайда болатындай етіп ауыстыр.

17. Сурет және қысқа жазу бойынша есеп құрастыр және оны шеш:

Бар еді – 10 конфет
Желінді – 3 және 2
Қалды – ? конфет

I тәсіл   II тәсіл
 $\square\square - (\square + \square)$ $(\square\square - \square) - \square$

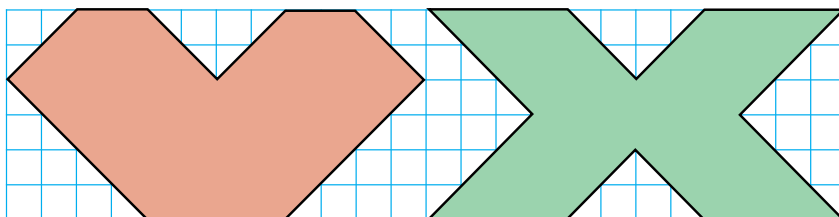
18. Сандарды цифрлармен жаз.

4 жүздік, 5 ондық және 2 бірлік.

5 жүздік, 8 ондық және 6 бірлік.

8 жүздік, 2 ондық және 9 бірлік.

19. Суретте берілген пішіндерді салыстыр:

20. Өрнектерді жаз және олардың мәнін тап:

- 1) 4 және 8, 3 және 9, 4 және 5 сандарының көбейтіндісі;
- 2) 36 және 4, 27 және 3, 28 және 4 сандарының бөліндісі.

21. Дүкенде бір күнде 140 кг шекер сатылды. Содан кейін дүкенде 60 кг шекер қалды. Таңертең дүкенде қанша шекер болған?

22. $(17 + 11) : 4$ | $(67 - 43) : 3$ | $(77 - 41) : 4$
 $(58 - 31) : 3$ | $(18 + 14) : 4$ | $(11 + 10) : 3$

23. Әрбіреуі 4 килограммнан 6 құты конфет сатып алынды. Алынған барша конфеттің салмағы қанша?

24. Бір бағанға сандардың қосындысын, екінші бағанға сандардың айырмасын жаз. Бұл санды өрнектің мәнін тап:

$100 + 28$, $500 - 300$, $400 + 60$, $800 - 400$,
 $380 + 40$, $650 - 50$.

25. Самолёт мекенге жету үшін тағы қанша қашықтықты ұшып өтуі керек?

26. Қабырғалары 4 см 5 мм және 2 см 4 мм тік төртбұрыш сыз. Оның ұштарын әріптермен белгіле.

27. $32 : 8 \square 72 : 9$ | $9 \cdot 8 \square 7 \cdot 6$ | $49 : 7 \square 7 \cdot 7$
 $54 : 6 \square 40 : 5$ | $6 \cdot 6 \square 4 \cdot 9$ | $45 : 9 \square 5 \cdot 9$

28. Өрнектердің мәнін тап:

- 1) 40 пен 10-ның бөліндісін 9 есе арттыр;
- 2) 8 бен 5-тің көбейтіндісін 4 есе кеміт.

29. 1, 2, 3, 4, 5, 6 сандарының арасына арифметикалық амалдарды және жақшаларды қой, яғни нәтижеде 60 пайда болсын.

30. Ұлы бабамыз Әл-Хорезми 783 жылы, Әбу Әли ибн Сина 980 жылы туылған. Әл-Хорезми Әбу Әли ибн Синадан неше жас үлкен? Әбу Әли ибн Сина Әл-Хорезмиден неше жас кіші?

31. Кесте негізінде есеп құрастыр және оны шеш.

Бар еді	Алып келінді	Болды
 100 дана өрік жәшігі	 Тағы 50 жәшік өрік	? та

32. Ойланған санды x әрпімен белгіле және теңдеу құрастырып шеш:
- 1) Ойланған санға 30-ды қосып, 58 пайда болды. Қандай сан ойланған?
  - 2) Ойланған саннан 25-ті азайтып, 45 пайда болды. Қандай сан ойланған?
33. Амалдардың белгілерін теңдіктер дұрыс болатындай етіп қой:
- $$30 \square 17 = 47 \quad | \quad 48 \square 26 = 22 \quad | \quad 69 \square 69 = 0$$
- $$54 \square 24 = 30 \quad | \quad 47 \square 41 = 88 \quad | \quad 23 \square 20 = 3$$
34. Үш санның қосындысы 100. Бірінші сан 55, екінші сан 25. Үшінші санды тап.
35. Қосу мен азайтудың дұрыс орындалғанын қалай тексеруге болады?

МАЗМҰНЫ

1-сыныпта өткен материалдарды қайталау және қорытындылау.....	3	Қосу және азайту амалдарының құрамды бөліктері мен нәтижелері арасындағы өзара байланыс.....	55
Қосынды мен айырманы табуға тиісті жай амалдар	3	Санды өрнектер. Теңдеулер. Геометриялық қалыптар және үлкендіктер	58
Мәні бірдей болған амалдар.....	5	Бірнеше тең (бірдей) қосылғыштардың қосындысы.....	61
Қосуды тексеру.....	9	Санның бірнеше тең қосылғыштар қосындысы түрінде өрнектеу.....	61
Азайтуды тексеру.....	10	Жай және құрамды есептерді шешу	62
Тік бұрыш. Тік бұрыш болмаған бұрыш	11	Әріпті өрнектер.....	63
Көпбұрыштың периметрі	13	Геометриялық пішіндерді белгілеу.	67
Сандар мен есептеулер. 100 ішінде ондықтан өтіп қосу және азайту ..	16	Теңдеу. Теңдіктерді таңдау әдісімен шешу	69
Сандар өсі мен оның модельдері .	16	Көбейту және бөлу. Геометриялық пішіндер мен үлкендіктер	75
100 ішінде сандарды таңбадан өтіп қосу тәсілдері	19	Көбейту. Көбейтудің мағынасы.....	75
Жай және құрамды есептерді шешу	22	Көбейту амалы компоненттерінің аталуы.....	79
Екі таңбалы сандардың ондық құрамы.Сандарды қосудың баған тәсілі.....	26	Әрбір амал компоненттері мен нәтижелері арасында өзара байланыстар.....	80
Үлгі бойынша тізбектілікті жалғастыру	32	Бөлу. Бөлу амалының мағынасы... 82	
Күнделікті өмірде кездесетін координаторлар системасының модельдері	34	Тең бөліктерге бөлу. Жинақтың бөлігі.....	85
100 ішінде сандарды таңбадан өтіп айырудың жазба әдісі.....	38	Көбейту және бөлу амалымен шешілетін есептер.....	86
Сандарды азайтудың баған тәсілі .	41	Көбейту және бөлу амалдары арасындағы байланыс	89
Айырманы табуға тиісті құрамды есептер	45	Есептерді кесте тәсілінде шешу	90
Уақыт бірліктері: сағат, минут. Уақыт, қашықтық пен жылдамдықты табуға тиісті жай есептер	47	Белгісіз көбейткішті табу	92
Қарапайым пішіндерді күрделі пішіндерге айналдыру және керісінше.....	50	Белгісіз бөлінгішті табу.....	95
Тік төртбұрыштың қарама-қарсы қабырғаларының мәндері.....	51	Миллиметр	97
Квадрат	53	0, 1, 10 сандарын қатыстырып көбейту және бөлу.....	98

10 санын қатыстырып көбейту және бөлу.....	101	Пішіндерді салыстыру және бояу. Бөлімдері бойынша пішінді жасау және бөліктерге ажырату.....	144
Жақшалы және жақшасыз мәндер	103	Бөлінгіш, бөлгіш, бөлінді және қалдықты сыздада өрнекте.....	147
Жақшалы және жақшасыз өрнектерде амалдарды орындау тәртібі.....	104	Тік төртбұрыш пен квадраттың көлемі.....	153
Кестенің ішінде көбейту және бөлу.....	107	Жүз бірліктері: квадрат сантиметр, белгіленуі — кв. см (см ²).....	155
2 санын бір таңбалы санға көбейту, 2-ге бөлу және бөліндіде 2 шығатын санға бөлу.....	107	Торкөзді қағазда сызылған қалыптардың көлемі.....	157
3 санын бір таңбалы санға көбейту және 3-ке бөлу.....	110	Үш таңбалы сандарды цифрлау. Мыңдық.....	162
4 санын бір таңбалы санға көбейту және 4-ке бөлу.....	116	Үш таңбалы сандарды цифрлау..	162
5 санын бір таңбалы санға көбейту және 5-ке бөлу.....	118	Жүздік, ондық және бірліктерден сандарды пайда ету.....	165
6 санын бір таңбалы санға көбейту және 6-ға бөлу.....	120	Үш таңбалы санды таңба бірліктерінің қосындысы түрінде бейнелеу.....	168
7 санын бір таңбалы санға көбейту және 7-ге бөлу.....	122	Үш таңбалы сандарды салыстыру..	170
8 санын бір таңбалы санға көбейту және 8-ге бөлу.....	124	Мың ішінде ауызша және жаз- баша нөмірлеу.....	173
9 санын бір таңбалы санға көбейту және 9-ға бөлу.....	126	Ұзындық өлшемі: километр.....	173
Құрамды есептер.....	128	Мыңдықтар, жүздіктер, ондықтар және бірліктер арасындағы өзара байланыс...	176
100 ішінде көбейту және бөлу.....	130	1000 саны. 1000 арасында қосу мен азайтудың есептеу тәсілдері.....	179
Бір таңбалы сандарды көбейту кестесі.....	131	Шеңбердің орталығы радиусы, диаметрі. Циркуль.....	187
Бір таңбалы сандарды бөлу кестесі.....	132	Екі шеңбердің тегістікте өзара орналасуы.....	190
Үлестер, геометриялық қалыптар және үлкендіктер.....	133	Құрамды есептер.....	192
Санның үлесі.....	133	Санның бөлімін және бөлімге қарай санды табу. Бөлімдерді салыстыру.....	196
Санның бөлшегін сөздер немесе сандар көмегінде бейнелеу	134	Өткендерді пысықтау үшін жаттығулар.....	199
Берілген шарттар негізінде есеп құрастыру және шешу.....	135		
Проблемалық есептер.....	139		
Геометриялық пішіндер: квадрат, тік төртбұрыш, үшбұрыш, шеңбер және олармен байланысты көлемдер..	142		

NABIYA ABDURAHMONOVA, LOLA O'RINBOYEVA

MATEMATIKA

Umumiy o'rta ta'lim maktablarining
2-sinfi uchun darslik

Tuzatilgan va to'ldirilgan to'rtinchi nashri

(Qozoq tilida)

Toshkent – «Yangiyo'l Poligraf Servis» – 2018

Баспанын лицензиясы AI № 185 10.05.2011

Аударған – Д. Бектаева
Редакторы – Г. Нишанова
Техникалык редакторы – М. Рықсиев
Корректоры – Г. Амирқызы
Суретші – Ж. Азимов

Басуға __.__.2018 рұқсат берілді.
Пішіні 70x90^{1/16}. Офсеттік басылымы. «AriAl» гарнитурасы.
Шартты б.т. 15,21. Баспа т. 13,0.
_____ . _____ -тапсырыс.

«Yangiyo'l Poligraf Servis» ЖШС баспаханасында басылды.
112001, Ташкент облысы, Янгийул қаласы, Самарқант көшесі, 44-үй.

Жалға берілген оқулықтың жағдайы көрсететін кесте

Р/с	Оқушының аты-жөні	Оқу жылы	Оқулықтың алғандағы жағдайы	Сынып жетекшісінің қолы	Оқулықтың тапсырғандағы жағдайы	Сынып жетекшісінің қолы
1						
2						
3						
4						
5						
6						

Оқулық жалға беріліп, оқу жылының соңында қайтарып алынғанда жоғарыдағы кесте сынып жетекшісі тарапынан төмендегідей бағалау мөлшерлеріне негізделіп толтырылады:

Жаңа	Оқулықтың бірінші рет пайдалануға берілгендегі жағдайы.
Жақсы	Мұқаба бүтін, оқулықтың негізгі бөлігінен ажыралмаған. Барша парақтары бар, жыртылмаған, көшпеген, беттерінде жазу және сызықтар жоқ.
Орташа	Мұқаба езілген, әжептәуір сызылып, шеттері жыртылған, оқулықтың негізгі бөлігінен ажыралу жағдайы бар, пайдаланушы тарапынан өңделген, кейбір беттеріне сызылған.
Нашар	Мұқабаға сызылған, жыртылған, негізгі бөлігінен ажыраған яки мүлдем жоқ, нашар жөнделген, өңделген. Беттері жыртылған, парақтары жетіспейді, сызып, бояп тасталған. Оқулық қалпына келтіруге жарамайды.

Page

Page